

Metodičke mogućnosti primjene priče u razrednoj nastavi

Dumenčić, Paula

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:765182>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

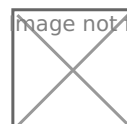

Image not found or type unknown

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Paula Dumenčić

Metodičke mogućnosti primjene priče u razrednoj nastavi

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2021.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

Metodičke mogućnosti primjene priče u razrednoj nastavi

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodika hrvatskoga jezika III

Mentor: doc. dr. sc. Maja Opašić

Student: Paula Dumenčić

Matični broj: 0299010501

U Rijeci 28. lipnja 2021.

ZAHVALA

Zahvaljujem svojoj dragoj mentorici, doc. dr. sc. Maji Opašić na razumijevanju, strpljenju, savjetima i svojoj pomoći koju mi je pružila tijekom pisanja diplomskoga rada.

Zahvaljujem svojim dragim roditeljima Brankici i Branku, sestri Magdaleni i dečku Fabiju koji su mi pružili izrazitu podršku, ljubav i razumijevanje tijekom mog studiranja.

Zahvaljujem svojim dragim prijateljicama Anamariji, Mariki, Petri i Kristini koje su mi studentske dane učinile ljepšima i veselijima.

Izjava o akademskoj čestitosti

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.“

Vlastoručni potpis

Sažetak

Tema ovog diplomskog rada su metodičke mogućnosti primjene priče u razrednoj nastavi. Rad obuhvaća teorijski okvir priče kao književne vrste, različite metodičke aspekte procesa pripovijedanja, čitanja i stvaranja priča te mogućnosti primjene priče kao književne vrste u nastavi Hrvatskoga jezika, ali i kao sadržaja za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda drugih nastavnih predmeta, očekivanja međupredmetnih tema i ciljeva izvannastavnih aktivnosti. Cilj diplomskog rada je prikazati na koji način i s kojim ciljem se priča sve može primijeniti u razrednoj nastavi. Za potrebe ovog rada odabrane su četiri priče na temelju kojih su izrađeni metodički modeli za prvi, drugi, treći i četvrti razred. Modelima su prikazane različite mogućnosti primjene i načini interpretacije odabranih priča u nastavi Hrvatskoga jezika te njihove korelacije s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama.

Ključne riječi: metodičke mogućnosti, priča, čitanje, pripovijedanje, stvaranje, razredna nastava

Abstract

The topic of this master's thesis is the methodical possibilities of applying the story in classroom teaching. The paper includes the theoretical framework of the story as a literary genre, various methodical aspects of storytelling, reading and creating stories and the possibility of applying the story as a literary genre in Croatian language teaching, but also as content for educational outcomes of other subjects, expectations of cross-curricular topics and goals of extracurricular activities. The aim of this thesis is to present how and for what purpose the story can be applied in the classroom. For the purposes of this paper four stories were selected. Based on those stories, methodical models for the first, second, third and fourth grade were made. The methodical models show different possibilities of application and ways of interpretation of selected stories in Croatian language teaching and their correlations with other subjects and cross-curricular topics.

Keywords: methodical possibilities, story, reading, storytelling, creation, classroom teaching

SADRŽAJ

1.	UVOD.....	6
2.	O DJEČJOJ PRIČI.....	2
2.1.	Povijesni razvoj dječje priče	4
2.2.	Povijesni razvoj dječje priče u Hrvatskoj.....	5
2.3.	Definicija, karakteristike i odrednice dječje priče	7
2.4.	Podjela, vrste i mogućnosti predstavljanja dječje priče.....	9
2.4.1.	Narodna priča.....	10
2.4.2.	Umjetnička priča	11
2.4.3.	Bajka	11
2.4.4.	Fantastična priča	13
2.4.5.	Priča koja pomaže	13
2.5.	Slikovnica.....	14
2.6.	Funkcije dječje priče.....	15
2.7.	Odgojna, moralna ili moralizirajuća uloga dječjih priča	16
3.	METODIČKI ASPEKTI PRIPOVIJEDANJA, ČITANJA I STVARANJA PRIČA	18
3.1.	Pripovijedanje i čitanje priča	20
3.1.1.	Odabir priče za pripovijedanje i čitanje	21
3.1.2.	Priprema za pripovijedanje priče	23
3.1.3.	Važnost razrednog ozračja	25
3.1.4.	Uloga i kompetencije učitelja.....	26
3.1.5.	Upotreba sredstava, rituali i dramatizacija	27
3.1.6.	Biblioterapijski pristup pripovijedanju i čitanju priča	29
3.2.	Stvaranje priča.....	31
3.2.1.	Upotreba vizualnih sredstva	32
3.2.2.	Upotreba igračaka i različitih uporabnih predmeta	33
3.2.3.	Pokretom do priče, pričom do pokreta.....	34
3.2.4.	Stvaranje priče uz pomoć osjetila	36
3.2.5.	Stvaranje priča bez upotrebe sredstava.....	36
4.	MOGUĆNOSTI PRIMJENE PRIČE U UČENJU I POUČAVANJU HRVATSKOGA JEZIKA	38
4.1.	Priča kao sadržaj za interpretaciju	39
4.2.	Priča kao poticaj za stvaralaštvo	41

4.3.	Priča kao lingvometodički predložak za poučavanje sadržaja jezika i jezičnog izražavanja.....	41
4.4.	Priča kao poticaj za usvajanje sadržaja medijske kulture	43
5.	PRIMJENA DJEČJE PRIČE U DRUGIM NASTAVNIM PREDMETIMA, MEĐUPREDMETNIM TEMAMA I IZVANANSTAVNIM AKTIVNOSTIMA	45
5.1.	Priča kao sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda u drugim nastavnim predmetima	45
5.2.	Priča kao sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja međupredmetnih tema	49
5.3.	Priča kao sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva u izvanastavnim aktivnostima.....	52
6.	PRIMJERI METODIČKIH MODELA PRIMJENE PRIČE U RAZREDNOJ NASTAVI	55
6.1.	Metodički model školske interpretacije: „Zlatna jabuka“, hrvatska narodna bajka	57
6.2.	Metodički model stvaranja priče: „Zlatni ključ“, braća Grimm.....	64
6.3.	Metodički model čitanja priče: „Priča o Rhodopese djevojci“	69
6.4.	Metodički model pripovijedanja priče: „Vrt svjetlosti“	74
7.	PRILOZI	80
8.	ZAKLJUČAK	96
9.	LITERATURA.....	98

1. UVOD

”Nije teško zaboraviti koliko su priče tajnovite i moćne. One svoj posao obavljaju u tišini i skrovitosti. Marljivo rade sa svim nutarnjim materijalima uma i sebstva. I mijenjajući vas, postaju dio vas” (Ben Okri 1996, prema Perrow 2008: xvi).

Dječje priče predstavljaju neiscrpno vrelo poruka i mudrosti. One ne samo da potiču razvoj govora, rječnika, jezičnih znanja i ostalih jezičnih kompetencija, već djecu poučavaju brojnim odgojnim i moralnim vrijednostima, a mogu ostvariti i određeni terapijski učinak. Kako bismo to postigli, izrazito je važno kritički promišljati o sadržaju i poruci priče te aktivnostima koje bismo realizirali s učenicima prije i nakon interpretacije priče. Polje mogućnosti primjene i interpretacije dječje priče izrazito je široko. Priče se mogu pripovijedati, čitati i stvarati, a pritom se možemo igrati i glumiti te koristiti različitim nastavnim sredstvima i pomagalicama.

Cilj ovog diplomskog rada je istražiti na koji način i s kojim ciljem se sve priča može primijeniti u razrednoj nastavi te stečene spoznaje objediniti i prikazati metodičkim modelima.

Oduvijek sam bila svjesna koliko priče utječu na sve nas, pa osobito na malu djecu. Iz tog razloga odlučila sam odabrati ovu temu kako bih stečeno znanje mogla primijeniti u svome budućem radu te na taj način ne bih podlegla rutini i monotonosti.

Rad je podijeljen u ukupno sedam poglavlja od kojih prvo poglavlje čini Uvod, a posljednje Zaključak. Nakon Uvoda, u drugom poglavlju razrađen je teorijski okvir dječje priče kao književne vrste, odnosno povijesni razvoj dječje priče i hrvatske dječje priče, definicija, karakteristike i odrednice dječje priče, njezina podjela na vrste i podvrste te funkcije i uloge dječje priče. U trećem poglavlju opisani su metodički aspekti pripovijedanja, čitanja i stvaranja priča kao što su odabir priče, važnost razrednog ozračja, upotreba vizualnih sredstava i slično. Nadalje, u četvrtom poglavlju navedene su mogućnosti primjene priče kao sadržaja za učenje i poučavanje nastavnog predmeta Hrvatski jezik, odnosno mogućnosti primjene priče kao sadržaja za interpretaciju i poticaja na stvaralaštvo te lingovometodičkog predloška za učenje i poučavanje u nastavi jezika i jezičnog izražavanja i medijske kulture. Ono je ostvareno pregledom i analizom dokumenata koji predstavljaju temelj za organizaciju i

ustrojstvo odgojno-obrazovne prakse, odnosno *Kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj i Nastavnog plana i programa za osnovnu školu*. Peto poglavlje je isto tako definirano nacionalnim dokumentima, a sadrži mogućnosti primjene dječje priče u drugim nastavnim predmetima, međupredmetnim temama i izvananstavnim aktivnostima. U šestom poglavlju prikazana su četiri metodička modela primjene priče u razrednoj nastavi.

Rad je napisan na temelju istraživanja relevantne stručne i znanstvene literature čijom sam analizom i sintezom došla do rezultata koje prikazujem u radu. Teorijske postavke primijenjene su pri izradi metodičkih modela za priče koje sam odabrala na temelju istraživanja različitih zbirki priča.

2. O DJEČJOJ PRIČI

Dječja priča ubraja se u posebni dio književnosti koji nazivamo dječjom književnošću. Najpoznatiju i općeprihvaćenu definiciju dječje književnosti ponudio je Milan Crnković (1984: 6), a definirao ju je kao "posebni dio književnosti koji obuhvaća djela što po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi (grubo uzevši od 3. do 14. godine), a koja su ili svjesno namijenjena djeci, ili ih autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena, izgubivši mnoge osobine koje su ih vezale za njihova doba, postale prikladna za djecu dob, potrebna za estetski i društveni razvoj djece, te ih isključivo ili najviše čitaju djeca". Kada govorimo o položaju dječje priče u sklopu dječje književnosti, bitno je istaknuti da se ona ubraja u njezine glavne vrste koje su specifične po tome što zadovoljavaju sva tri kriterija pripadnosti dječjoj književnosti, odnosno da su "pisane za djecu, junaci su djeca, životinje ili nešto njima blisko, od nakladnika i knjižničara deklarirane kao dječje..." (Crnković i Težak 2002: 15).

Važno je napomenuti da nisu sve dječje priče prikladne za djecu određene dobi. Djeca različite dobi na različitom su stupnju kognitivnog razvoja što znači da ona ne mogu jednako procesuirati informacije i ostvarivati pojedine mentalne procese. Iz tog razloga, djeca različite dobi čitaju književna djela različitih vrsta dječje književnosti. Ključnu ulogu u odabiru književnih djela za djecu imaju roditelji, odgojitelji i učitelji koji bi ponajprije trebali biti upoznati s razvojnim mogućnostima i sposobnostima djece, a zatim i s određenim kriterijima koji nam govore je li neko književno djelo prikladno za djecu određene dobi. Kada govorimo o dječjim pričama, za djecu od rođenja do druge godine života primjerene su kratke priče koje sadrže do nekoliko riječi. S obzirom na to da se navedeno životno razdoblje odnosi na vrijeme kada dijete tek počinje razvijati govor, ono je u potpunosti razumljivo. Za djecu od treće do četvrte godine primjerene su jednostavne kratke priče. U toj dobi djeca najčešće pohađaju predškolsku ustanovu gdje im odgojitelji čitaju kraće priče i slikovnice. Za djecu od četvrte do sedme godine primjerene su bajke. To je razdoblje djetetova života tijekom kojeg ono iz predškolske ustanove prelazi u osnovnu školu, odnosno u razrednu nastavu. Neminovno je da djeca te dobi imaju već dovoljno širok i razvijen rječnik, stoga ono zahtijeva i "složenija" književna djela, odnosno složenije dječje priče. Tako su za djecu od sedme do osme godine prikladne bajke i duže priče, a za djecu od osme

godine nadalje prikladne su pripovijetke i još složenije vrste dječje književnosti (Crnković 1984).

Poznato nam je da djeca nerijetko od svojih majki, očeva, baka i djedova zatraže da im ispričaju priču prije spavanja. Pritom djeca najčešće misle na one divne priče koje započinju rečenicama poput: "Bili jednom davno...", "Živjeli jednom davno...", "Iza sedam gora i planina..." i slično. To su priče u kojima se pojavljuju princeze, divovi, vještice, ali i prašćići i žabe. Takve priče im omogućuju da uplove u svijet snova, svijet gdje je sve moguće, gdje se sve želje ostvaruju i gdje dobro gotovo uvijek pobjeđuje zlo. Dječja priča ima brojne književne vrijednosti. Čitanjem i pripovijedanjem dječjih priča pomažemo djeci u razvoju njihova rječnika i komunikacijske jezične kompetencije. Komunikacijska jezična kompetencija odnosi se na stjecanje znanja o jeziku i ovladavanju jezičnim djelatnostima, odnosno vještinama slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. Međutim, dječja priča ima i brojne neknjiževne vrijednosti jer ona "može odgojno djelovati u pitanjima morala, vjere, dobrog ponašanja, ljudskih odnosa i može pružiti informacije o raznim stvarima; može proširiti znanje iz mnogobrojnih područja" (Crnković i Težak 2002: 12). Osim toga, dječja priča može pomoći djeci u rješavanju nekih unutarnjih problema i strahova, ali i pojedinih problematičnih ponašanja koja su uzrokovana upravo tim istim unutarnjim problemima i strahovima. Djeca se ponekad poistovjećuju s junacima iz dječjih priča te su sposobna vlastite probleme poistovjetiti s njihovim problemima. Jedna od karakteristika dječjih priča jest da sadrže rješenje tih problema, a poznato nam je da one gotovo uvijek završavaju pobjedom dobra nad zlim pa tako i nagrađivanjem dobra. Tako djeca postupke junaka iz dječjih priča mogu implementirati i u vlastiti život te u potpunosti ili djelomice riješiti svoje probleme. Osim klasičnih priča, postoje i priče koje su ciljano osmišljene kako bi riješile neke specifične dječje probleme i ponašanja, a poznate su kao terapijske priče. Možemo zaključiti da dječje priče predstavljaju određenu podršku djeci u njihovom rastu i razvoju, odnosno u izgradnji njihove ličnosti (Perrow 2010).

2.1. Povijesni razvoj dječje priče

Povijesni razvoj dječje priče seže daleko u prošlost i obuhvaća izrazito dugi vremenski period tijekom kojeg su se istaknuli brojni autori, stoga je bitno istaknuti najpoznatije predstavnike dječje priče u svjetskoj književnosti i njihova najpoznatija književna djela.

Prvi autor koji je izdao značajno književno djelo u području dječje priče je francuski pisac Charles Perrault (Crnković 1987). On je prvi objavio neke od najpoznatijih dječjih bajki, a njegova prva bajka, ujedno i najpoznatija, je *Uspavana ljepotica* iz 1696. godine (Crnković 1986). Godinu dana kasnije, Perrault izdaje prvu zbirku narodnih priča za djecu pod popularnim nazivom *Bajke moje majke guske* ili *Priče i bajke iz starijih vremena s poukama* (Crnković 1986), a koja je obuhvaćala ukupno osam bajki, odnosno bajke: *Zaspala ljepotica*, *Crvenkapica*, *Plavobradi*, *Mačak u čizmama*, *Vile*, *Pepeljuga*, *Kraljević Čuperak* i *Palčić* (Crnković 1986).

Svevremenske priče kojih se zasigurno svatko od nas s radošću prisjeti iz djetinjstva su priče braće Grimm. Braća Jacob i Wilhelm Grimm putovala su svijetom i sakupljala, odnosno zapisivala narodne priče i bajke koje su kasnije izmijenili i objedinili u vlastitu zbirku narodnih priča. Kako ističe Crnković (1978) Jacob i Wilhelm Grimm, za razliku od Perraulta, su značajno manje izmjenjivali izvorne narodne priče te su njihove verzije priča upravo najčitanije i najslušanije među dječjom populacijom, a njihova prva službena zbirka priča izdana je 1812. godine pod nazivom *Priče za djecu i dom*. U 19. stoljeću odvija se značajan razvoj dječje priče. To povijesno razdoblje dječje književnosti obilježile su brojne verzije narodnih bajki i priča, ali i postupan razvoj umjetničke bajke (Crnković 1987).

U razvoju dječje priče bitno je istaknuti i ulogu danskog pisca Hansa Christiana Andersena. On, osim što je izmjenjivao poznate narodne priče, pisao je i vlastite narodne priče te priče koje nemaju nikakva obilježja narodnih. Značajan je po tome što je u svojim pričama oživljavao stvari te je životinjama i biljkama pridavao ljudske karakteristike. Andersenova prva zbirka priča izdana je 1835. godine, a obuhvaćala je priče: *Kresivo*, *Mali Nikola* i *Veliki Nikola*, *Kraljevna na Zrnu graška* i *Cvijeće male Ide*. Njegove priče hrvatskoj publici prvi put su bile dostupne u časopisu *Smilje* 1873.

godine, a njegova prva službena zbirka priča nosila je naziv *Izabrane priče* i izdana je 1877. godine u Zagrebu. Andersen je svoje priče, u odnosu na prijašnje pisce, obogatio antropomorfnim prikazom stvari, biljaka i životinja i pridavanjem osobnih doživljaja iz vlastitog života, a neke od njegovih najpoznatijih priča su: *Mala sirena*, *Ružno pače*, *Djevojčica sa žigicama* i *Carevo novo ruho* (Crnković 1978).

Novi veliki iskorak u razvoju dječje priče ostvario je engleski pisac Lewis Carroll koji se smatra začetnikom nove književne vrste na području dječje priče, odnosno fantastične priče. Carroll je 1865. godine objavio jedno od svojih najpoznatijih djela *Alicu u zemlji čudesa*, a njegove glavne karakteristike su irealne slike, događaji i likovi te odvijanje radnje u podsvijesti, odnosno u snu. Tako je Carroll priču u potpunosti odvojio od narodne i više ju približio djeci (Crnković 1978).

Osim navedenih autora, još neki od autora koji su svojim književnim ostvarajima uvelike doprinijeli razvoju tipova i vrhunaca dječje priče su Carlo Collodi, Oscar Wilde, James Barrie, Karel Čapek, Ivana Brlić-Mažuranić, Ela Peroci, Zvonimir Balog i brojni drugi (Crnković 1978).

Tako Crnković (1978) zaključuje da su brojni autori dječje priče, u vremenskom razdoblju od Jacoba i Wilhelma Grimma pa sve do Carrolla, doprinijeli razvoju njezinih karakteristika i potencijala te da će autori koji će se pojaviti kasnije u priču unositi svoje vlastite elemente, no ona će se uvijek zasnivati na Grimmovoj, Andersenovoj ili Carrolllovoj osnovi.

2.2. Povijesni razvoj dječje priče u Hrvatskoj

Iako su se brojni hrvatski pisci odavno okušali u stvaranju književnih tekstova za djecu, službeni razvoj dječje priče u Hrvatskoj započeo je u drugoj polovici 19. stoljeća (Visinko 2010). Osim što su se prenosile usmenom predajom, dječje priče najprije su se počele objavljivati u dječjim časopisima, a mnogi od njih su se počeli izdavati upravo u drugoj polovici 19. stoljeća (Hranjec 2006). Prvi časopisi u kojima su se počeli objavljivati tekstovi koji su posve ili dijelom bili namijenjeni djeci su: *Bosiljak*, *Bršljan*, *Smilje*, *Pobratim*, *Vjerni drug*, *Ljiljan* i drugi (Hranjec 2006). U *Bosiljku* se dječja priča pojavljuje u obliku usmene priče, a kao značajne autore bitno

je istaknuti Boženu Němcovu i njezine pripovijetke *Jaromil* i *Šumska vila* (Hranjec 2006). Prema navodima Milana Crnkovića, priča u *Smilju* postaje finija i poetičnija, a od dječjih priča uvrštene su usmene priče, priče slične narodnoj, moralističke pripovijetke, alegorijske priče i legende (Hranjec 2006). Izrazito malo hrvatskih pisaca u prvoj polovici 19. stoljeća se okušalo u stvaranju književnih djela za djecu (Crnković 1987, prema Hranjec 2006). Međutim, pojedini hrvatski autori značajno su se istaknuli pored velikih stranih predstavnika dječje priče, odnosno Andersena, Kiplinga i Tolstoja, a to su: Đuro Turić, Jelica Belović-Bernadzikowski i Antonija Kassowitz-Cvijić (Visinko 2010). Oni su "pronašli pravu dječju književnost, ali nisu bili svjesni svoga otkrića te ga nisu znali, htjeli ili mogli iskoristiti" (Crnković 1978: 163, prema Visinko 2010: 45). Primjerice, zbirku *Priče* Đure Turića koja je izdana 1909. godine Crnković (1978) ističe kao "najljepšu i najbolju knjigu priča prije *Priča iz davnine*" (Crnković 1987: 108;195, prema Visinko 2010: 45). Između ostalog, Crnković (1978) ističe i izdvaja povjestice Augusta Šenoe kao jednim od najdragocjenijih ostvaraja u hrvatskoj dječjoj književnosti zbog izrazite srodnosti djeci (Crnković 1978, prema Visinko 2010). Tijekom 70-ih i 80-ih godina 20. stoljeća brojni pisci, u tom povijesnom razdoblju razvoja dječje priče, stvaraju priče različite strukture i tematike. Do izražaja dolazi razvoj suvremene hrvatske dječje priče, a osobito se ističu dječje priče koje sadrže motive djetinjstva i animalističke priče (Visinko 2010). Ista autorica ističe Zvonimira Baloga, Nadu Iveljić, Sunčanu Škrinjarić, Zlatka Krilića, Antu Gardaša i brojne druge kao autore koji su uvelike doprinijeli suvremenim tendencijama u području dječje priče u Hrvatskoj tijekom 70-ih i 80-ih godina 20. stoljeća (Visinko 2010). Još neki od autora čija su se djela istaknula u časopisima *Radost*, *Smib* i *Modra lasta* su: Nada Iveljić, Blanka-Dovjak-Matković, Tin Kolumbić, Stanislav Femenić, Sunčana Škrinjarić, Anto Gardaš i Božidar Prosenjak, a autori čija su djela manje zastupljena su: Božica Jelušić, Ivan Boždar, Dragutin Horkić, Luko Paljetak i drugi (Visinko 2010). Međutim, u vremenskom razdoblju od posljednjih deset godina najviše se ističu autorice: Nada Zidar-Bogadi, Sanja Pilić, Nada Mihoković-Kumrić i Vjekoslava Huljić, a često se možemo susresti i s djelima autora: Josipa Balaška, Ivana Goleša, Marije Krtalić, Vere Zemunić i brojnih drugih (Visinko 2010). Izraziti doprinos razvoju hrvatske dječje priče dala je Ivana Brlić-Mažuranić, stoga ju je potrebno posebno istaknuti. Ivana Brlić-Mažuranić stvarala je književna djela u

razdoblju prelaska iz 19. u 20. stoljeće te je sva svoja književna djela namijenila djeci. Nazivamo ju i hrvatskim Andersenom što je zavrijedila osobitom kreativnošću i originalnošću u svojim djelima, a neka od njezinih najpoznatijih djela su bajke: *Kako je Potjeh tražio istinu*, *Ribar Palunko i njegova žena*, *Regoč*, *Šuma Striborova*, *Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica* i *Sunce djever i Neva Nevičica* (Grahovac Pražić i Marijić 2014).

2.3. Definicija, karakteristike i odrednice dječje priče

Priča je najraširenija vrsta dječje književnosti, a djeca se s njom susreću od samog početka usvajanja jezičnog sustava pa sve dok ne odrastu i u potpunosti izgube interes za nju (Crnković i Težak 2002). Termin *priča* objedinjuje, odnosno nadređen je svim preostalim vrstama i podvrstama (Crnković 1987).

Jedna od brojnih karakteristika dječje priče je da ona ne prikazuje život nekog lika u cijelosti, već samo njegov značajno manji dio, a najčešće su to najvažnije i najznačajnije situacije, događaji i emocionalna stanja lika (Hranjec 2006). Njezina posebnost je u tome što ona bijegom u irealno bolje prikazuje realan svijet od njegovog istinskog realističnog prikaza (Crnković i Težak 2002). Temeljna odrednica dječje priče je posjedovanje fantastičnih ili čarobnih motiva, odnosno određeno odstupanje od stvarnoga svijeta bez kojeg ju ne bismo mogli nazivati dječjom pričom (Crnković i Težak 2002). Osim toga, još neke od bitnih odrednica dječje priče su da je ona napisana jednostavnim i djeci razumljivim jezikom te da sadrži motive koje pretežito vežemo uz djecu i djetinjstvo. Važno je istaknuti da ona ima mnogo različitih likova, od kojih su mnogi likovi djeca, a s time da se među njima ističu najviše dva lika. Ono što je još bitno jest da unutarnje stanje likova nije toliko kompleksno (Težak 1989, prema Visinko 2009). Također, nije očekivano da dječja priča sadrži fabulu koja je kompleksna te odnose između likova koji su nejasni. Međutim, brojne dječje priče upravo takve i jesu, a posebice bajke i fantastične priče (Visinko 2009). Velički (2013) ističe da simbolična radnja u pričama djeluje na naše unutarnje stanje duha te nas tako oplemenjuje i ispunjava. Ista autorica naglašava da djeca predškolske i mlađe školske dobi "spoznaju svijet preko simboličkih radnji, a svoje spoznaje, dojmove i okoliš

prerađuju uz pomoć priča. Ona u pričama dobivaju materijal za obogaćivanje i građenje unutarnjeg svijeta predodžbi, a kada sama pričaju, taj unutarnji svijet mogu okrenuti prema van i podijeliti ga s drugima” (Velički 2013: 38). Perrow (2010) umjesto definicije navodi neke metafore za priču koje je spoznala tijekom svog dugogodišnjeg rada, a to su: *vjetar, zdjela puna zdrave hrane, voda i lijek*. Prva metafora bi u kontekstu priče simbolizirala dolazak priče iz udaljenih mjesta. Iz druge metafore možemo iščitati korisnost te ujedno i važnost priča za naše zdravlje. Treća metafora još bolje iskazuje važnost priča za našu dušu. Naime, kako autorica ističe, one osiguravaju očuvanje ravnoteže ili vraćanje u ravnotežu našeg unutarnjeg stanja, kao što je i voda neophodna za život. Četvrta metafora odnosi se upravo na terapijsku, odnosno iscjeliteljsku moć priča.

Dječja priča je djeci izrazito srodna, stoga ona predstavlja najznačajniju vrstu dječje književnosti (Crnković i Težak 2002). Srodnost djeteta i dječje priče očituje se u tome što, za razliku od odraslih, dijete ”...bez čuđenja, makar s radošću ili strahom, prihvaća pojave i likove kakvih u stvarnosti nema, prihvaća čudesno ili fantastično: divove, patuljke, vile, moćne vještice, trenutačno savladavanje golemih daljina, lako stjecanje željenih predmeta i dr.” (Crnković i Težak 2002: 21). Ono što je bitno istaknuti je to da su, za razliku od njihovih izvornih verzija, današnje bajke uvelike izmjenjivane i uljepšavane kako bi se prilagodile za čitanje najmlađim čitateljima. Međutim, u mnogima od njih je izbacivanje grubih i nasilnih elementa u pojedinim segmentima ipak izostalo kako se ne bi previše udaljilo od izvorne verzije bajke. Shodno tome, mnogi roditelji zbog tih grubih i nasilnih elemenata svojoj djeci odbijaju čitati i pripovijedati pojedine klasične bajke kao što su *Crvenkapica*, *Snjeguljica i sedam patuljaka* i druge. Međutim, kao što su istaknuli autori Težak i Težak (1997: 11), djeca te grube i nasilne elemente u bajkama ne doživljavaju onako kako ih mi doživljavamo. Djeci je sasvim uobičajeno da je vuk pojeo Crvenkapicu te da Snjeguljicu želi otrovati njezina maćeha, a to je zato što djeca bajke i priče doživljavaju i prihvaćaju u njihovoj cijelosti i ne bave se detaljima kao što se bavimo mi odrasli.

2.4. Podjela, vrste i mogućnosti predstavljanja dječje priče

Dječja priča čini najšire i najkompleksnije područje dječje književnosti. Brojni autori su tijekom godina ponudili različite definicije dječje priče te svoje viđenje njezine podjele na vrste i podvrste. Međutim, pregledom različite literature može se zaključiti da vrste i podvrste dječje priče nisu usuglašene u literaturi. Važno je istaknuti i to da dječje priče djeci mogu biti predstavljene i kao slikovnice koje su posebice zastupljene u razrednoj nastavi.

Crnković (1987) dječje priče dijeli prema: strukturi, postanku, namjeni, tradiciji, elementima čudesnog, elementima igre, junacima, završetku i prema igri riječima. Prema kriteriju postanka, dječju priču dijelimo na narodnu i umjetničku, a prema namjeni na simboličku, filozofsku, šaljivu ili humorističku, poučnu, moralističku, priču kao igru (Crnković 1987). Narodnu priču dijelimo na bajku, novelu i anegdotu, a umjetničku priču dijelimo na bajku, fantastičnu priču i pripovijetku. Bajka kao podvrsta narodne i umjetničke priče sadrži i svoje podvrste, a to su: mit, čudesna priča, legenda i saga (Crnković 1987). Možemo zaključiti da "dječja priča obuhvaća, dakle, sve što je za djecu preuzeto iz riznice narodnih priča i sve umjetničke, u najvećoj mjeri prozne tekstove koji su građeni po uzoru na narodnu priču ili je u njima element čudesnog izražen na drugačiji način" (Crnković 1986: 21).

S druge strane, Perrow (2010: 73) dječje priče dijeli prema dječjoj dobi smatrajući da se "ne daju zatvoriti u točno određene ladice". Međutim, uvidjevši izrazitu potrebu roditelja za određenim smjernicama pri odlučivanju o primjerenosti pojedinih priča za djecu, autorica je osmislila podjelu dječjih priča prikladnih za različitu dječju dob, stoga ih dijeli na: stihove u priči i rimovane priče, priče o prirodi i priče iz svakodnevice te narodne priče, bajke i priče za razvoj mašte. Dakle, prvu skupinu dječjih priča čine stihovi u priči i rimovane priče koje dijelimo na: uspavanke i dječje pjesmice, narativne igre, igre prstima i stihove-vježbice te na kumulativne i besmislene priče (Perrow 2010). Prvu podskupinu stihova u priči i rimovanih priča čine uspavanke i pjesmice za djecu koje možemo poistovjetiti s prvim "pričama" koje roditelji dijele s djecom, a na temelju toga što se stihovima iz uspavanke mogu pripovijedati kratke i jednostavne priče. S obzirom na to da pjevanje uspavanki i pjesmica pomaže u razvoju dublje emocionalne povezanosti između djece i roditelja, one su prikladne za upotrebu

i u kasnijoj životnoj dobi te ih ne bismo trebali vezati isključivo uz novorođenčad i dojenačku dob (Perrow 2010). Drugu podskupinu stihova u priči i rimovanih priča čine narativne igre, igre prstima i stihovi-vježbice koje su namijenjene za djecu od druge polovice druge godine nadalje. Narativne igre pomažu djeci u osvještavanju vlastitoga tijela i okoline, a prstići kao vrijedni "rekviziti" predstavljaju jednu od najdražih igara djece predškolskog uzrasta (Perrow 2010). Treću podskupinu stihova u priči i rimovanih priča čine kumulativne i besmislene priče koje su namijenjene za djecu od tri i četiri godine. Kumulativne priče su one koje u sebi sadrže kompleksnije rime, ponavljanja stihova i radnje i pojavu mnogo različitih likova, a besmislene priče su šaljive priče koje sadrže bogate riječi i maštovite stihove. Međutim, s njima treba biti oprezan kako ih djeca ne bi predoslovno shvatila (Perrow 2010). Drugu veliku skupinu dječjih priča čine priče o prirodi i priče iz "svakodnevice" koje su namijenjene za djecu stariju od tri godine. Na početku one moraju biti jednostavne, a kasnije kako se mentalne sposobnosti djece razvijaju tako i priče mogu postati duže i složenije, a možemo ih interpretirati kao sredstva za suzbijanje monotonosti nastave i ispraznosti školskog gradiva. S druge strane, jednostavne priče iz "svakodnevice", odnosno priče "Sjećam se kad..." su one koje se temelje na osobnom iskustvu i sjećanju neke osobe. One za djecu predstavljaju bogatu "riznicu" znanja i informacija, no neophodno je takve priče prilagoditi dječjoj dobi te ih u skladu s njome po potrebi i cenzurirati (Perrow 2010: 73–79).

2.4.1. Narodna priča

Narodna priča je izrazito stara, a to dokazuje činjenica da ona postoji od kada postoji i jezik. Najstarija zapisana narodna priča je *Bajka o brodolomniku*, a zapis je sačuvan u drevnom Egiptu od prije više od 4000 godina (Crnković 1986). Bitno je napomenuti da narodne priče nisu u prvobitnom planu bile namijenjene djeci već odraslima. One su se prenosile usmenom predajom ili "s koljena na koljeno", a kako se usmene narodne priče nisu zapisivale, svaki je pripovjedač u priči ostavio svojstven immanentan trag tako što ju je proširio, izmijenio ili obogatio vlastitim riječima (Crnković i Težak 2002). Njihova posebnost je u tome što one "obrađujući univerzalno

arhetipsko ponašanje i situacije” pomažu djeci u razvoju njihove individualnosti (Perrow 2010: 78).

Narodne priče možemo razlikovati s obzirom na njihovu složenost. Naime, što su djeca mlađa, za njih su primjerenije priče nježnije tematike i jednostavnije fabule. Suprotno tome, što su djeca starija, za njih su prikladnije priče izazovnije tematike i složenije fabule. Tako su za mlađu djecu primjerenije kraće priče koje sadrže njima poznate likove, koje ne sadrže mnogo opisa, ali sadrže rimu ili ponavljanje određenih stihova. Naime, rima ili ponavljanje određenih stihova pomaže djeci u praćenju radnje i održavanju pozornosti, a ono je od izrazite važnosti za mlađu djecu. S druge strane, za stariju djecu primjerenije su složenije i detaljnije priče koje sadrže više likova koji se susreću s brojnim izazovima i neprilikama te sadrže čestu promjenu radnje (Perrow 2010).

2.4.2. Umjetnička priča

Umjetnička priča proizašla je iz narodne priče, odnosno bajke. U početku je razlika između tih dviju vrsta dječje priče bila beznačajna, no s vremenom su pripovjedači nastojali sve više izmjenjivati ili ubacivati neke vlastite segmente u postojeće narodne priče i bajke. Naposljetku je u umjetničkim pričama došlo do potpunog odmaka od motiva i karakteristika narodne priče, a tri bitna autora koja su uvelike doprinijela razvoju umjetničke priče su Grimm, Andersen i Carroll (Crnković, 1986). Bitna razlika između umjetničke i narodne priče je ta što se u nju postupno uvode ”opisi ambijenta, prirode, likova i duševnog stanja; likovi će se izgrađivati kao karakteri i zastupnici dobra i zla; pothvati i postupci će se motivirati; moral lica će se uzdizati na viši stupanj i sl.” (Crnković i Težak 2002: 23).

2.4.3. Bajka

Bajka je najrašireniji oblik dječje književnosti (Hranjec 2006). Kao književna vrsta ona se ističe: čudesnim pretvaranjima, suprotnošću i jedinstvenosti zbiljskog i nadnaravnog svijeta, ponavljanjem radnje, borbom između dobra i zla i drugome

(Pintarić 2008). Kada govorimo o njezinim posebnostima, bitno je istaknuti da djeca uče jezik bajke i usvajaju njezinu "gramatiku" što im omogućuje da svoje vlastite probleme i nemire poistovjete s onima iz bajki (Solar 1981, prema Visinko 2009).

Riječ bajka potječe od arhaičnog glagola koji označava *bajati*, *vračati*, *čarati* te *pripovijedati*, a možemo ju interpretirati kao književno djelo u kojem se isprepliću stvarni i nestvarni svijet. U prenesenom značenju riječ bajka označava nešto izmišljeno i nestvarno, što je u potpunosti neopravdano zato što se tako umanjuje njezina vrijednost (Pintarić 2008). Povrh toga, bajka kao književna vrsta često je predmet omalovažavanja, što zbog samog njezinog naziva, a što zbog njezinog sadržaja i odgojne funkcije u razvoju djece i formiranju njihove ličnosti. Primjerice, neki od motiva koji se pojavljuju u bajkama, a protivnici ih ističu kao neprimjerenima za djecu su: pakosne maćehe, opake vještice, tamnice, vješala, idealiziranje ljubavi, rubljenje glava, nemilosrdnost i slično. Međutim, kada bi tako gledali na bajke, to bi značilo da one ne ostavljaju nikakve pozitivne, već samo one negativne utjecaje na djecu, odnosno da ih poučavaju sadizmu i mržnji te da ih straše i traumatiziraju (Težak i Težak 1997).

Za razliku od protivnika bajke, Perrow (2010) ističe njezinu "bezvremenost" te navodi kako "one zadovoljavaju djetetovu beskrajnu žudnju za čudesnim te daju utjehu i nadu" (Perrow 2010: 78). Potrebe djece predškolske i rane školske dobi zapravo nalažu koliko su bajke za njih od iznimnog značaja te da se tako suzbijaju svi stereotipi o bajkama. Međutim, izrazito je važno ne zloupotrebljavati bajku te ju pažljivo interpretirati s djecom (Crnković 1990, prema Težak i Težak 1997). S time će biti suglasan svatko tko se razumije u potrebe djece i zakonitosti njihova razvoja zato što "takvome ne treba dokazivati da djeca doživljavaju bajku na sasvim drugačiji način nego odrasli i da za golemu većinu normalne djece i maćehe, i kraljevi, i mučila predstavljaju samo opća, stilska mjesta, koja na mladoj psihi ne ostavljaju nikakvih tragova, nikakvih pozljeda, a ni elemente mistike, praznovjerja, i neznanstvenosti nisu tako opasni kako se čini zrelim ljudima" (Težak i Težak 1997: 11).

Glavna podjela bajke je na narodnu i umjetničku. Narodna bajka, kao i svaka druga narodna priča, prenosila se usmenom predajom dok se umjetnička bajka postupno razvila iz narodne. Najvažnije karakteristike narodne bajke su: čvrsta i

prepoznatljiva struktura, ispreplitanje realnog i irealan svijeta, nizanje epizoda i događaja, izostavljanje fizičkog opisa i psihološke karakterizacije likova te opisi krajolika, čudesno koje potječe iz mitova, specifičan moral te česta neodređenost prostora i vremena (Crnković i Težak 2002). Umjetnička bajka još se naziva i literarna narodna bajka, a bitno je napomenuti da se ona ne izmjenjuje već se jezično dorađuje, odnosno ubacuju se opisi, detalji i slično. Glavna razlika između narodne i umjetničke bajke je u tome što, za razliku od narodne bajke čija je to temeljna karakteristika, u umjetničkoj bajci ne mora doći do sretnog završetka (Crnković 1987). Pored toga, u umjetničkim bajkama, za razliku od narodnih, opisi likova, mjesta i vremena su opširniji, sadržajno bogatiji i dotjerani pomoću stilskih figura. Najveća karakteristika umjetničkih bajki je pojava neuobičajenih likova te izostajanje ili zakašnjenje nagrade dobrim likovima ili kazne loših (Pintarić 2008).

2.4.4. Fantastična priča

Fantastična priča je vrsta dječje priče koja se u potpunosti odvojila od motiva i karakteristika narodne priče ili bajke. Primjerice, kada se u pojedinom književnom djelu realni svijet odijeli od irealnog svijeta (primjerice, odvijanjem radnje u snu) tada govorimo o fantastičnoj priči. Kao što je već ranije navedeno, njezinim začetnikom smatra se Lewis Carroll koji je utemeljio koncept fantastične priče, a najpoznatiji je po svojim djelima *Alica u zemlji čudesa* iz 1865. godine i *Alica s one strane ogledala* iz 1872. godine (Pintarić 2008). Kada govorimo o obilježjima i karakteristikama fantastične priče bitno je istaknuti da "fantastične priče tematiziraju igru, djetinjstvo i odrastanje, prevladavaju suvremeni motivi, napušta se stereotipna kompozicija, uočava se prijelaz iz stvarnoga u nestvarni svijet, sumnja se u postojanje nestvarnog svijeta, glavni su likovi djeca koja se vole igrati i maštati, nestvarni se likovi nalaze u ulozi tajanstvenog prijatelja" (Pintarić 2008: 12).

2.4.5. Priča koja pomaže

Djeca se tijekom procesa odrastanja susreću s brojnim izazovima. Nerijetko se dogodi da pojedino dijete ima određenih poteškoća u komunikaciji i igri s drugom

djecom ili odraslima te da ponekad burno reagira na sasvim uobičajenu ili neznatnu situaciju. Međutim, problemi ponekad znaju biti poprilično ozbiljni i kompleksni te mogu zahtijevati i pomoć stručnjaka kao što su psiholozi i psihoterapeuti. Neminovno je da priče snažno djeluju na djecu, stoga im one mogu pomoći u savladavanju nekih životnih prepreka, nedoumica ili ozbiljnih životnih problema tijekom kriznih razdoblja. Priče koje pomažu djeci su problemske i terapijske priče.

Problemske priče karakteristične su po tome što poučavaju djecu prikladnom ponašanju u društvu i skupini, pravilima ponašanja, socijalizaciji, važnosti međusobnog razumijevanja, načinima rješavanja sukoba i osjećajima, odnosno uče ih kako "poznavati svoje i tuđe osjećaje te se na taj način snaći u često zbunjujućoj stvarnosti" (Velički 2013: 55). Terapijske priče su one priče koje slušateljima pružaju određenu podršku, nadu i ohrabrenje u borbi s teškim životnim problemima i pomažu im u njihovom rješavanju. Osim ciljano napisanih priča koje sadrže posebnu tematiku i motive, to mogu biti i klasične narodne priče i bajke. One zahvaljujući svojoj univerzalnoj tematici i završecima sadrže određeni terapijski potencijal, a njihova moć njegovana je još od pamtivijeka. Drugim riječima, to su priče koje djeci omogućavaju povratak duhovne ravnoteže i osjećaja cjelovitosti. Međutim, bitno je napomenuti da postoje izazovi i problemi koje priče mogu riješiti, ali postoje i oni koje ne mogu riješiti. Također, ne postoji skupina univerzalnih priča koje bi mogle pomoći u rješavanju svake situacije. Svaka situacija je specifična, stoga zahtijeva i specifičnu priču (Perrow 2010).

2.5. Slikovnica

Kao što je već ranije navedeno, slikovnica je jedan od mogućih načina predstavljanja dječje priče koja je popraćena ilustracijom. Slikovnica je prva knjiga gotovo svakog djeteta (Crnković i Težak 2002: 15). Djeca ju čitaju već od prve godine svoga života, a interes za nju gube polako nakon drugog razreda osnovne škole (Crnković i Težak 2002). "Slikovnica je i tekst, ilustracije i cjelokupni dizajn, ona je proizvodni i komercijalni predmet, socijalni, kulturalni i povijesni dokument, i, naposljetku, djetetovo iskustvo. Kao umjetnički oblik ona podrazumijeva međuovisnost slika i riječi, na istovremenoj pozornici dvostranice, kao i dramu

okretanja stranica” (Badre 1976: 1, prema Narančić Kovač 2015: 39, prema Hameršak i Zima 2015: 164). Posebnost slikovnice očituje se u tome što ona sjedinjuje dva koda komunikacije, odnosno čini jedinstvo likovnog i jezičnog ili književnog izraza (Crnković i Težak 2002). ”Slikovnica ne samo što je prva dječja knjiga u životu djeteta, već je ona svojevrstan medij koji u sebi nosi jedinstvo slike i teksta, što predstavlja pedagoški vrijednu osnovu za metodološki prihvatljiv put vođenja djeteta k samom tekstu” (Nola 1971: 4, prema Lazzarich 2017: 61). Možemo zaključiti da je slikovnica izrazito vrijedan medij, koliko za manju djecu koja još ne znaju čitati, toliko i za djecu koje su na početku procesa usvajanja vještine čitanja.

Kada govorimo o nekim temeljnim obilježjima slikovnice kao medija bitno je navesti kratkoću izraza, tematsku raznolikost te njezinu umjetničku ili poučnu namjenu. Poučna slikovnica nastoji djecu poučiti ili im pružiti informacije o nečemu (primjerice, o okolini). S druge strane, umjetnička slikovnica ima za cilj uspostaviti poseban odnos između čitatelja i svijeta, odnosno nastoji ostaviti na čitatelja poseban doživljaj (Crnković i Težak 2002).

2.6. Funkcije dječje priče

Funkcija dječje priče može biti zabavna, informacijsko-odgojna, spoznajna, iskustvena, estetska te govorno-jezična (Čačko 2000, prema Martinović i Stričević, 2011). Primarna funkcija dječjih priča je zabavna funkcija. Međutim, pritom ne mislimo da ona predstavlja najvažniju funkciju, već da je ona preduvjet za realizaciju drugih funkcija. Drugim riječima, kako bi ostvarila svoje funkcije, dječja priča ponajprije za djecu mora predstavljati izvor zabave (Čačko 2000, prema Martinović i Stričević 2011). Sljedeća funkcija dječje priče je informacijsko-odgojna, a pomaže djeci u razvoju složenih kognitivnih sposobnosti koje učenici primjenjuju dok rade na tekstu, odnosno dok primjenjuju sposobnosti analize, sinteze, usporedbe, uopćavanja i mnoge druge. Osim toga, informacijsko-odgojna funkcija pomaže djeci u razvijanju sposobnosti spoznavanja uzročno-posljedičnih veza i pronalaska informacija (Čačko 2000, prema Martinović i Stričević 2011). Neminovno je da dječja priča djeci pruža određene spoznaje o svijetu koji nas okružuje, stoga možemo reći da ona ostvaruje i

spoznajnu funkciju koja im omogućava da utvrde nove spoznaje ili procjene istinitost svojih dotadašnjih spoznaja (Čačko 2000, prema Crnković i Težak 2002, prema Martinović i Stričević 2011). Iskustvena funkcija dječje priče očituje se u tome što dječja priča pruža djeci stjecanje posrednih iskustava, odnosno iskustava koja ona iz nekog razloga ne mogu doživjeti u neposrednoj izvornoj stvarnosti. Primjerice, to mogu biti znanja o multikulturalnosti, ratu, djeci s poteškoćama te drugim životno važnim pitanjima (Nikolajeva 2003, prema Martinović i Stričević 2011). Primarni cilj estetske funkcije je poticanje emocija i doživljaja što doprinosi razvoju dječjeg ukusa i osjećaja za lijepo (Čačko 2000, prema Martinović i Stričević 2011). Posljednja funkcija dječje priče je govorno-jezična funkcija, a ona se odnosi na razvoj različitih predčitačkih vještina učenika (Martinović i Stričević 2011), a prvenstveno njihove fonemske i fonološke osviještenosti (Saindik i Pavić 2009, prema Martinović i Stričević 2011). Ono što je bitno istaknuti jest da su sve navedene funkcije povezane, odnosno da se međusobno isprepliću (Martinović i Stričević 2011).

2.7. Odgojna, moralna ili moralizirajuća uloga dječjih priča

Moralne i odgojne vrijednosti u dječjim pričama najčešće su iskazane u obliku izrečenih ili neizrečenih poruka. Najveća posebnost dječjih priča je upravo u tim neizrečenim porukama koje djeca ponekad puno lakše shvaćaju nego kada im se one direktno nalažu. Primjerice, bajka *Ljepotica i zvijer* nam poručuje da je ljepota u očima promatrača. Tu je i *Pepeljuga* koja nas uči tome da se strpljenje i dobrota isplate. Imamo i *Usnulu ljepoticu* koja nas poučava da ljubav pobjeđuje sve. Bajke nas dakle poučavaju tome da je bolje biti hrabar, iskren i darežljiv, nego bojažljiv, neiskren i sebičan. One nas poučavaju da su ljubav i sreća veće bogatstvo od svih bogatstava na svijetu. Mogli bismo ovako nabrajati u nedogled, stoga možemo zaključiti da je vrijednost priča i bajki za razvoj djece i njihove ličnosti nebrojena i neprocjenjiva.

Tijekom dugog niza godina narodi širom svijeta djeci pripovijedaju i pričaju priče kako bi ih poučavali o različitim moralnim načelima i vrijednostima. Kako bismo mogli govoriti o tom kontekstu dječjih priča, najprije je potrebno objasniti razliku između moralne i moralizirajuće priče (Perrow 2008). Osim toga, potrebno je i definirati i termin odgoj. Autorica Velički (2013) navodi da je odgoj "put razotkrivanja

jedinstvenosti, uvažavanja neponovljivosti i bodrenja djetetove osobnosti, uz nužnost čuvanja djeteta od prihvatanja ograničenosti, istodobno usmjeravajući ga k proturječju kako bi zadržalo datost i moć rasta i razvoja do razine osobe kojom je obdareno po rođenju” (Velički 2013: 36). Kada govorimo o razlici između moralne i moralizirajuće priče, bitno je navesti da je moralizirajuća priča ona priča koja opominje slušatelja, a možemo ju poistovjetiti i s davanjem bukvice. S druge strane, moralna priča potiče slušatelja na izvođenje vlastitog zaključka. Primjerice, priča o djetetu koje nikada nije koristilo riječi molim i hvala te zbog toga nije imalo prijatelja zasigurno je moralizirajuća priča (Perrow 2008). Poznato nam je da je samostalni put do spoznaje najvrjedniji te da on djeci omogućava stjecanje trajnog znanja, stoga možemo zaključiti da je to izrazito loš primjer odgojno-obrazovne prakse. Kako bismo potaknuli djecu na promišljanje i vlastito izvođenje moralnih zaključaka, priče moraju sadržavati imaginarno putovanje i dobru metaforu (Perrow 2008). Tako autorica Perrow (2008) poručuje da ”kakvu god priču odaberete napisati i ispričati, pazite da je ne završite tako da djeci ponudite svoje percepcije moralnih vrijednosti. Neka slušatelji slobodno donesu vlastite zaključke – vjerujte u moć priče” (Perrow 2008: 86–87).

3. METODIČKI ASPEKTI PRIPOVIJEDANJA, ČITANJA I STVARANJA PRIČA

U nastavi Hrvatskoga jezika učitelj i učenici dječju priču mogu pričati ili pripovijedati, čitati i stvarati. Svaki od tih načina prenošenja dječje priče jednako je važan, no između njih postoje neke značajne razlike. Dječja priča, neovisno o tome je li pročitana, ispriповijedana ili je tek u nastanku, ima neprocjenjivu važnost za dječji razvoj i formiranje ličnosti. Čitanje, pripovijedanje i stvaranje priča izrazito je važno za učenje i poučavanje Hrvatskoga jezika. Ono pomaže učenicima u razvoju: govora, vještina slušanja i koncentracije, sposobnosti i vještina za uspješno sporazumijevanje standardnim jezikom, znanja o jeziku, komunikacijske jezične kompetencije, sposobnosti kritičkog promišljanja i zaključivanja te empatije. S druge strane, stvaranje priča djeci pruža radost i veselje te razvija njihovu maštu i sposobnosti za stvaralačko izražavanje. Čitanje dječjih priča može pomoći u uspostavljanju čvrstih veza i odnosa između roditelja i djece (Visinko 2009). Također, dječja priča djeci pruža određeni auditivni doživljaj te doprinosi stjecanju spoznaja o svijetu koji nas okružuje, međuljudskim odnosima, opasnostima, vrijednostima i moralnim načelima te bontonu.

Kada govorimo o metodičkim aspektima pripovijedanja, čitanja i stvaranja priča, bitno je istaknuti pojedine smjernice kojih se moramo pridržavati prije ili tijekom interpretacije dječje priče. Primjerice, dječje priče potrebno je pomno odabrati i interpretirati s učenicima na svrhovit te njima primjeren i zanimljiv način. Također, izrazito je važno dobro motivirati učenike. Motivacija ili uvodni dio sata izuzetno je važan aspekt svakog od načina prenošenja dječje priče, a ona se odnosi na pripremu i poticaj učenika za rad što se može ostvariti različitim motivacijskim tehnikama, metodama i igrama. Kako bi učitelj na ispravan i vjerodostojan način pročitao učenicima neku dječju priču on mora poštivati vrednote govorenoga jezika te mijenjati boju i ton glasa sukladno sadržaju književnog teksta, odnosno tonu priče te različitim likovima i njihovim raspoloženjima. Čitanje priče je značajno jednostavnije od pripovijedanja. Međutim, pripovjedač ima mnogo više mogućnosti da pripovijedanje učini zanimljivijim. Pripovijedanje kao složeni proces zahtijeva poduzimanje određenih koraka prije samog pripovijedanja, a to su pažljiv odabir priče, detaljna i

složena priprema te osiguravanje poticajnog razrednog ozračja. Kako bi učitelj učenicima uspješno ispriповijedao priču, on mora posjedovati određene pripovjedačke kompetencije. Ono se ponajprije odnosi na upotrebu neverbalnih znakova, odnosno na mimiku lica, govor tijela, promjenu tona glasa i uspostavljanje kontakta očima (Velički 2013). Međutim, u slučaju da pripovjedač nije razvio dublji odnos s pojedinom dječjom pričom, onda ju ni ne može prenijeti djeci na reprezentativan način. To nas dovodi do zaključka da je unutarnja povezanost učitelja i dječje priče primaran uvjet za uspješno čitanje ili pripovijedanje (Visinko 2009).

Stvaralačko izražavanje učenika isto tako zauzima posebno mjesto i uvelike se potiče u nastavi Hrvatskoga jezika, ali i ostalih nastavnih predmeta. Učenici priče mogu stvarati vođeni svojim vlastitim interesima, na temelju poticaja ili prema određenim smjernicama. Kada govorimo o poticaju, on je izrazito važan, no ne samo zbog boljeg ishoda stvaralaštva učenika, već i zbog cjelokupnog doživljaja procesa stvaranja. Učenike se može potaknuti na stvaralaštvo različitim vizualnim sredstvima, igračkama, ostalim uporabnim predmetima i lutkama. Osim toga, učenike na stvaranje priče možemo potaknuti i pokretom, uključivanjem svih osjetila, ali i bez ikakvih tehnika ili sredstava. Jedna od glavnih zadaća odgoja i obrazovanja je ohrabrivati učenike i utjecati na njihov rast i razvoj, a s ciljem njihovog odrastanja u kreativne i samosvjesne osobe koje se neće bojati predložiti ili izložiti nešto inovativno i neuobičajeno. Stvaranje priča zasigurno je jedan od načina koji može doprinijeti tom cilju (Velički 2013).

Kako odrastamo i starimo, vrlo rado se ponekad prisjetimo priča i dogodovština koje su nam nekada ispriповijedale naše bake, djedovi i ostali najmiliji. Neovisno o tome radi li se o dječjim pričama ili zanimljivim pričama iz njihova života, one zaista zauzimaju posebno mjesto u našim srcima. Tako one, osim što predstavljaju jednu od najvrjednijih uspomena, postaju i dio nas samih. Tako Velički (2013) zaključuje da "dok pričamo, ulazimo u raznovrsnu komunikaciju s djecom. Pričanje stvara odnos, stvara bliskost. Djeci ne predstavljamo samo priču, već pričajući i koristeći govor tijela – mi predstavljamo sebe sama. Dakle, na kraju djeca nisu čula samo priču, već su upoznala i jednoga čovjeka" (Velički 2013: 38).

3.1. Pripovijedanje i čitanje priča

S obzirom na to da su pojmovi pripovijedanje i prepričavanje izrazito slični, bitno je razlučiti njihovo značenje. Pripovijedanje kao složena jezična djelatnost iziskuje da priča ima određenu strukturu, odnosno uvodni, središnji i završni dio, dok za prepričavanje priče ono nije nužno zato što je to usmeno prenošenje najvažnijih činjenica o nekom sadržaju (Velički 2013).

Proces pripovijedanja priče uvelike se razlikuje od procesa čitanja priče. Ono što čini znatnu razliku između tih dvaju procesa jest da je čitač ograničen, a pripovjedač je u potpunosti slobodan (Velički 2013). Pri pripovijedanju priče, pripovjedač u priču unosi mnogo osobnih elemenata svojim pogledom, mimikom, gestom te bojom i tonom glasa što uvelike doprinosi ugođaju i dječjem doživljaju priče. Ono je posljedica izravnog kontakta pripovjedača i slušatelja što kod čitanja priče izostaje zato što knjiga onemogućava neposredni doživljaj (Perrow 2008). Čitač je ograničen književnim tekstom koji čita i knjigom koju pridržava u ruci, stoga ne može toliko svoju pozornost usmjeriti na svoju mimiku lica, promjenu boje i tona glasa i pratiti raspoloženje slušatelja. S druge strane, pripovjedač može lakše promatrati neverbalne znakove slušatelja te tako svoje pripovijedanje prilagoditi u skladu s percipiranim povratnim informacijama (Velički 2013).

Još jedna bitna razlika jest da je za proces pripovijedanja priče potrebno mnogo više kompetencija i vještina, nego za čitanje i prepričavanje. Tijekom pripovijedanja pripovjedač iskazuje razvijenost vlastitog rječnika, sposobnosti i vještine povezivanja riječi u rečenice te svih informacija u smislenu i zaokruženu cjelinu. Osim toga, za pripovijedanje priče neophodna je stvaralačka aktivnost, dok za čitanje i prepričavanje nije, stoga opravdano možemo reći da je pripovijedanje ishod kreativnosti, a prepričavanje i čitanje ishod interpretacije (Pavličević Franić 2005, prema Velički 2013). Tako "tijekom pričanja stvaramo novu priču na osnovi poticajnoga pripovjednog teksta ili događaja/doživljaja, nadopunjujući sam tekst vlastitom verbalnom i neverbalnom interpretacijom te, eventualno, drugim pomoćnim sredstvima" (Solar 1974, prema Velički 2013: 42). Možemo zaključiti da je za pripovijedanje priče potrebno određeno pripovjedačko umijeće te da je ono djeci znatno zanimljivije od prepričavanja ili čitanja te da su kompetencije i povezanost

pripovjedača s dječjom pričom preduvjeti za ostvarivanje uspješnog procesa pripovijedanja priče. Međutim, tijekom čitanja priče isto je potrebno poštivati određene smjernice. Primjerice, izrazito je važno povremeno uspostavljati kontakt očima sa slušateljima kako bismo dobili uvid u njihovo razumijevanje i praćenje sadržaja. Od velike važnosti je i pomna prethodna priprema te pažljiv odabir priče za čitanje. U slučaju da djeci čitamo slikovnice, ilustracije im omogućavaju bolje razumijevanje, stoga im je potrebno omogućiti njihovo praćenje (Perrow 2008). Tako Perrow (2008: 265) zaključuje da „pripovijedanje ima korijene u usmenoj tradiciji. Čitanje priča ovisi o napisanom tekstu. Oba su načina jednako važna za prenošenje priča“.

3.1.1. Odabir priče za pripovijedanje i čitanje

Odabir priče za pripovijedanje ili čitanje je poprilično zahtjevan zadatak. Mnogo je različitih kriterija i komponenata na koje moramo obratiti pozornost pri odabiru priče. Iako mnogi misle da je djetetova dob primarni kriterij kojim bismo se trebali voditi, to nikako nije točno. Djetetova dob jest važan čimbenik koji nam može pomoći u odabiru priče, no nikako ne smije biti i konačni. Međutim, bitno je voditi računa o dobi djeteta kako bismo mogli „poštivati postupnost dječjeg razvoja, od pokreta preko govora do mišljenja“ (Velički 2013: 52). Također, pri odabiru priče zasigurno bismo trebali voditi računa o individualnosti svakog pojedinog djeteta, odnosno o njegovim interesima, potrebama i okolini. Drugim riječima, pri odabiru priče moramo promišljati o tome gdje dijete živi, što voli raditi, što ga zanima i aktivira, kakvi su odnosi u obitelji, na koje načine i koliko je u doticaju s medijima, a koliko s prirodom i slično (Velički 2013). Kao temeljno polazište za odabir priče trebalo bi biti da se djeca mogu „uživjeti u jednu priču i poistovjetiti se s njom samo onda kada pripovjedač predočava svijet iz perspektive djeteta, kad uvažava jedinstvenost dječjeg svijeta, kad mu je polazište za pričanje dječja stvarnost, ali da pritom ne ode u krajnost i ne izobliči taj svijet prilagođavajući ga djeci, jer djeca i odrasli ipak žive zajedno“ (Velički 2013: 51). Izrazito je važno pitati djecu koje priče vole i žele slušati, no s obzirom na to da djeca nisu toliko upoznata s bogatstvom književnoumjetničkih djela i kvalitetom književnih ostvaraja pojedinih autora, završnu

riječ u odabiru priča za čitanje ipak bi trebao imati učitelj. Osim o dobi djeteta i njegovim interesima, moramo voditi računa i o tome da djeci pripovijedamo ili čitamo izvorne priče. U skraćenim verzijama narodnih priča i bajki, osim što je kvaliteta znatno manja, često je i ograničena njihova mogućnost djelovanja na djecu (Velički 2013). Primjerice, autorica Visinko (2009: 40) ističe da "klasične bajke u kojima prepoznavamo зло i dobro te rješenje koje veliča pobjedu dobra nad zlim uvijek su dobrodošle. To зло koje se i dogodi, služi katarzi". Tijekom odabira priča za pripovijedanje ili čitanje moramo promišljati i o načinu na koji dijete doživljava priču. Autorica Velički (2013) navodi da pri odabiru priče moramo voditi računa o tome je li sadržaj priče raspodijeljen u više ili manje epizoda, jesu li događaji slikoviti i poznati djeci, jesu li likovi jasni ili ih je teško okarakterizirati te sadrži li priča ponavljanja. Primjerice, za djecu od četiri godine primjerene su priče koje će im pružiti ohrabrenje. To su kraće priče, prvenstveno bajke koje sadrže jednostavnu radnju te jasno istaknut početak i kraj. Također, priča bi trebala sadržavati mali broj likova, a izrazito je važno da su likovi djeca te da su ona predstavljena kao junaci (Velički 2013). S druge strane, za petogodišnjake su primjerenije dulje priče i to tzv. lančane priče, odnosno priče koje sadrže određena ponavljanja (Perrow 2010, prema Velički 2013). Priče mogu biti "duge i kratke, smiješne i ozbiljne, lokalne i globalne/univerzalne, jednostavne i složene, univerzalne i partikularne, stvarne i izmišljene. Popis bi se mogao i nastaviti –jake i dramatične priče nasuprot pričama koje su lagane i neozbiljne; priče koje traže sudjelovanje publike i one u kojima to nije poželjno; priče koje su pune stihova i/ili pjevanja..." (Perrow, 2010: 263). Osviještenost o ovome kontinuumu može pomoći nositeljima odgojno-obrazovne djelatnosti u planiranju pripovijedanja i čitanja unutar odgojno-obrazovnog procesa kako djeci ne bi uvijek pripovijedali ili čitali određeni tip priče (Perrow 2010). Ono što je bitno istaknuti jest da se nositelji odgojno-obrazovne djelatnosti, odnosno odgojitelji i učitelji ne bi trebali voditi isključivo pričama koje su navedene u pojedinim priručnicima, već bi trebali kritički promišljati o pričama te odabrati one priče u kojima i sami uživaju (Velički 2013). Osim što djeci osiguravaju zabavu, priče im pružaju i određene spoznaje. Tako Dujmović (2006) navodi da pažljivim odabirom priča djeci možemo osigurati stjecanje spoznaja i iz drugih nastavnih predmeta, a ne samo iz Hrvatskoga jezika.

3.1.2. Priprema za pripovijedanje priče

Književni predlošci, odnosno tekstovi priča i bajki kao takvi nisu pogodni za pripovijedanje. Njima nedostaje "intonacija, gestovno i neverbalno prikazivanje koji prate svako usmeno izražavanje" (Velički 2013: 56). Priča za pripovijedanje mora biti organizirana u smislenu i zaokruženu cjelinu. Važno je obratiti pozornost i na vremenske perspektive i perspektive iz kojih se priča pripovijeda u izvornom obliku. Tekst priče potrebno je izmijeniti tako da ga prilagodimo za pripovijedanje iz perspektive jednog lika, u prvom licu ili iz stajališta neutralnog pripovjedača (Velički 2013). Nakon što smo priču izmijenili, moramo se pripremiti i za sami proces pripovijedanja. Pri tome je potrebno promišljati o rječniku priče, slušateljima, potrebnom vremenu, mogućnostima produbljivanja priče, doživljaju priče koji ona ostavlja na nas i doživljaju kakav želimo prenijeti djeci (Velički 2013).

Dujmović (2006) navodi neke temeljne korake koje bismo trebali slijediti kako bismo se dobro pripremili. Prvi korak podrazumijeva da naučimo priču, a to možemo ostvariti tako da ju nekoliko puta pročitamo naglas. Osim što će nam pomoći da upamtimo sadržaj priče, ono nam može pomoći i da uvježbamo brzinu govorenja i prilagodimo boju glasa. Također, pripovijedanje možemo uvježbavati pred kolegom, članom obitelji ili zrcalom kako bismo spriječili nepoželjne geste i izraze lica. Sljedeći korak je naučiti strukturu priče, odnosno osvijestiti glavne događaje i pokretače radnje u uvodnom, glavnom i završnom dijelu priče. Treći korak podrazumijeva kraćenje i pojednostavljivanje priče s time da moramo paziti kako ju ne bismo previše izmijenili. Promišljanje o rječniku također je nešto o čemu bismo trebali voditi računa. Za vrijeme pripovijedanja priče poželjno je upotrebljavati mnogo pridjeva pa čak i riječi koje su učenicima možda nepoznate kako bismo uljepšali i obogatili proces pripovijedanja. Ono što je najvažnije, prije svakog pripovijedanja moramo se dobro opustiti, a to možemo ostvariti istezanjem, dubokim disanjem i slično.

Velički (2013) navodi da moramo stvoriti shemu, promišljati o logici radnje, prikazivanju gestama i pronalasku ili stvaranju formula. Dakle, prvi korak je stvaranje sheme. Osnovna shema bajki je da "priča ima junaka, slijedi događaj koji zahvaća u život toga junaka, junak se mora suočiti s tim događajem i dovesti ga do rješenja, a time i priču do svršetka" (Velički 2013: 62). Razumljiva i precizna shema predstavlja

temelj koji nam pruža sigurnost, lakše reproduciranje tijeka radnje te lakše praćenje i organizaciju vlastitog djelovanja. Drugi korak je osmišljavanje gesti, a ono se izvodi tako da "iz cjelokupne radnje ili cjelokupne slike uzimamo jedan pokret ili jedan detalj i napravimo ga u prostoru koji dosežu naše ruke ispred tijela. Pritom nismo ograničeni samo na pokrete ruku, nogu, glave itd., već sve to može biti zajedno upotrijebljeno. Time slušatelja potičemo da stvori cjelovitu sliku onoga što je čuo" (Velički 2013: 66). Zadnji korak je pronalaženje ili stvaranje formula, odnosno stalnih rečenica, dijaloga ili riječi. One su u pripovijedanju izrazito česte, a pojednostavljuju slušateljevu recepciju priče, poboljšavaju koncentraciju te mogu poslužiti i kao poticaj za uključivanje slušatelja u pripovijedanje (Velički 2013).

Slika 1: primjer shemi, gesta i formula preuzetih iz knjige Pričanje priča – stvaranje priča autorice Vladimire Velički

SHEMA	GESTE	FORMULE
Kraljevski krojač	Ispružena ruka ispred tijela	Bio jednom jedan kraljevski krojač
Šije odjeću za kralja		
Kralj se razljuti		„Kako to izgledaš!”
Kralj poklanja platno	Gesta davanja	
Krojač misli	Prst na čelo	Mislio, mislio, sve dok nije smislio: napraviti će <u>kaput</u>
Šije Kaput	Gesta rezanja	Sijeci amo, sijeci tamo
Oblači kaput	Gesta odijevanja	Obukao ga je
	Ruka ispred tijela	i gdje god bi se pojavio, ljudi su gledali, gledali, gledali, dok se nisu nagledali. A on ga je nosio, nosi, nosio, dok ga nije iznosio.
	(Ponavljamo kod svakoga odjevnoga predmeta isto)	A kad ga je iznosio, opet je mislio, mislio, mislio... (Ponavljamo kod svakoga odjevnoga predmeta isto)
Košulju		
Prsluk		
Kravatu		
Maramicu		
Gumb		
Priču		I onda ju je pričao, pričao, pričao, dok je nije ispričao. A ljudi su slušali, slušali, slušali, dok se nisu naslušali.

Kao što je jasno vidljivo iz Slike 1, sheme se mogu sastojati od jedne do nekolike riječi. Geste koristimo kako bismo bolje dočarali radnju, a možemo ih prikazivati koristeći cijelo tijelo i to nizom pokreta. Formule kao stalne rečenice pomažu pripovjedaču u održavanju kontrole nad pripovijedanjem te slušatelju u

praćenju radnje, a sve zajedno ono čini jednu smislenu i zaokruženu cjelinu (Velički 2013: 75).

3.1.3. Važnost razrednog ozračja

Slušanje priče može biti poseban doživljaj, no kako bismo to postigli moramo osigurati ugodno i poticajno razredno ozračje. Ono možemo postići smislenim i pažljivim uređenjem prostora u kojem se odvija pripovijedanje ili čitanje priče, odnosno raznovrsnim vizualnim, auditivnim, taktilnim, olfaktivnim i gustativnim poticajima (Velički 2013).

Za pripovijedanje i čitanje priča potreban nam je bajkoviti prostor. Primjerice, to može biti i samo jedan kutak učionice. Bitno je da on odiše mirom i ugodom te da ne sadrži stvari koje bi mogle odvlačiti pozornost slušatelja te da je ostatak prostorije zamračen (Velički 2013). To možemo ostvariti tako da raščistimo pod od nepotrebnih predmeta te da namještaj prekrijemo jednobožnim plahtama (Seyffert 2006). U sredinu bajkovitog prostora možemo postaviti neki bajkoviti simbolični predmet kako bismo osigurali bolju usmjerenost djece na slušanje priče. Primjerice, to može biti svijeća koja će osigurati svečan ugođaj ili cvijeće koje će simbolizirati da se radnja priče odvija na livadi i slično. Također, bitno je napomenuti i to da je slušanje priče djeci zanimljivije kada sjede na podu, neovisno o tome sjede li u formaciji kruga ili slobodnoj formaciji (Velički 2013). Također, bitno je djeci osigurati dovoljno jastučića i deka za sjedenje i što bolju ugodu te spriječiti moguće smetnje, odnosno isključiti telefon, školsko zvono i na vrata staviti obavijest da se ne ometa (Seyffert 2006).

Tijekom pripovijedanja priča možemo se koristiti različitim pomagalicama, odnosno vidljivim i nevidljivim pomagačima. To mogu biti različiti uporabni predmeti i dodaci koji će djeci pomoći da priču dožive pomoću svih osjetila. Međutim, kod uporabe pomagača vrijedi poznato pravilo "manje je više". Drugim riječima, o pomagalicama valja kritički promišljati, a oni koje odaberemo moraju biti primjereni, smisleni i ne smije ih biti previše (Velički 2013). Vizualni poticaj možemo postići pomoću svjetlosti i boja. Tako boja kojom odlučimo istaknuti prostor treba biti u

skladu i funkciji onoga što želimo prenijeti učenicima. Primjerice, zelena boja djeluje smirujuće i simbolizira prirodu, stoga njome možemo asociirati šumu. Auditivni poticaj možemo postići različitim glazbenim instrumentima kao što su zvečke, udaraljke, triangel i slično. Njihova primarna funkcija je da potpomognu pripovjedačevo pripovijedanje. Olfaktivni poticaj možemo postići unošenjem i mirisnih predmeta koji su na neki način povezani s pričom koju ćemo pripovijedati ili čitati. Primjerice, to mogu biti različita eterična ulja ili cvijeće, suho lišće, kolač i slično. U slučaju da kao olfaktivni poticaj koristimo prehrambene namirnice možemo ih i okusiti, a to može biti i dodatna motivacija u fazi produbljivanja priče (Velički, 2013).

3.1.4. Uloga i kompetencije učitelja

Kako bi priču pročitao ili ispriповijedao, učitelj mora posjedovati određene kompetencije. Pripovijedanje je daleko složeniji proces od čitanja, no i kod procesa čitanja učitelj mora poštivati vrednote govorenoga jezika i posjedovati određenu osjetljivost za književno djelo. Odsutnost pojedinih kompetencija za pripovijedanje je ono što čini pripovjedača nekvalitetnim, a bez kvalitetnog pripovjedača dječji doživljaj priče bit će nepotpun i suhoparan.

U prošlosti su pripovjedači bili uvelike cijenjeni, a njihova glavna zadaća bila je poučiti slušatelje da životni problemi i teškoće nisu nerješivi (Velički 2013). Svaki pripovjedač je zabavljač i umjetnik, no može biti i iscjelitelj. Svaka priča, pa tako i ona izrazito kratka, može poučiti slušatelja, stoga je uloga pripovjedača kao iscjelitelja prepoznata još od pamtivijeka (Perrow 2010). Međutim, postoje određene smjernice kojih se kvalitetan pripovjedač mora pridržavati. Primjerice, kvalitetan pripovjedač bi trebao pripovijedati bez predloška, upotrebljavati mimiku i gestu, održavati kontakt očima, uključiti slušatelje, koristiti pomoćna sredstva, prilagoditi tempo pripovijedanja ili čitanja, mijenjati jačinu, ritam i intonaciju glasa i slično. Osim toga, kvalitetan pripovjedač bi trebao promišljati o slikama u priči i tonu priče, simbolima, djelovanju priče na djecu, djeci kao slušateljima i vremenu potrebnom za produbljivanje priče. U slučaju da pripovjedač poštuje navedene odrednice, može se

reći da je na dobrom putu k stjecanju kompetencija koje će mu omogućiti da djeci na svojstven i dostojan način prenese priče, njihove posebnosti i ljepotu (Velički 2013).

3.1.5. Upotreba sredstava, rituali i dramatizacija

Odgojno-obrazovni proces je gotovo nemoguće zamisliti bez upotrebe nastavnih sredstava. Ona potpomažu, obogaćuju i podižu kvalitetu nastavnog procesa, stoga nije neuobičajeno da je upotreba sredstava poželjna tijekom pripovijedanja i čitanja priča. Svaki dobar pripovjedač nastojat će proces pripovijedanja i čitanja osmisliti i realizirati tako da svaka priča za slušatelja bude jedinstven doživljaj. U tome, osim upotrebe sredstava, pripovjedaču može pomoći razvijanje i provođenje rituala.

Tiho i pozorno slušanje zahtijeva mnogo strpljenja i samodiscipline. Ono je ponekad poprilično zahtjevno za nas odrasle, a kamoli za djecu. Upravo iz tog razloga iznimno je važno razvijati i provoditi rituale. Oni pomažu djeci u usmjeravanju koncentracije na proces pripovijedanja ili čitanja priče što u konačnici doprinosi njihovom boljem razumijevanju, stvaranju predodžbi i doživljaju priče. Rituali koji se odvijaju neposredno prije pripovijedanja ili čitanja priča nisu osmišljeni zbog potrebe suvremenog odgojno-obrazovnog procesa, već oni postoje još od vremena kada su bili popularni putujući pripovjedači. Oni su početak svojeg pripovijedanja uglavnom označavali paljenjem svijeće ili napjevom, a zatim pozdravom, predstavljanjem i najavom. Rituale možemo izvoditi i nakon procesa pripovijedanja ili čitanja. Kao što nam je poznato, tipični završeci bajki su oni koji najavljuju dug i radostan ostatak života. Međutim, kraj priče može se označiti i na drugi način (Velički 2013). Primjerice, nekada su pripovjedači kraj nerijetko označavali stihovima kojima bi naglasili svoju ulogu poput sudionika u pripovijedanim događajima kao što je stih „i to je sve istina, Kao što vi vidite mene, A ja vidim vas!“ (Velički 2013: 84). Međutim, s djecom uvijek možemo osmisliti i uspostaviti vlastite rituale, odnosno napjeve kojima ćemo započinjati ili završavati priču (Velički 2013). Osim toga, kraj možemo označiti i jednostavnim korištenjem zvonca, udaranjem u triangel i slično (Seyffert 2006). Bitno je naglasiti da je ritual potrebno unaprijed isplanirati i pripremiti potreban

materijal i sredstva za rad (Velički 2013). Kao jedan od primjera rituala, autorica Velički navodi vježbu zamišljanja koju možemo realizirati tako da zamislimo "zajedničko putovanje na letećem tepihu, ili neutralno – putovanje preko duge do Zemlje bajki" (Velički 2013: 82). Ona se izvodi tako da riječi izgovaramo naglas te promatramo djecu i njihove reakcije, a pritom prilagođavamo ton svojeg glasa i tempo govorenja (Velički 2013).

Proces čitanja i pripovijedanja priča možemo obogatiti i upotrebom različitih sredstava i rekvizita. Ono je od izrazite važnosti, a posebice za djecu mlađe životne dobi. Temeljno pravilo kojeg bismo se trebali pridržavati pri odabiru sredstava i rekvizita je da oni budu što jednostavniji. Osim što je priprema jednostavnija, jednostavnost sredstava i rekvizita doprinosi većoj slobodi i djelotvornosti dječje mašte te njihove radoznalosti i koncentracije. Međutim, sredstva koriste i učitelju u njegovoj usredotočenosti i kontroli nad vlastitim pripovijedanjem, obogaćuju njegovu izvedbu priče te joj osiguravaju umjetničku konotaciju. Bitno je napomenuti da pri odabira sredstava i rekvizita najprije moramo kritički promišljati o njihovoj smislenosti i načinu upotrebljivosti. Sredstva i rekviziti su u većini slučajeva neophodni, no u duljim pričama koje sadrže kompleksnu radnju i mnogo likova oni su gotovo pa neupotrebljivi jer mogu više odmoći nego pomoći (Perrow 2010). Ponekad djecu možemo preobraziti u likove iz priče te im, uz prethodno objašnjenje i pripremu, signalizirati kada moraju izvesti određeni pokret ili radnju. Na isti način djecu možemo uključiti kao glazbenu pratnju za različite likove pomoću raznovrsnih instrumenata. Pritom je od izrazite važnosti jasno dogovoriti i s djecom verbalizirati potrebne signale i znakove (Perrow 2010).

Završna faza svakog procesa pripovijedanja je faza produbljivanja priče što možemo ostvariti dramskim izrazom (Perrow 2010). Kao jedan od primjera dramatizacije Velički (2013) navodi primjer stolne predstave. Prvi korak u izvođenju stolne predstave je priprema stola. Ono podrazumijeva prekrivanje stola jednobojsnom tkaninom i postavljanje različitih predmeta i materijala ispod i iznad tkanine čime ćemo dočarati krajolik, ali i scenografiju. Predstavu izvodimo lutkama u čijoj izradi nam mogu pomoći i djeca. Važno je pažljivo pokretati lutke kako ne bi bilo pretjeranih pokreta i nepotrebnih skakanja. Bitno je istaknuti da izvođač mora biti obučen u

neutralne boje kako ne bi odvlačio pozornost gledatelja te da je izvođač najčešće učitelj, ali mogu biti i djeca (Velički 2013).

Možemo zaključiti da pripovijedanje i čitanje priča može biti izrazito zabavan i kreativan proces te da postoje brojne mogućnosti i za aktivno uključivanje učenika. Danas je odgojno-obrazovni proces primarno usmjeren na učenika, a ne na sadržaj poučavanja, stoga bismo se tim načelom trebali voditi i tijekom čitanja i pripovijedanja priča. Učenici će zasigurno osjećati ponos i sreću zbog toga što su bili naši mali pomagači ili sami izvođači priče, a sreća slušatelja je svakako cilj kojem bi svaki dobar pripovjedač trebao težiti.

3.1.6. Biblioterapijski pristup pripovijedanju i čitanju priča

Termin biblioterapija potječe od grčke riječi *biblion* što znači knjiga i riječi *therapeia* što znači liječenje (Bašić 2011). Stoga se biblioterapiju može smatrati "znanstvena primjena literature u svrhu ostvarenja terapijskih ciljeva te pri tome odabir literature ima u cilju intelektualni i emocionalni razvitak, što znači da iz samog sadržaja knjige mora proizlaziti poruka ili ideja kojom se promiču zdravi i poželjni obrasci ponašanja, a da se istovremeno poučava te oslobađa napetost" (Žižak, Bašić i Poldrugač 1987: 418, prema Vodarić 2018: 42). Ona se razvila iz prakse knjižničara koji su oduvijek imali tendenciju preporučiti posjetiteljima stručnu literaturu koja im može pomoći u njihovim određenim problemima (Bašić 2011). Primjena biblioterapije moguća je s ljudima bilo koje životne dobi, a primjenjuje se radi održavanja ili unaprjeđenja zdravlja te rješavanja raznovrsnih zdravstvenih problema (Bušljeta 2018). Njezin temeljni cilj je postizanje promjene, a neki od specifičnih ciljeva su: "povećati samorazumijevanje i ispravno samoopažanje, povećati osjetljivost za interpersonalne odnose, osvijestiti životnu orijentaciju, razviti kreativnost i samoizražavanje, ohrabriti pozitivno mišljenje i kreativno rješenje problema..." (Bušljeta 2018:18). U školskoj praksi primjenjuju se dva oblika biblioterapije, a to su literarna i razvojna biblioterapija.

Literarna biblioterapija je oblik biblioterapije koji se temelji na kognitivnoj interpretaciji književnih tekstova, a provode ju educirani učitelji, nastavnici i profesori

ili drugi stručni odgojno-obrazovni djelatnici. Njezin glavni cilj je pomoći čitateljima da na temelju spoznatih emocionalnih stanja likova bolje razumiju i vlastite emocije. Ona se primjenjuje metodama uporabe identifikacije, katarze i MED ciklusa (Bušljeta 2018). MED ciklus definira se kao "proces međusobne motivacije misli, emocija i događaja u književnih likova" (Bušljeta 2018: 13). Dakle, ono se odnosi na tumačenje odnosa, odnosno stjecanja uvida u povezanost misli, emocija i događaja u životu likova iz pojedinih književnih djela što doprinosi razmjeni životnih iskustava likova iz književnih tekstova i čitatelja (Bušljeta 2018). Posebnost literarne biblioterapije očituje se u tome što čitatelji suosjećajući s likovima mogu nesvjesno doći do spoznaja o uzrocima vlastitog emocionalnog stanja (Bušljeta 2018). Literarna biblioterapija može se primjenjivati u radu sa svim dobnim skupinama, a zahtijeva primjenu sljedećih koraka kao što su "osiguravanje razumijevanja sadržaja; uočavanje misli likova; uočavanje emocija likova; karakterizacija likova; generalizacija karaktera lika (pretvaranje u tip); uočavanje odnosa misao-emocija-karakter; uočavanje odnosa karakter-djelovanje; vrednovanje djelovanja karaktera; predlaganje alternativnog ponašanja; uočavanje da alternativno ponašanje ovisi i o alternativnom razmišljanju" (Cornett i Cornett 1980, prema Bušljeta 2018: 53-54).

Razvojna biblioterapija je grupni oblik biblioterapije koji je koncipiran za osobu koja se nalazi u određenoj kriznoj situaciji, a organizira se u suradnji s knjižničarima, učiteljima, profesorima i drugim stručnim suradnicima odgojno-obrazovne djelatnosti. Ona se izvodi u društvenim prostorima gdje se diskutira o materijalu, koji može i ne mora biti književni tekst, uz poseban osvrt na reakciju osobe i njezino viđenje sebe. Glavni cilj razvojne biblioterapije je stabilizacija emocija te postizanje optimalanog razvoja i samoostvarenja (Bašić 2018).

Pregledom različitih metodičkih modela primjene biblioterapije u nastavi može se zaključiti da se biblioterapijski pristup književnome djelu, neovisno o tome radi li se o literarnoj ili razvojnoj biblioterapiji, ne razlikuje značajno od školske interpretacije pojedinog književnog djela. Međutim, posebnost je biblioterapijskog pristupa u tome što se ne mora implementirati i realizirati u nastavi kao školska interpretacija te tako ne mora sadržavati sve nastavne faze. Također, bitno je napomenuti da je za biblioterapijski pristup književnom djelu potrebno više vremena

nego za školsku interpretaciju, stoga bi bilo poželjno takav pristup primijeniti u obradi lektirnog djela. Osim toga, u fazi motivacije bilo bi poželjno upoznati učenike s problemom o kojem će se govoriti i ispitati njihovo prijašnje iskustvo. Posebno je bitno istaknuti da je u takvom pristupu nastavi naglasak na raspravi i promišljanju o emocijama, reakcijama likova i događajima te mogućim načinima rješavanja problema kako bi ono moglo potencijalno utjecati na to da učenici riješe neke svoje vlastite probleme. Iz tog razloga važno je ostvariti suradnju sa stručnim suradnicima i knjižničarima kako bismo ostvarili najbolje moguće potencijale literarne i razvojne biblioterapije u nastavi (Banov i sur. 2018).

3.2. Stvaranje priča

Izrazito je važno da nastava Hrvatskoga jezika bude stvaralačka. Stvaralačku nastavu učitelj može ostvariti različitim stvaralačkim postupcima te na taj način pružiti poticaj svojim učenicima. Kako bi realizirao stvaralačku nastavu, učitelj prije svega mora biti stvaralac što znači da mora posjedovati određeno znanje, umijeće i nadahnuće. Međutim, bitno je napomenuti da ne mora svaki učitelj biti izvrstan pripovjedač ili glumac, no određeno stvaralačko iskustvo i umijeće je neophodno (Težak 1996).

Kada govorimo o oblicima stvaralaštva, možemo razlikovati dva temeljna oblika stvaranja priča, a to su stvaranje priča s djecom i stvaranje priča za djecu. Neovisno o obliku stvaralaštva, važno je istaknuti kreativnost kao primarni uvjet za ostvarenje uspješnog procesa stvaranja priča. U suštini, kreativnost podrazumijeva sposobnost pronalaženja drugačijeg rješenja i davanja novih ideja. Važno je naglasiti da današnje društvo uveliko utječe na opće gušenje kreativnosti zbog čega osobe koje imaju prirodnu sposobnost generiranja inovativnih te neuobičajenih ideja i rješenja, često i same postaju nekreativne. Iz toga proizlazi da roditelji i nositelji odgojno-obrazovne djelatnosti igraju značajnu ulogu kod intervencije na bilo koji oblik djetetova samostalnog stvaranja u svakodnevnim situacijama (Velički 2013).

Stvaralaštvo u svojem širem značenju podrazumijeva "pronalaženje nečega što nije novo za svijet, ali jest za učenika" (Težak 1996: 96). Tako Velički (2013) navodi

dvije najznačajnije sastavnice stvaralačkog procesa, a to su *ново* i *otkrivanje*. Autorica obrazlaže kako bi se *ново* trebalo odnositi na metodičke postupke, organizaciju i oblike rada te ostale zakonitosti odgojno-obrazovnog procesa s kojima se učenici do tada nisu upoznali te kako na taj način suzbijamo monotonost i rutinu nastavnog procesa te postajemo potpuno otvoreni za *otkrivanje* (Velički 2013).

Izrazito važnu ulogu u realizaciji stvaralačkog procesa ima poticaj učenika. U nastavnom procesu, prva faza koja se odvija prije usvajanja ili uvježbavanja pojedinog nastavnog gradiva je faza motivacije. Ona podrazumijeva pripremu i poticaj učenika za usvajanje novog nastavnog sadržaja ili utvrđivanje prethodnog. Kao takva ima izrazitu vrijednost te se nikada ne bi smjela izostaviti. Međutim, to ne znači da učenici bez poticaja ne bi mogli ostvariti određenu stvaralačku ili bilo kakvu drugu aktivnost, no neminovno je da poticaj može uvelike doprinijeti učinkovitijoj stvaralačkoj aktivnosti učenika i boljem ishodu iste. Učenike razredne nastave na pisano i govorno stvaralaštvo potiče se već od prvog razreda, a ono se može ostvariti različitim igrama, pokretom te vizualnim, auditivnim i audio-vizualnim sredstvima.

3.2.1. Upotreba vizualnih sredstva

Vizualna nastavna sredstva percipiramo očima, a u nastavi najčešće koristimo udžbenik, školsku ploču, različite plakate, slike, fotografije, ilustracije i slično. Kada govorimo o poticaju važno je istaknuti slike, ilustracije i fotografije kao izrazito dobra sredstva za poticaj pisanog ili govornog stvaralaštva učenika pa tako i na stvaranje priča. Autorica Velički navodi nekoliko načina na koje vizualna sredstva mogu poslužiti kao poticaj za stvaralaštvo učenika, a to su: pripovijedanje priče prema slici ili nizu slika, šetnja slikom te osmišljavanje maštovitih izleta (Velički 2013).

Pripovijedanje prema slici ili nizu slika može se izvesti na nekoliko različitih načina. Primjerice, slike, ilustracije ili fotografije možemo zalijepiti u bilježnicu, rasporediti u učionici, izvlačiti poput kartica i slično. Neovisno o tome koji smo način odabrali, daljnji postupak je da učenici slike, fotografije ili ilustracije odabiru i odbacuju te slažu smislenim redoslijedom i verbaliziraju, odnosno stvaraju priče.

Kasnije možemo izmijeniti redoslijed tih istih slika, fotografija i ilustracija ili dodati nove te tako stvarati nove priče (Velički 2013).

”Šetnja” slikom ili fotografijom je još jedan dobar način na koji možemo potaknuti učenike na stvaralaštvo. Naime, učenike možemo riječima navoditi da maštajući u mislima šetaju određenom slikom ili fotografijom. Priču može pripovijedati učitelj, jedan učenik ili svi učenici zajedno po principu nizanja, odnosno tako da jedan nastavi nakon drugoga. Izrazito je važno potaknuti učenike da opisuju ono što je vidljivo na odabranoj slici ili fotografiji, ali i ono oku nevidljivo do čega možemo doći maštom (Velički 2013).

Za izvođenje aktivnosti maštovitog izleta potrebno je odabrati sliku ili fotografiju koja sadrži detalj koji odiše tajnovitošću (primjerice, zatvorena škrinja). Aktivnost maštovitog izleta ili preobrazbe započinjemo tako da najprije opisujemo pejzaž ili određeni predmet onakvim kakav on doista jest, a nakon toga uplovljavamo u svijet mašte. Učenike je potrebno voditi poticajnim pitanjima i usmjeravati njihovu pažnju na aktivnosti promatranja, osluškivanja, opipavanja i slično. Dakle, potrebno je uključiti sva učenikova osjetila (Velički 2013).

3.2.2. Upotreba igračaka i različitih uporabnih predmeta

Igračke i raznovrsni uporabni predmeti isto tako mogu biti izvrstan poticaj za stvaranje priča. Izvrsna aktivnost za poticanje stvaralaštva učenika je priča iz vrećice. Aktivnost se ostvaruje tako da učitelj započne priču nekom uvodnom rečenicom, a najčešće su to tipični počeci priča. Nakon toga, pružamo vrećicu jednom od učenika da izvuče jedan predmet iz vrećice. Učenik mora nastaviti priču tako da izvučeni predmet na neki način uklopi u započetu priču. Zatim drugi učenik izvlači sljedeći predmet iz vrećice, ponavlja prethodno te osmišljava novu rečenicu i slično (Velički 2013). Međutim, u vrećici ne moraju biti isključivo predmeti. Primjerice, učenike možemo odvesti u šetnju prirodom kako bismo prikupili različite kamenčiće koje bismo kod povratka u razred oslikavali različitim motivima. Iste te kamenčiće bismo kasnije iskoristili za osmišljavanje i pripovijedanje priča realizacijom aktivnosti priča iz vrećice, a svoju kolekciju kamenčića možemo uvijek izmjenjivati i proširivati.

Igračka koja je djeci izrazito važna, a djeca se s njom igraju od najranije dobi je lutka. Prema tome, nije začuđujuće da ona može biti izvrstan poticaj za stvaranje priča. Lutka ima izrazito važnu i raznoliku ulogu u životu svakog djeteta zato što "obogaćuje maštu, utječe na psihofizičke osobine, koordinira pokrete, potiče pravilan govor..." (Vukonić-Žunić i Delaš 2006: 51). Brojni psiholozi, terapeuti, odgojitelji i učitelji lutku sve češće koriste i implementiraju u svoj rad te tako ona postaje izrazito vrijedno nastavno sredstvo koje se može primijeniti u svakom nastavnom predmetu. Lutku možemo upotrijebiti kao i poticaj za govorno stvaralaštvo u nastavi Hrvatskoga jezika. Primjerice, učenici lutku mogu ponijeti kući pa sljedeći dan ostalim učenicima ispričati kako je lutka provela svoj dan, što je sve vidjela, čula i slično. Osim toga, učenici koristeći lutku mogu pripovijedati klasične priče ili pripovijedati priču nakon odgledane lutkarske predstave u kazalištu (Vukonić-Žunić i Delaš 2006).

3.2.3. Pokretom do priče, pričom do pokreta

Pokret i ritam ne idu jedan bez drugoga. Iako se možemo kretati izvan ritma, naša priroda nam uvijek nalaže da pratimo određeni ritam. Ritam postoji i u jeziku, a on se nalazi u slogovima, riječima i rečenicama. Posebno se ističe rimom, odnosno podudaranjem riječi na kraju stihova ili osjećajima koji se prenose sadržajem teksta. Djeca već od najranije dobi uspješno povezuju govor i pokret. Kao primjer možemo navesti dječje pjesmice koje poznajemo kao malešnice, tapšalice i brojalice (Velički 2013).

Jedna od igara koju možemo izvoditi s djecom, a koja uključuje riječi i pokret je igra *Marionete*. Djeci najprije moramo pokazati i objasniti što je to marioneta i kako se ona pokreće. Nakon toga, djeci možemo naglasiti da će se sada oni kretati poput marioneta, ali da ćemo mi umjesto konca koristiti neki glazbeni instrument (primjerice, tamburin). Na prvi jači udarac u tamburin djeca ustaju i počinju se kretati. Nadalje, laganim udarcima u tamburin djeci zadajemo ritam te izgovaramo rečenice različitih raspoloženja, a djeca nastoje pokretom ruku i nogu izraziti rečenice koje mi izgovaramo. Na sljedeći jači udarac u tamburin djeca sjedaju na svoje mjesto. Primjerice, možemo izreći neke od sljedećih rečenica nekoliko puta: „Pada snijeg,

pada snijeg! Na zemlju padaju pahuljice“, „Tiho, tiho... da nas nitko ne otkrije...“, „Aaaaa. Danas sam taaako uuumornaaa...“ i slično (Ferrari 1998, prema Velički 2013: 116). Sljedeća igra koju možemo izvoditi s djecom je *Priča na leđima* koja se izvodi tako da djeca sjede u krugu, a pritom su jedni drugima okrenuti leđima. Zatim svi istovremeno prstima ”crtaju” priču na leđima onoga koji se nalazi ispred (Velički 2013). Osim toga, možemo izvoditi i igru *Nilski konj se kupa* tako da jedno dijete stane u krug i zauzme položaj nilskog konja, a druga djeca s pripovjedačem stvaraju priču i izvode potrebne pokrete. Bitno je napomenuti da se realizacijom ove igre mogu stvarati priče o različitim životinjama i situacijama (Velički 2013). Još jedna od igara koju možemo izvoditi s djecom jest *Pričom do pokreta*. Igra se izvodi tako da pripovjedač pripovijeda priču, a djeca to izražavaju pokretom. U početku pripovjedač može pokrete izvoditi s djecom, osobito ako se radi o djeci mlađe životne dobi, a zatim ona mogu pokrete izvoditi i sama. Druga inačica igre je da pripovjedač pokretom izražava neku radnju, a djeca verbaliziraju ono što on pokazuje (Velički 2013). Također, tu je i igra *Mala priča u pokretu* čiji je prvobitan cilj opuštanje djece. Igra se izvodi tako da učenike podijelimo u skupine te da pritom svaka skupina zastupa različitu vrstu životinja. Voditelj čita priču *Umorne životinje*, a učenici hodajući prostorijom oponašaju ponašanja životinja. Tijekom realizacije ove igre izrazito je važno da voditeljevo čitanje bude razgovijetno i prikladnog tempa (Velički 2013).

Nakon interpretacije priče o Trnoružici, s djecom možemo izvoditi i igru *Igramo se Trnoružice*. Igra se odvija u krugu, a započinje pjevanjem ili recitiranjem stihova. Djeca, na spomen njihove uloge, odlaze u sredinu kruga gdje izvode pokrete koji se pjevaju ili recitiraju. Djeca koja čine krug pjevaju ili recitiraju stihove te izvode pokrete koji su u svezi s radnjom. Primjerice, pretvaraju se u živicu tako što podižu ruke visoko u zrak i slično. Bitno je pripaziti na pravilan ritam i naglašavanje zadnjih dviju riječi (Velički 2013).

Još jedna igra čijom izvedbom možemo stvarati priču je igra pantomime. Ona se izvodi tako da učenik bez uporabe riječi i glasova ostalim učenicima predoči neko biće, stvar, pojavu ili radnju. Dakle, jedini način na koji to učenik može postići je pokretom. Međutim, traženi pojam nije dovoljno samo pogoditi, već se on mora uklopiti u smislenu cjelinu, odnosno priču što zahtijeva poprilično složene kognitivne

procesu. S obzirom na to da je ova igra poprilično složena, ona bi bila primjerena najranije za učenike četvrtog razreda osnovne škole.

3.2.4. Stvaranje priče uz pomoć osjetila

Čovjek svojim osjetilima vida, sluha, njuha, opipa i okusa prima različite informacije i podražaje iz okoline. Međutim, osjetila nam mogu pomoći i u pronalasku riječi koje će nam poslužiti kao inspiracija za stvaranje priče. Velički (2013) tvrdi da riječi možemo pronaći vizualnim doživljavanjem svijeta oko sebe, odnosno gledanjem kroz prozor, promatranjem fotografija i slika, promatranjem igre svjetlosti i tame, zatvaranjem očiju i gledanjem unutar njih i slično. Auditivni doživljaj svijeta možemo potaknuti tako što ćemo osluškivati različite zvukove, opisivati ih, razgovarati o nastanku tog zvuka i o tome tko ga proizvodi. Osim toga, možemo svirati pomoću različitih instrumenata ili svakodnevnih predmeta te stvarati priče na temelju osmišljenih pozadinskih zvukova. Tako bismo osmislili priče koje zuje, lupaju, šapuću i slično (Velički 2013). Sljedeći doživljaj je gustativni doživljaj kojeg možemo potaknuti tako da nešto kušamo i navodimo asocijacije na ono što smo okusili (Velički 2013). Olfaktivni doživljaj možemo potaknuti mirisanjem različitih predmeta i namirnica ili prisjećanjem različitih mirisa (primjerice, kupaonice, ormara...), a zatim na temelju tih mirisa možemo osmišljavati mirisne riječi (primjerice, "cvjetasto", "šamponasto"...). Posljednji doživljaj je taktilni doživljaj. Njega možemo potaknuti opipavanjem predmeta ili površina različite teksture, a zatim njihovim opisivanjem i osmišljavanjem kreativnih pridjeva (primjerice, "ledasto", "mucavo"...). (Velički 2013).

3.2.5. Stvaranje priča bez upotrebe sredstava

Iako sredstva zauzimaju važnu ulogu u stvaranju priča, možemo ju stvarati i bez njih. Primjerice, priču bez sredstava možemo stvarati usporedbom priča što se može realizirati na tri različita načina ili intervjuiranjem. Prvi način usporedbe priče odvija se tako da učenicima ispričujemo priču koju će kasnije dvoje učenika prepričati. Drugi način je da jedan učenik ispričujemo priču drugom učeniku koju će on

ispripovijedati ostalim učenicima. Treći način je da skupina učenika izađe izvan učionice, a učitelj preostalim učenicima ispričava priču. Nakon toga, učenici jedan po jedan postupno ulaze u učionicu te slušaju priču od jednog od učenika koji je bio u učionici. Igra se nastavlja sve dok se svi učenici ne vrate u učionicu. Završni dio aktivnosti stvaranja priče u bilo kojem od tri navedena načina je rasprava o razlikama između ispričanih priča. Metoda intervjuiranja odvija se tako da jedan ili dva učenika intervjuiraju trećeg učenika, a zatim o njemu ostalima učenicima pripovijedaju priču (Velički 2013).

Još jedan od načina na koji možemo stvarati priče je taj da jedan učenik osmisli rečenicu kojom će započeti priču, a svaki sljedeći učenik nadodaje svoju tako da u nju unosi nove događaje i likove. Međutim, prije nego što nadoda svoju rečenicu učenik mora ponoviti onu prethodnu. Karakteristično za stvaranje priče na ovaj način jest da ona nikada neće dobiti klasični završetak zato što se igra nastavlja sve dok netko od učenika ne zaboravi ispričati priču pravilnim redoslijedom.

4. MOGUĆNOSTI PRIMJENE PRIČE U UČENJU I POUČAVANJU HRVATSKOGA JEZIKA

Hrvatski jezik je službeni jezik Republike Hrvatske i kao takav predstavlja temelj za usvajanje odgojno-obrazovnih ishoda svih nastavnih predmeta i međupredmetnih tema. Učenje i poučavanje nastavnog predmeta Hrvatski jezik definirano je i određeno nacionalnim dokumentom pod nazivom *Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*, ali i *Nastavnim planom i programom za osnovnu školu za 4. i 8. razred osnovne škole*.

U Kurikulumu je navedeno kako je svrha učenja i poučavanja Hrvatskoga jezika "osposobljavanje učenika za jasno, točno i prikladno sporazumijevanje hrvatskim standardnim jezikom, usvajanje znanja o jeziku kao sustavu, slobodno izražavanje misli, osjećaja i stavova te spoznavanje vlastitoga, narodnog i nacionalnog jezično-kulturnog identiteta" (Kurikulum HJ-a 2019). Dakle, poučavanjem i učenjem nastavnog predmeta Hrvatski jezik, učenici ne samo da stječu znanja o jeziku i kompetencije za pravilnu upotrebu standardnoga jezika u svakodnevnoj komunikaciji, već se razvija njihova osjetljivost za vlastiti kulturni identitet, ali i međukulturnu osjetljivost. Interpretacijom različitih književnih tekstova učenici stječu brojne vrijednosti i pozitivne poruke koje zacijelo doprinose njihovom razvoju u cjelovite i samosvjesne osobe (Kurikulum HJ-a 2019). Odluka o donošenju Kurikuluma objavljena je 2019. godine u Narodnim novinama, a izdana je od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja. Kurikulum od tada predstavlja jedinstveni dokument kojim se služe učitelji, nastavnici i profesori u poučavanju, kako nastave Hrvatskoga jezika, tako i svih ostalih predmeta i međupredmetnih tema. Prema Kurikulumu, sadržaj nastavnog predmeta Hrvatski jezik organiziran je u tri predmetna područja, odnosno domene, a to su Hrvatski jezik i komunikacija (domena A), Književnost i stvaralaštvo (domena B) i Kultura i mediji (domena C). Sva navedena predmetna područja isprepliću se te zajednički utječu na razvoj komunikacijske jezične kompetencije i ovladavanje jezičnim djelatnostima. Kurikulumom je propisana sva odgojno-obrazovna praksa vezana uz učenje i poučavanje Hrvatskoga jezika, a ono se prvenstveno odnosi na odgojno-obrazovne ishode, preporuke za njihovo ostvarivanje i razine usvojenosti po razredima i predmetnim područjima (Kurikulum HJ-a 2019).

Nastavni plan i program za osnovnu školu izdan je 2006. godine od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. On sadrži planove nastavnoga rada s brojem tjednih i godišnjih nastavnih sati te programe s propisanim odgojno-obrazovnim ciljevima i zadaćama učenja i poučavanja svakog nastavnog predmeta. Osim toga, sadrži i temeljne odrednice odgojno-obrazovne prakse, odnosno vrijednosti i ciljeve, oblike rada te smjernice za rad s učenicima s teškoćama ili darovitim učenicima. Prema *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu*, sadržaj nastavnog predmeta Hrvatski jezik organiziran je u četiri nastavna područja, a to su Jezik, Književnost, Jezično izražavanje i Medijska kultura. Za svako nastavno područje propisane su nastavne teme koje sadrže ključne pojmove i obrazovna postignuća (NPIP 2006).

4.1. Priča kao sadržaj za interpretaciju

Interpretaciju književnog djela ostvarujemo u nastavi književnosti, a njezina je temeljna svrha da "učenici u tekstu otkriju estetske elemente – ljepotu pjesničkoga jezika, uspješno oblikovanje unutarknjiževnih elemenata i umjetničku poruku" (Grosman 2010, prema Lazzarich 2017). Interpretacija književnog djela predstavlja poprilično apstraktan čin, a ono se očituje temeljem jedinstvenog subjektivnog doživljaja i shvaćanja svakog pojedinog slušatelja ili čitatelja. Svaka interpretacija književnog djela trebala bi započeti učeničkim izražavanjem osobnih dojmova i razumijevanja (Grosman 2003, prema Lazzarich 2017). Glavna zadaća učitelja je usmjeravati interpretaciju te poticati učenike na razgovor i izražavanje vlastitih stavova i mišljenja koje mogu potkrijepiti citatima iz književnog teksta (Edwards i Westgate 1994, prema Lazzarich 2017).

Interpretaciju književnog djela u sklopu Kurikuluma ostvarujemo u predmetnom području Književnost i stvaralaštvo. Ono se zasniva na interpretaciji književnih djela te na učeničkoj recepciji, vrednovanju i usporedbi književnih tekstova nacionalne i svjetske književnosti. Jedan od ciljeva ovog predmetnog područja je potaknuti učeničku percepciju književnosti kao umjetnosti riječi te književnih tekstova kao

vrijednih umjetničkih i društvenih tvorevina (Kurikulum HJ-a 2019). Kada govorimo o priči kao sadržaju za interpretaciju književnoga djela, važno je napomenuti da učenici interpretacijom priče stječu spoznaje o: vrstama priča i njihovim karakteristikama, likovima, podjeli likova, njihovim fizičkim i osobnim karakteristikama te međuodnosima, temi i fabuli književnog djela, povezanosti događaja u priči s likovima, vremenom i mjestom radnje, dijelovima priče, pripovjednim tehnikama i pojedinim stilskim figurama (NPIP 2006).

Interpretacija priče ostvaruje se interakcijom između učenika, učitelja i priče, odnosno razgovorom učitelja i učenika o pročitanome, odgovaranjem na pitanja te rješavanjem određenih zadataka i realizacijom različitih aktivnosti. Shodno tome, učenici kao aktivni sudionici u interpretaciji priče postižu ostvarivanje određenih odgojno-obrazovnih ishoda. Primjerice, u prvom razredu učenici imenuju priču na temelju njezinog oblika, navode i opisuju nestvarne događaje i likove iz bajki te kritički promišljaju o njihovim postupcima. Osim toga, učenici vrše usporedbu postupaka likova i ishoda događaja iz priče s onima iz vlastitog života. Također, učenici izražavaju svoje mišljenje i dojmove nakon samostalnog čitanja ili slušanja priče koju prepričavaju svojim riječima. U drugom razredu možemo uvidjeti određeni ekstenzitet i intenzitet sadržaja nastavnog predmeta Hrvatski jezik. Naime, za razliku od učenika prvog razreda, učenici drugog razreda imenuju priče prema sadržaju. Nadalje, učenici dijele likove na glavne i sporedne, navode mjesto i vrijeme radnje te vanjsku kompoziciju priče, odnosno njezin početak, središnji dio i završetak. Učenici temu priče prvi put navode u trećem razredu. Također, u trećem razredu produbljuje se njihovo znanje o likovima tako da oni određuju njihovu vanjsku i unutarnju karakterizaciju, odnosno opisuju njihov izgled, ponašanje i govor. Interpretacija priče u četvrtom razredu dostiže znatno višu razinu. U četvrtom razredu učenici izdvajaju glavnu pouku ili poruku priče i mudru izreku te navode vlastite argumente i zaključke o vrijednostima pojedine priče. Nadalje, učenici navode osnovne karakteristike bajke i pripovijetke kao književne vrste te prepoznaju pripovjedne tehnike i stilske figure koje se pojavljuju u pričama, kao što su personifikacija i onomatopeja (Kurikulum HJ-a 2019).

4.2. Priča kao poticaj za stvaralaštvo

U učenju i poučavanju Hrvatskoga jezika izraziti je naglasak i na stvaralačkom izražavanju učenika. Ono ne samo da doprinosi razvoju njihove mašte, već i njihovih potencijala i osobnog razvoja u cjelini (Kurikulum HJ-a 2019). Stvaralaštvo učenika u nastavi Hrvatskoga jezika je najčešće govorno ili pisano, no s obzirom na to da učenici prvog razreda još ne znaju dobro pisati ono može biti i likovno, glazbeno, izraženo pokretom i slično. Priča može biti izvrstan poticaj za stvaralaštvo učenika razredne nastave. Primjerice, u prvom razredu učenici mogu likovno ili pokretom prikazati likove, događaje i mjesta radnje iz priče. U drugom razredu učenici mogu stvarati priče na mjesnom govoru tako da osmisle novi ili drugačiji završetak pročitane ili poslušane priče, izmijene postupke likova, uvedu nove i slično. Osim toga, učenici mogu pisati opis svojeg najdražeg lika iz neke dječje priče ili mu mogu napisati pismo. U trećem razredu učenici mogu pojedinu priču prikazati kao slikovnicu, strip ili igrokaz te osmisliti i ilustrirati vlastitu naslovnicu za neku zbirku priča. Učenici mogu i pisati priču prema zadanoj ili slobodnoj temi te kao i u drugom razredu, mogu pisati opis lika ili predmeta iz neke dječje priče. Priču ili opis lika mogu pisati i na zavičajnom govoru nakon što su spoznali njegove temeljne karakteristike. U četvrtom razredu učenici pojedinu priču mogu pripovijedati iz drugačije pozicije vremena i mjesta radnje ili drugog lika, izraživati različite audioprilogе o priči, fotopriče i fotostripove. Osim toga, učenici mogu prepričati zvučnu priču koju su prethodno slušali na temelju vlastitih bilješki (Kurikulum HJ-a 2019).

4.3. Priča kao lingvometodički predložak za poučavanje sadržaja jezika i jezičnog izražavanja

Učenje i poučavanje sadržaja jezika predstavlja izrazito složen proces zato što podrazumijeva prenošenje i usvajanje određenih znanstvenih spoznaja (Lazzarich 2017). Za učenike razredne nastave jezični sadržaji poprilično su kompleksni, stoga je naglasak na učenju jezika radi sporazumijevanja u svakodnevnoj komunikaciji, a ono podrazumijeva stjecanje spoznaja o "osnovnim pravopisnim i pravogovornim pravilima, osnovama morfologije i sintakse" (Lazzarich 2017: 82). S druge strane, u

nastavi jezičnog izražavanja potiče se razvoj sposobnosti učenika za ovladavanje jezičnim djelatnostima, odnosno djelatnostima slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. Osim toga, učenici stječu spoznaje o pojedinim praktičnim oblicima jezika kao što su opisivanje, prepričavanje i pripovijedanje, a pritom primjenjuju različite funkcionalne stilove (Težak i Bežen, prema Lazzarich 2017). Osposobljavanje učenika u predmetnom području Hrvatskoga jezika i komunikacije, koje obuhvaća sadržaje jezika i jezičnog izražavanja, doprinosi njihovoj primjeni stečenih jezičnih i ostalih kompetencija, vještina te strategija s ciljem uspješne komunikacije i suradnje u različitim međuljudskim odnosima s kojima će se susresti tijekom života (Kurikulum HJ-a 2019).

Priča se ne mora isključivo interpretirati u nastavi književnosti, već ona može biti i izvrstan lingvometodički predložak za poučavanje i učenje sadržaja nastave jezika i jezičnog izražavanja. Lingvometodički ili lingvodidaktički predložak definira se kao "funkcionalni izvorni tekst analizom kojeg se postižu kognitivni ciljevi i usvajaju jezični sadržaji" (Pavličević-Franić 2017: 111). Bitno je napomenuti da je pažljivi odabir priče te pomno planiranje metoda rada, aktivnosti i zadataka od izrazite važnosti. Drugim riječima, priča koju namjeravamo priložiti učenicima kao lingvometodički predložak mora biti bogata jezičnim sadržajima kojima planiramo poučiti učenike. Također, bitno je kritički promisliti o metodama rada, aktivnostima i zadacima koji mogu najviše pridonijeti učeničkom usvajanju određenih jezičnih sadržaja.

Samo neki od sadržaja poučavanja i učenja jezika i jezičnog izražavanja o kojima učenici stječu spoznaje su: jezične djelatnosti, izgovor i pisanje glasova i slova, vrste riječi, rečenice, rečenični znakovi, gramatika i pravopisna pravila (NPIP 2006). Tako primjerice učenici prvog razreda temeljem odlomka iz dječje priče mogu zaokruživati ili podcrtavati prethodno naučeno slovo, slova ili skupove istih te tako ponoviti i uvježbati njihovo pisanje i čitanje. Kako bi ponovili i uvježbali pravila o pisanju rečeničnih znakova na kraju rečenice te velikog početnog slova na početku rečenice, u imenima i prezimenima ljudi i imenima naselja, učenici u odlomku iz dječje priče mogu zaokruživati, podcrtavati ili nadopunjavati rečenične znakove i velika početna slova. Upotrebu školskog formalnog pisma učenici mogu uvježbavati tako da odlomak

iz priče napisan velikim slovima formalnog pisma prepisu u svoju pisanku upotrebljavajući velika i mala slova istog. U drugom razredu učenici mogu prepisivati kratki odlomak iz dječje priče koristeći se školskim rukopisnim pismom te mogu čitati kratke priče koje su napisane na mjesnom govoru, a zatim njihov jezik uspoređivati s hrvatskim standardnim jezikom. Kako bi ponovili usvojene jezične sadržaje, učenici trećeg razreda mogu zaokruživati ili nadopuniti odlomak dječje priče imenicama, glagolima i pridjevima. U četvrtom razredu učenici mogu pisati priču u kojoj će primijeniti usvojeno znanje o pravilima pisanja velikog početnog slova u imenima naroda, stanovnika, država i geografskih cjelina. Osim toga, učenici mogu određeni odlomak iz dječje priče prepisati u prošlom ili budućem vremenu (Kurikulum HJ-a 2019).

4.4. Priča kao poticaj za usvajanje sadržaja medijske kulture

Medijska kultura nedovoljno je zastupljena u razrednoj nastavi, a sadržaji medijske kulture prvenstveno se ostvaruju poučavanjem i upoznavanjem učenika s filmskom kulturom, odnosno dječjim filmskim i televizijskim emisijama (Lazzarich 2017). U razrednoj nastavi, učenike se poučava o kulturi kao jedinstvenom sustavu različitih umjetnosti te o njezinom utjecaju na razvoj osobnog identiteta. Ono što je izrazito važno jest da poučavanje i osposobljavanje učenika u ovom predmetnom području uvelike doprinosi njihovim sposobnostima da kritički promišljaju o utjecaju vidljivih i prikrivenih poruka koje su nam prisilno nametnute u medijima (Kurikulum HJ-a 2019).

Priča može biti izvrstan poticaj za usvajanje sadržaja medijske kulture. U razrednoj nastavi učenici mogu upoznavati i spoznavati karakteristike različitih medija recepcijom dječje priče koja može biti predstavljena: slikovnicom, slikopričom, stripom, animiranim, crtanim i igranim filmom, lutkarskom ili kazališnom predstavom te televizijskom i radijskom emisijom (NPIP 2006). Primjerice, učenici prvog razreda mogu čitati različite priče koje su predstavljene slikovnicama i slikopričama. Osim toga, učenici mogu čitati priče iz nacionalne i svjetske književnosti, a zatim ih spoznati pomoću animiranih filmova, televizijskih i radijskih emisija ili kazališnih predstava za

djecu. Učenici drugog razreda priče mogu čitati i pomoću elektroničkih medija te se tako upoznati s njihovim karakteristikama. Učenici trećeg razreda priče mogu čitati koristeći se digitalnim udžbenicima i ostalim obrazovnim mrežnim stranicama te ih mogu pretvarati u druge medije. Učenici četvrtog razreda mogu raspravljati o sličnostima i razlikama sadržaja dječje priče koja je napisana u knjizi i one koja je prikazana filmom te uspoređivati primjenu i upotrebu jezika u filmu i priče u knjizi (Kurikulum HJ-a 2019).

5. PRIMJENA DJEČJE PRIČE U DRUGIM NASTAVNIM PREDMETIMA, MEĐUPREDMETNIM TEMAMA I IZVANASTAVNIM AKTIVNOSTIMA

Dječje priče predstavljaju izvor zabave, doživljaja, pouke, ali i znanja. Čitajući dječje priče stječemo mnoge spoznaje o prirodi, ljudima, životinjama, biljkama i njihovim međuodnosima. Međutim, iz pojedinih priča možemo ponešto naučiti i o brojevima, plesu, bolestima, svemiru, vremenu, bontonu i mnogim drugim važnim stvarima. Iz tog razloga, priče ne samo da možemo interpretirati u nastavi Hrvatskoga jezika, već i u nastavi drugih nastavnih predmeta, međupredmetnih tema te brojnih izvannastavnih aktivnosti. Ono što je važno napomenuti jest da se dječja priča ne mora u nastavu implementirati isključivo kao sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda, već ona može biti i izvrstan poticaj, odnosno motivacija za usvajanje novih nastavnih sadržaja.

5.1. Priča kao sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda u drugim nastavnim predmetima

Priroda i društvo interdisciplinarni je i najsloženiji nastavni predmet tijekom prva četiri razreda osnovnoškolskoga obrazovanja, odnosno razredne nastave. U *Kurikulumu nastavnog predmeta Priroda i društvo* je navedeno kako ona "integrira znanstvene spoznaje prirodoslovnog, društveno-humanističkog i tehničkog područja" (Kurikulum PID-a 2019: 5). Drugim riječima, ona obuhvaća sadržaje nastavnih predmeta koji se u predmetnoj nastavi odjeljuju i poučavaju kao zasebni nastavni predmeti, a to su Priroda, Biologija, Povijest, Geografija, Tehnička kultura, Kemija i Fizika. U poučavanju nastavnog predmeta Priroda i društvo naglasak je na iskustvenoj, istraživačkoj i problemski usmjerenoj nastavi te učenicima kao aktivnim i ravnopravnim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa. Ono im omogućuje stjecanje trajnog znanja te vještina i sposobnosti koje će im uvelike koristiti u daljnjem obrazovanju i napretku. U nastavi Prirode i društva područja iz kojih učenici stječu znanja i vještine su zaista mnogobrojna. Primjerice, u nastavi Prirode i društva učenici stječu spoznaje o: obitelji, domu, školi i zajednici, prometu i sudionicima u prometu,

obnovljivim i neobnovljivim izvorima energije, međuovisnosti biljaka i životinja, ljudima i njihovom utjecaju na okolišu te o prirodi u cjelini i mnogim drugim sadržajima. Priča se u Kurikulumu spominje u kontekstu pronalaska i pričanja legendi i priča o značajnim događajima i osobama iz prošlosti zavičaja što učenicima omogućuje stjecanje spoznaja za bolje razumijevanje promjena i odnosa tijekom određenog povijesnog razdoblja (Kurikulum PID-a 2019). Iako je u Kurikulumu naveden samo jedan odgojno-obrazovni ishod koji je izravno povezan s pripovijedanjem priča, to ne znači da mi priče ne možemo upotrijebiti za ostvarivanje drugih odgojno-obrazovnih ishoda ili kao motivaciju za usvajanje određenog nastavnog sadržaja. Postoji mnogo prekrasnih priča o biljkama, životinjama, suncu, vjetru, vodi i mnogim drugim predmetima spoznavanja koje možemo pripovijedati ili čitati učenicima te ih tako potaknuti na učenje, istraživanje i stjecanje novih spoznaja.

Iako toga zapravo nismo ni svjesni, matematička znanja i vještine zaista primjenjujemo svakodnevno. Primjenjujemo ih tijekom odlaska u dućan, procjenjivanja neke udaljenosti, mjerenja veličine i težine i mnogih drugih radnji. Iz tog razloga, možemo zaključiti da je poznavanje i posjedovanje matematičkih znanja i vještina izrazito važno za funkcioniranje u svakodnevnom životu te da je matematička pismenost važan preduvjet za razvoj i napredak u brojnim područjima ljudskoga života. Nastavni predmet Matematika, uz Hrvatski jezik i Prirodu i društvo, smatra se obrazovnim predmetom. U nastavnom predmetu Matematika učenici se upoznaju i stječu spoznaje o: brojevima, znamenkama, hrvatskim novčanicama, računskim operacijama zbrajanja, oduzimanja množenja i dijeljenja, upotrebom zagrada, geometrijom, mjerenjem težine, mase, volumena i mnogim drugim sadržajima. U *Kurikulumu nastavnog predmeta Matematika za osnovne škole i gimnazije* priča nije navedena kao preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda, no njezina primjena u pojedinim matematičkim sadržajima je ipak moguća. U nastavi Matematike izrazita pozornost se pridaje učeničkom razumijevanju i rješavanju zadataka riječima, stoga pojedine računske zadatke možemo uklopiti u kratke i zanimljive priče. Učenicima možemo i pripovijedati matematičke priče kako bismo ih motivirali za usvajanje određenih nastavnih sadržaja. Primjerice, učenike možemo poučiti o dužini kao spojnici između dviju različitih točaka tako što ćemo im

ispriповijedati izmijenjenu i prilagođenu priču o utrci kornjače i zeca. Priča bi glasila tako da je kornjača stigla do cilja brže od zeca zato što je pronašla najkraći mogući put do cilja, odnosno zato što je "trčala dužinom". Nakon pripovijedanja priče, izrazito je važno učenicima na ploči nacrtati početak i cilj koji će označavati točke dužine te putove koje su zec i kornjača prošli kako bi im sadržaj pobliže objasnili i vizualizirali. Osim prikladnih dječjih priča, možemo im pripovijedati i istinite priče iz vlastitoga života u kojima ćemo navesti primjere primjene znanja iz matematike u svakodnevnom životu te ih potaknuti na pripovijedanje vlastitih priča.

Nastavni predmet Likovna kultura, uz Glazbenu i Tjelesnu i zdravstvenu kulturu, smatra se odgojnim predmetom te pripada umjetničkom i društveno-humanističkom odgojno-obrazovnom području (Kurikulum LK 2019). U nastavi Likovne kulture učenici se upoznaju s različitim umjetničkim djelima svjetski poznatih slikara te s raznovrsnim likovnim tehnikama i metodama. Koristeći se različitim likovnim metodama i tehnikama učenici mogu reproducirati umjetnička djela poznatih slikara te crtati, slikati ili oblikovati različite motive iz pojavne stvarnosti ili one koji su proizašli iz dječje mašte. Iza svakog likovnog djela postoji određena priča pa tako se i svaka priča može likovno izraziti. U Likovnoj kulturi, pričama je posvećena cijela nastavna tema. U prvom i drugom razredu ona se naziva "Slika, igra, priča", a učenici u sklopu te nastavne teme istražuju raznolike odnose između slike i teksta temeljem svojih osobnih doživljaja (Kurikulum LK 2019). Poticaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnog ishoda unutar navedene teme ostvaruje se igrom, promatranjem i razgovorom o umjetničkim djelima te slušanjem različitih literarnih i glazbenih predložaka (Kurikulum LK 2019). U trećem i četvrtom razredu nastavna tema mijenja naziv u "Slika, pokret, zvuk i riječ", no poticaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnog ishoda su jednaki poticajima prvog i drugog razreda (Kurikulum LK 2019). Na nastavi Likovne kulture učenici mogu ilustrirati različite slikovnice i slikopriče vezane uz nastavni sadržaj određenog nastavnog predmeta ili prema svojim vlastitim interesima. Osim toga, učenici mogu slikati najdraže likove i najzanimljivije događaje iz lektirnog djela kojeg su prethodno pročitali ili iz priča koje su prethodno čitali ili slušali na nastavi književnosti te pritom primjenjivati različite likovne tehnike i metode i njihove kombinacije.

U *Kurikulumu za nastavni predmet Glazbena kultura i glazbena umjetnost za osnovne škole i gimnazije* se navodi kako su upoznavanje i doživljavanje glazbe, usvajanje glazbenog jezika i razvoj glazbene pismenosti sastavnice učenja i poučavanja nastavnog predmeta Glazbena kultura, a razvijanje glazbenih sposobnosti, glazbenog ukusa, estetskih kriterija i interkulturalne kompetencije neki su od njegovih temeljnih odgojno-obrazovnih ciljeva (Kurikulum GKGU 2019). Na nastavi Glazbene kulture učenici slušaju i upoznaju različite svjetske i nacionalne skladbe te određuju njihove glazbeno-izražajne sastavnice, upoznaju i pjevaju pjesme različite tematike i ugođaja te ih ponekad izražavaju oblicima glazbene kreativnosti, odnosno glazbenim igrama, pokretom i drugim oblicima glazbenog stvaralaštva. U Kurikulumu se navodi da učenici na nastavi glazbe uz slušanje skladbe izvode glazbenu igru koja se naziva *Zvukovna priča* (Kurikulum GKGU 2019). Izravna povezanost između priča i glazbe očituje se u tome što one sadrže stihovane dijelove. Kao što je već ranije navedeno, stihovani dijelovi u dječjim pričama pomažu djeci u praćenju radnje i održavanju pozornosti. Osim toga, učenici postojeće stihove iz pjesama i uspavanki mogu pretvarati u priče (Perrow 2010).

Tjelesna i zdravstvena kultura nastavni je predmet koji ima za cilj razvoj i poboljšanje učeničkih motoričkih znanja i sposobnosti, morfoloških obilježja i funkcionalnih sposobnosti. U nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture učenici izvode raznovrsne prirodne načine gibanja, elementarne i štafetne igre te mnoge druge sadržaje. U *Kurikulumu nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura* priča se ne spominje kao mogući sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda (Kurikulum TZK 2019). Međutim, primjena priče u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture je moguća i to ostvarivanjem korelacije s Hrvatskim jezikom. Kao što je već ranije spomenuto, učenici već od najranije dobi uspješno povezuju govor i pokret. Tako na nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture učitelj i učenici mogu osmišljavati i pripovijedati različite priče koje se mogu popratiti određenom radnjom, odnosno pokretom. Igru je moguće izvesti i na suprotan način, odnosno da učitelj ili učenik izvodi određene pokrete, a ostali učenici ih verbaliziraju te tako stvaraju priču (Velički 2013). Na taj način učenici mogu izvoditi raznovrsne prirodne načine gibanja što je jedan od temeljnih ishoda učenja i poučavanja u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture.

5.2. Priča kao sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja međupredmetnih tema

Međupredmetne teme su "teme općeljudskih vrijednosti i kompetencija za život u 21. stoljeću".¹ Odgojno-obrazovni ishodi međupredmetnih tema ostvaruju se integriranjem i ostvarivanjem odgojno-obrazovnih ishoda u svim ostalim nastavnim predmetima. Ukupno je sedam međupredmetnih tema, a to su: Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje, Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, Održivi razvoj, Poduzetništvo, Učiti kako učiti i Zdravlje.²

Osobni i socijalni razvoj je međupredmetna tema kojom se potiče izgradnja djece u cjelovite, zdrave i samosvjesne osobe koje su sposobne za suradnju i pridavanje doprinosa u zajednici (Kurikulum OSR 2019). Stvaranje pozitivne slike o sebi, razvoj samopoštovanja i empatije, stjecanje sposobnosti za rješavanja problema i upravljanja emocijama samo su neki od temeljnih odgojno-obrazovnih ciljeva učenja i poučavanja ove međupredmetne teme (Kurikulum OSR 2019). U Kurikulumu se navodi da čitanje priča u kojima se spominju opasne situacije pomaže učenicima u njihovom prepoznavanju u svakodnevnom životu. Interpretacijom priče i razgovorom o priči učenici izводе zaključke o mogućim rješenjima opasnih situacija, a aktivnim sudjelovanjem tijekom zajedničkog čitanja priče daju svoj doprinos radu u skupini te razvijaju svoj nacionalni i kulturni identitet. Osim toga, čitanje priča u kojima se spominju društvene norme pomaže učenicima u reguliraju ponašanja i međusobnih odnosa u razredu (Kurikulum OSR 2019).

"Građanski odgoj i obrazovanje međupredmetna je tema čija je svrha osposobiti i osnažiti učenike za aktivno i učinkovito obavljanje građanske uloge" (Kurikulum GOO 2019: 5). Unutar ove međupredmetne teme razvija se građanska kompetencija učenika te njihove vještine promicanja ljudskih prava i vrijednosti koje su propisane Ustavom (Kurikulum GOO 2019). Iako se priča ne spominje kao sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda ove međupredmetne teme, učitelj svakako može osmišljavati i učenicima pripovijedati priče koje su koncipirane na primjerima

¹ <https://skolazazivot.hr/> Pristupljeno: 10. 5. 2021.

² <https://skolazazivot.hr/> Pristupljeno: 10. 5. 2021.

kršenja ljudskih prava iz povijesti i svakodnevnog života. Također, učitelj može potaknuti učenike na samostalno pisanje priča što će zasigurno doprinijeti njihovom boljem razumijevanju. Napisane priče učenici kasnije mogu i ilustrirati te objediniti u zajedničku razrednu slikovnicu o ljudskim pravima.

”Međupredmetna tema Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije obuhvaća učinkovito, primjereno, pravodobno, odgovorno i stvaralačko služenje informacijskom i komunikacijskom tehnologijom u svim predmetima, područjima i na svim razinama obrazovanja” (Kurikulum UIKT 2019: 5). Temeljni odgojno-obrazovni ciljevi ove međupredmetne teme su: omogućiti učenicima primjenu informacijske i komunikacijske tehnologije u obrazovne i druge svrhe, učinkovita komunikacija u digitalnome okružju, upravljanje informacijama te kreiranje, stvaranje i uređivanje sadržaja korištenjem digitalnih medija (Kurikulum UIKT 2019). U Kurikulumu se navodi da samostalno i zajedničko stvaranje priča pomoću digitalnih medija ili njihovo preoblikovanje u multimedijski sadržaj pomaže učenicima u njihovom prepoznavanju i poštivanju oznake vlasništva djela i licencije. Stvaranjem priča, njihovim preoblikovanjem i razgovorom pomoću digitalnih medija učenici primjenjuju komunikacijska pravila u digitalnome okružju te izvode zaključke o utjecaju tehnologije na zdravlje i okoliš (Kurikulum UIKT 2019).

”Međupredmetna tema Održivi razvoj pruža učeniku spoznaje o potrebama suvremenog doba na globalnoj i lokalnoj razini te spoznaje o raznolikosti prirode, nužnosti održivog upravljanja prirodnim dobrima, granici opterećenja, ljudskim potencijalima, osobnim i zajedničkim odgovornostima i pravima” (Kurikulum ODR 2019: 5). Stjecanje spoznaja o bioraznolikosti prirode, čistoći i zagađenju okoliša, utjecaju i posljedicama ljudskog djelovanja na okoliš i prirodu, važnosti empatije, solidarnosti, odgovornosti i proaktivnosti svakog pojedinca te nužnosti postizanja održivog razvoja radi dobrobiti budućih generacija temeljni su odgojno-obrazovni ciljevi ove međupredmetne teme (Kurikulum ODR 2019). U Kurikulumu se navodi da metoda pričam ti priču ili barometar stavova pomaže učenicima u objašnjavanju ljudskog djelovanja na okoliš te njegovih posljedica i rezultata (Kurikulum ODR 2019).

”Poduzetnost definiramo kao vrijednost koja pretpostavlja aktiviranje osobnih potencijala na kreativan, konstruktivan, odgovoran i inovativan način u svrhu prilagodbe promjenjivim okolnostima u različitim područjima života te u različitim društvenim ulogama” (Kurikulum POD 2019: 5). U Kurikulumu se navodi kako međupredmetna tema Poduzetništvo ”zastupa otvorenu komunikaciju između odgojno-obrazovnih radnika i učenika, suradničko učenje i druge oblike rada, uz uzajamno poštovanje i ohrabrivanje. Učenici uče o aktivnome i odgovornome sudjelovanju u društvu, a učenje za poduzetništvo otvara vrata raznim životnim mogućnostima i perspektivama” (Kurikulum POD 2019: 5). Razvoj organizacijskih i upravljačkih sposobnosti, ekonomske i financijske pismenosti te radnih navika i pozitivnog odnosa prema radu, samo su neki od brojnih odgojno-obrazovnih ciljeva međupredmetne teme Poduzetništvo, a oni se nadopunjuju odgojno-obrazovnim sadržajima i svih spomenutih međupredmetnih tema (Kurikulum POD 2019). Osim toga, u Kurikulumu se navodi da slušanje i čitanje priča o različitim zanimanjima pomaže učenicima u upoznavanju mogućnosti osobnog razvoja, odnosno karijere i profesionalnog usmjerenja (Kurikulum POD 2019).

Međupredmetna tema Učiti kako učiti za svrhu ima omogućavanje učenicima stjecanje znanja, vještina i kompetencija koje će im pomoći u upravljanju vlastitim učenjem, primjeni djelotvornih strategija učenja te u konačnici i stjecanju trajnijeg znanja (Kurikulum UKU 2019). Postizanje pozitivnog stava i aktivnog pristupa učenju te osposobljenosti za primjenu stečenog znanja u različitim životnim situacijama temeljni je odgojno-obrazovni cilj učenja i poučavanja ove međupredmetne teme (Kurikulum UKU 2019). U Kurikulumu se navodi da prepričavanje sadržaja nekog teksta svojim riječima pomaže učenicima u razvoju strategija učenja i rješavanja problema te da im osmišljavanje alternativnog završetka priče pomaže u razvoju kreativnog mišljenja (Kurikulum UKU 2019).

Međupredmetna tema Zdravlje za svrhu ima stjecanje spoznaja, vještina, sposobnosti i uspostavljanje pozitivnog stava prema zdravom načinu života s ciljem razvoja potencijala učenika i njihovog preuzimanja brige i odgovornosti za vlastito i tuđe zdravlje (Kurikulum ZDR 2019). Usvajanje koncepta riječi zdravlje, pozitivno i odgovorno ponašanje prema vlastitom i tuđem zdravlju, odabir i njegovanje zdravih

životnih navika i ponašanja, stjecanje vještina za pravodobnu pomoć ljudima u potencijalnoj opasnosti te za pronalazak vjerodostojnih informacija za unaprjeđenje zdravlja neki su od temeljnih odgojno-obrazovnih ciljeva ove međupredmetne teme. U kurikulumu se navodi da izradom edukativnih slikopriča, slikovnica i ostalih pisanih radova, učenici mogu stjecati spoznaje unutar ove međupredmetne teme (Kurikulum ZDR 2019).

5.3. Priča kao sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva u izvannastavnim aktivnostima

Izvannastavne aktivnosti su raznovrsni organizacijski oblici okupljanja učenika koje se odvija u slobodno izvannastavno vrijeme u školi, a temeljem kojeg učenici ispunjavaju svoje stvaralačke i rekreativne potrebe (Cindrić 1992, prema Valjan Vukić 2016). Glavni cilj izvannastavnih aktivnosti je omogućiti učenicima kvalitetnije provođenje slobodnog vremena, usvajanje radnih navika i organizacijskih vještina, a učenici ih odabiru na temelju vlastitih afiniteta, mogućnosti i interesa. Iz tog razloga vrlo je važno omogućiti im dovoljno širok popis različitih aktivnosti za odabir kako bi oni željenim aktivnostima mogli razvijati svoje osobne potencijale (Valjan Vukić 2016).

Mogućnosti primjene i interpretacije dječje priče su nebrojene, kako u nastavi Hrvatskoga jezika, tako i u realizaciji raznovrsnih izvannastavnih aktivnosti. Dječje priča kao sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva u izvannastavnim aktivnostima može se primijeniti u nastavi literarne skupine, dramske družine, filmske sekcije, filološke sekcije, radio-televizijske družine, likovne skupine, novinarske sekcije i lutkarske sekcije.

Glavni cilj Literarne skupine je proširivanje i produbljivanje literarnog znanja učenika te unaprjeđenje njihovih literarnih sposobnosti (Težak 1969). U Literarnoj skupini učenici najčešće čitaju različita književna djela, a zatim o njima raspravljaju, pisano se izražavaju ili sudjeluju u organiziranim susretima s književnicima (Težak 1969). Dakle, u Literarnim skupinama učenici mogu čitati različite dječje priče, analizirati njihovu strukturu i karakteristike, diskutirati o pouci pročitane priče,

usporediti pročitano priču s nekom drugom, raspravljati o karakteru i postupcima likova te uzrocima i posljedicama njihovih postupaka. Učenici mogu pisati i vlastite literarne radove koji mogu i ne moraju biti inspirirani pročitanim književnim djelom, već mogu pisati o temi koju su odabrali na temelju vlastitog izbora. Možemo zaključiti da je rad u Literarnoj skupini sličan nastavi književnosti u nastavi Hrvatskoga jezika.

Glavni cilj Dramske družine je razvoj smisla i sposobnosti za dramski izraz, stoga učenici čitaju i proučavaju dramske tekstove, gledaju i osmišljavaju kazališne predstave i igrokaze, posjećuju različita kazališta i slično (Težak 1969). U Dramskim družinama učenici mogu različite priče prilagoditi za dramatizaciju, a zatim ih i izvoditi u obliku kazališne predstave ili igrokaza.

U Lutkarskim sekcijama učenike se poučava osnovnim pojmovima, karakteristikama lutke kao medija, mogućnostima njezine uporabe, različitim vrstama lutaka i lutkarskom igrokazu kao obliku dramskog izraza. Učenici pritom izrađuju različite lutke i izvode različite priče u obliku lutkarskih igrokaza.³

Filmska sekcija je izvannastavna aktivnost čiji je glavni cilj razvijati interes učenika za film i unaprijediti njihovu filmsku kultura. Ono se potiče gledanjem različitih filmskih ostvaranja, pisanjem osvrtâ o pogledanom filmu ili usmenim obrazlaganjem mišljenja, upoznavanjem i proučavanjem filmske teorije i nastajanja filmskih tekstova te vlastitim stvaranjem tekstovnih predložaka za snimanje filma i njegovo snimanje (Težak 1969). U Filmskim sekcijama učenici mogu gledati filmska ostvarenja dječjih priča, uspoređivati ih s njihovom izvornom verzijom te prema njima pisati sinopsis, scenarij i knjigu snimanja (Težak i Težak 1997). Međutim, sinopsis, scenarij i knjigu snimanja učenici mogu pisati za vlastite priče, a kasnije ih mogu i snimiti.

Glavni cilj Filoloških sekcija je razvoj zanimanja za problematiku suvremenog književnog jezika, stoga učenici proučavaju i uspoređuju jezik starijih i novih svjetskih književnika, čitaju različite članke u školskim i stručnim časopisima, proučavaju letke i plakate, a zatim ih lektoriraju, korigiraju i slično (Težak 1969). Učenici u Filološkim

³ http://os-domovinske-zahvalnosti-kn.skole.hr/nastava/aktivnosti/lutkarska_sekcija. Pristupljeno: 15.5.2021.

sekcijama mogu proučavati jezik kojim su napisane pojedine stare priče, kao što su Priče iz davnina Ivane-Brlić Mažuranić te ga usporediti sa suvremenim jezikom (Težak i Težak 1997).

U nastavi Radio-televizijske skupine učenici se susreću s raznovrsnim vrstama umjetnosti, stoga su i aktivnosti mnogobrojnije za razliku od onih koje se provode u prethodnim izvannastavnim aktivnostima (Težak 1969). Priča se u nastavu Radio-televizijske skupine može uključiti tako što će učenici ponekad emitirati dječje priče u svojoj radio emisiji (Težak i Težak 1997).

Novinarska sekcija je izvannastavna aktivnost u kojoj učenici proučavaju novinarski i publicistički jezik i stil izražavanja, pišu vlastite članke za školske novine te se, kao i u Filološkoj sekciji, bave lekturom i korigiranjem različitih tiskanih medija (Težak 1996). U Novinarskoj sekciji učenici mogu istraživati nova književna ostvarenja na području dječje književnosti, odnosno dječje priče te pisati osvrte o njima i objavljivati ih u školskim novinama. Važno je napomenuti da učenici mogu pisati i priče koje nisu nužno književni tekstovi, već mogu biti i priče, odnosno osvrta o važnim događanjima u školi i uspjesima učenika.

Još jedna od izvannastavnih aktivnosti u kojoj je moguća primjena dječje priče kao sadržaja za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva, a koja se znatno razlikuje od prethodnih je Likovna skupina, a u sklopu nje učenici mogu dočarati posebnost brojnih priča tako da ih kreiraju u obliku slikovnica i slikopriča.

6. PRIMJERI METODIČKIH MODELA PRIMJENE PRIČE U RAZREDNOJ NASTAVI

U ovome poglavlju bit će predstavljeni metodički modeli primjene priče u razrednoj nastavi. Za izradu metodičkih modela odabrane su priče: "Zlatna jabuka", "Zlatni ključ", "Vrt svjetlosti" i "Priča o Rhodopese djevojci". Glavni kriterij njihovog odabira je bio taj što su mogućnosti njihove primjene i korelacije s ostalim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama izrazito široke. Pri predlaganju modela metode, tehnike, aktivnosti i prilogi osmišljeni su i prilagođeni u skladu s metodičkim aspektima pripovijedanja, čitanja i stvaranja priča koji su predstavljeni u 3. poglavlju i mogućnostima primjene priče u učenju i poučavanju Hrvatskoga jezika koje su predstavljene u 4. poglavlju ovog diplomskog rada.

"Zlatna jabuka" hrvatska je narodna bajka koja je prikladna za učenike trećeg razreda. Svrha ovog metodičkog modela je prikazati kako se priča najčešće interpretira u nastavi Hrvatskoga jezika, odnosno kakva je školska interpretacija dječje priče.

"Zlatni ključ" priča je koju su napisala braća Grimm te predstavlja izvrstan primjer priče za poticaj stvaralaštva učenika. Njezina posebnost je u tome što ona ni na koji način ne ograničava djecu u stvaralaštvu i pruža im potpunu slobodu izbora, a k tome može izvrsno poslužiti i za razgovor o vrijednostima. Zbog svoje kratkoće i jednostavnosti priklana je za učenike prvog razreda, a svrha ovog metodičkog modela jest prikazati mogućnosti uporabe različitih vizualnih sredstava i svakodnevnih uporabnih predmeta s ciljem obogaćanja nastavnog procesa.

"Vrt svjetlosti" priča je koja je poznata i kao bajka o zaštiti okoliša. S obzirom na to da je riječ o dužoj priči čija je tematika i poruka doista složena, namijenjena je za učenike četvrtog razreda. Svrha je ovog metodičkog modela prikazati kako interpretacijom dječje priče učenike možemo uspješno osvijestiti o važnosti zaštite okoliša. Također, modelom je prikazano kako zamišljenim putovanjem možemo pobuditi maštu i osjetila učenika s ciljem njihove bolje predodžbe i razumijevanja slika i mjesta iz priče, a samim time i suzbijanja monotonosti nastave.

"Priča o Rhodopese djevojci" izvrstan je primjer priče koja može na djecu imati određeno terapijsko djelovanje. Neprimjereno ponašanje i nasilje dio su našeg

svakodnevnog života, stoga je izrazito važno o njemu razgovarati s učenicima. Svrha ovog metodičkog modela je prikazati kako pomno osmišljenom interpretacijom priče učenici mogu prepoznati nasilje i neprimjerene oblike ponašanja, a s ciljem njihovog samostalnog izvođenja zaključka o primjerenim oblicima ponašanja i načinima rješavanja problema. Osim toga, modelom je prikazano kako čitanje priče možemo obogatiti vizualnim sredstvima što zasigurno doprinosi učeničkoj percepciji i samoj recepciji priče. S obzirom na to da se učenici s bajkom o Pepeljugi najčešće upoznaju već od najranije dobi, ova priča namijenjena je za učenike drugog razreda.

Bitno je napomenuti da su predloženi ishodi učenja navedeni kao orijentacija za ono što se interpretacijom odabranih priča želi postići. Drugim riječima, interpretacijom ovih priča moguće je ostvariti i neke druge ishode učenja, a ono prvenstveno ovisi o nastavnom sadržaju kojem učitelj želi poučiti svoje učenike interpretacijom pojedine priče, odnosno o učiteljevom Godišnjem izvedbenom kurikulumu razreda.

6.1. Metodički model školske interpretacije: „Zlatna jabuka“, hrvatska narodna bajka

- 1. Razred:** 3. razred
- 2. Nastavni predmet:** Hrvatski jezik
- 3. Nastavna tema:** hrvatska narodna bajka
- 4. Nastavna jedinica:** „Zlatna jabuka“
- 5. Domena/nastavno područje:** B. Književnost i stvaralaštvo
- 6. Tip nastavnoga sata:** sat interpretacije teksta
- 7. Ključni pojmovi:** bajka, narodna bajka, tema, likovi (stvarni i nestvarni), događaji (stvarni i nestvarni)
- 8. Metodički sustavi i pristupi:** interpretativni, komunikacijski, stvaralački
- 9. Odgojno-obrazovni ishodi:**

Ishod: OŠ HJ B.3.2. Učenik čita književni tekst i uočava pojedinosti književnoga jezika.

- učenik će moći primiti i doživjeti tekst hrvatske narodne bajke „Zlatna jabuka“
- učenik će moći izraziti dojam o poslušanoj bajci
- učenik će moći navesti stvarne i nestvarne događaje i likove iz bajke
- učenik će moći odrediti mjesto i vrijeme radnje u bajci
- učenik će moći sažeto prepričati bajku poštivajući redoslijed događaja u priči

Ishod: OŠ HJ B.3.1. Učenik povezuje sadržaj i temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom.

- učenik će moći prepoznati etičku vrijednost teksta i izraziti ju svojim riječima
- učenik će moći temu bajke povezati s vlastitim iskustvom

10. Metode rada: metoda upućivanja, metoda pripovijedanja, metoda motivacijskog razgovora, metoda reproduktivnog razgovora, metoda heurističkog

razgovora, metoda interpretativnog čitanja, metoda usmjerenog čitanja, metoda logičkog čitanja, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja, metoda slušanja, metoda doživljavanja, metoda bilježenja, metoda sistematizacije, metoda pisanja, metoda sastavljanja, metoda rada na tekstu, metoda tumačenja, metoda samovrednovanja

11. Socijalni oblici rada: frontalni oblik rada, individualni oblik rada

12. Nastavna sredstva i pomagala: udžbenik *Zlatna vrata 3 - čitanka i hrvatski jezik s dodatnim digitalnim sadržajima u trećem razredu osnovne škole*, olovka, ploča, kreda, pisanka C, lista za samoprocjenu

13. Unutarpredmetna korelacija:

- OŠ HJ A.3.2. Učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta.
- OŠ HJ A.3.3. Učenik čita tekst i pronalazi važne podatke u tekstu.

14. Međupredmetna korelacija:

- Međupredmetna tema Osobni i socijalni razvoj: osr A.2.2. Upravlja emocijama i ponašanjem.
- Međupredmetna tema Učiti kako učiti: uku A.2.2. Učenik primjenjuje strategije učenja i rješava probleme u svim područjima učenja uz praćenje i podršku učitelja, uku B.2.4. Na poticaj učitelja, ali i samostalno, učenik samovrednuje proces učenja i svoje rezultate te procjenjuje ostvareni napredak.

ORGANIZACIJA I TIJEK NASTAVNOG SATA

FAZE NASTAVNOG SATA I VRIJEME	SADRŽAJ ILI AKTIVNOSTI UČITELJA	NASTAVNE METODE I OBLICI RADA	AKTIVNOSTI UČENIKA
Doživljajno- spoznajna motivacija 5 minuta	Učenici i učitelj sjede u krugu na sredini učionice. Učitelj potiče učenike na razgovor sljedećim pitanjima: <i>Tko će mi reći što su to bajke? Zašto neke bajke nazivamo narodnim bajkama? Poznajete li neke sakupljače narodnih bajki? Koje? Tko će mi navesti neke njihove najpoznatije bajke?</i> Nakon što učenici odgovore na sva pitanja učitelj govori učenicima: <i>Danas ću vam pročitati bajku o jednoj izrazito posebnoj jabuci. Što mislite, po čemu bi ona mogla biti posebna?</i>	Frontalni oblik rada, Metoda motivacijskog razgovora, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja Metoda upućivanja, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja	Učenici sudjeluju u razgovoru odgovaraju na pitanja. Učenici izvode zaključak i odgovaraju na pitanje.
Najava i lokalizacija teksta 50 sekundi	Nakon što nekoliko učenika odgovori na pitanje, učitelj im govori: <i>Iznijeli ste neke izrazito zanimljive pretpostavke! Sada ću vam pročitati bajku o zlatnoj jabuci. Molim vas da se udobno smjestite i pažljivo poslušate bajku koju ću vam pročitati kako biste provjerili jesu li vaše pretpostavke bile točne.</i>	Frontalni oblik rada, Metoda upućivanja, metoda slušanja	Učenici slušaju učitelja.

Interpretativno čitanje 4 minute	Učitelj interpretativno čita bajku (prilog 2).	Frontalni oblik rada, Metoda interpretativnog čitanja, metoda slušanja, metoda doživljavanja	Učenici slušaju učiteljevo interpretativno čitanje teksta.
Emocionalno- intelektualna stanka 10 sekundi	Prije nego što upita učenike za njihove dojmove, učitelj pričekava 10 sekundi kako bi se učenicima slegnuo doživljaj.	Metoda razmišljanja	Učenici promišljaju o poslušanome tekstu.
Objava doživljaja 3 minute	Učitelj potiče učenike na izražavanje doživljaja.	Frontalni oblik rada, Metoda heurističkog razgovora, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja	Učenici izražavaju svoj dojam o poslušanome tekstu.
Interpretacija 18 minuta	Učenici se vraćaju na svoje mjesto. Učitelj zapisuje naslov na ploču i autora bajke te upućuje učenike da isto prepisu u svoje pisanke. Nakon što učenici prepisu naslov i autora u pisanke, učitelj im govori: <i>Otvorite vaše udžbenike na 84. stranici. Sada ćemo još jednom pročitati ovu bajku. Tijekom čitanja obratite pozornost na nepoznate riječi u bajci i podvucite ih ukoliko ih ima. Ima li dobrovoljca koji bi volio započeti s čitanjem?</i> Ukoliko se nitko ne javi, učitelj proziva jednog od učenika. Nakon nekoliko rečenica, učitelj proziva drugog učenika da nastavi s čitanjem pa tako sve dok ne	Frontalni oblik rada Metoda pisanja, metoda upućivanja Metoda upućivanja, metoda bilježenja, metoda usmjerenog čitanja, metoda slušanja	Učenici prepisuju u pisanku. Učenici slušaju učiteljeve upute. Učenici čitaju tekst i podcrtavaju nepoznate riječi.

	pročitaju cijelu bajku. Nakon čitanja učitelj upita učenike o nepoznatim riječima i objašnjava ih, a zatim ih upita: <i>Tko su likovi u ovoj priči? Koga upoznajemo na početku priče? Što se kraljevni dogodilo? Tko je kraljevni pomogao izvući zlatnu jabuku iz bunara? Što je žaba zahtijevala od kraljevine, odnosno što joj je bila želja? Je li kraljevna žabi ispunila želju? Što je djed poučio kraljevu? Zašto se djed naljutio na kraljevu? Što je kraljevna žabi ponudila za piće umjesto vode? Što se onda dogodilo? Je li žaba samo objedovala s kraljevnom ili je jela i druge obroke? Koje? Što se dogodilo sljedeće jutro?</i> <i>Tko je lijepog kraljevića pretvorio u žabu? Što se moralo dogoditi kako bi se kraljević ponovno pretvorio u svoj ljudski oblik? Kako je kraljevna reagirala kada je vidjela kraljevića? Je li se kraljevna svidjela kraljeviću? Što je on učinio? Što su mještani mladencima nataknuili na svadbeni barjak? Jesu li vaše pretpostavke o jabuci bile točne? Po čemu je jabuka posebna?</i> Ukoliko učenici ne znaju odgovoriti na pitanje, učitelj im pomaže: <i>Jabuka uistinu jest posebna zato što predstavlja vrijednu uspomenu od kraljevninog pradjeda, no ona nije čarobna kao što su neki od vas pretpostavili. Što je u ovoj bajci čarobno,</i>	Metoda heurističnog razgovora, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja	Učenici slušaju učitelja, izvode zaključke i odgovaraju na pitanja.
--	--	---	--

	<i>odnosno začarano? Je li vam se ikada dogodilo da vam je netko nešto obećao, a nije to ispunio? Kako ste se osjećali? Jeste li vi nekome nešto obećali, a da to niste ispunili? Zašto niste ispunili obećanje? Što mislite, kako se ta osoba osjećala? Što prema tome možete zaključiti? Što nam ova bajka poručuje?</i>		
Sinteza 7 minuta	Učitelj potiče učenike na razgovor sljedećim pitanjima: <i>Tko su likovi u ovoj priči? Na kojim se sve mjestima odvija radnja u ovoj priči? Koje je vrijeme radnje ove priče?</i> Učitelj na ploču zapisuje likove, mjesto i vrijeme radnje, a učenici prepisuju u svoju pisanku. <i>Ima li u ovoj priči nestvarnih likova ili događaja? Kojih? Koja je ovo vrsta priče? Koja su obilježja bajke, odnosno po čemu se ona razlikuje od uobičajenih priča? Tko će nam reći koja je tema ove priče?</i> Učitelj zapisuje temu priče i nepoznate riječi na ploču, a učenici prepisuju u svoje pisanke.	Frontalni oblik rada, Metoda reproduktivnog razgovora, metoda sistematiziranja, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja, metoda pisanja	Učenici sudjeluju u razgovoru, iznose zaključke i odgovaraju na pitanja.

Samostalni rad učenika 6 minuta	Učenici rješavaju zadatak Stvaram na 87. stranici, odnosno određuju redoslijed događaja u priči i prema njemu pišu sažetak priče (prilog 3). Nakon što zajednički provjere rješenja, učenici samostalno rješavaju listu samoprocjene (prilog 4).	Individualni oblik rada Metoda rada na tekstu, metoda sastavljanja Frontalni oblik rada Metoda tumačenja, metoda pripovijedanja Individualni oblik rada Metoda logičkog čitanja, metoda samovrednovanja	Učenici rješavaju zadatak i provjeravaju rješenja, a zatim procjenjuju svoje vještine.
---------------------------------------	--	--	--

Plan ploče:

Zlatna jabuka Hrvatska narodna bajka <u>Likovi</u>: kralj, djed, kraljica, kraljevna, kraljević/žaba <u>Mjesto radnje</u>: kraljevski vrt, dvorac <u>Vrijeme radnje</u>: neodređeno <u>Tema</u>: obećanje i važnost njegova ispunjavanja <u>Nepoznate riječi</u>: zdenac – bunar trgne – naglo povuče barjak - zastava

6.2. Metodički model stvaranja priče: „Zlatni ključ“, braća Grimm

1. **Razred:** 1. razred
2. **Nastavni predmet:** Hrvatski jezik
3. **Nastavna tema:** Priča
4. **Nastavna jedinica:** „Zlatni ključ“
5. **Domena/nastavno područje:** B. Književnost i stvaralaštvo
6. **Tip nastavnoga sata:** sat interpretacije teksta
7. **Ključni pojmovi:** priča, pripovijedanje, stvaranje
8. **Metodički sustavi i pristupi:** interpretativni, korelacijsko – integracijski, komunikacijski, stvaralački

9. **Odgojno-obrazovni ishodi:**

Ishod: OŠ HJ B.1.2. Učenik sluša/čita književni tekst, izražava o čemu tekst govori i prepoznaje književne tekstove prema obliku u skladu s jezičnim razvojem i dobi.

- učenik će moći primiti i doživjeti priču „Zlatni ključ“
- učenik će moći izraziti svoj dojam o poslušanoj priči
- učenik će moći prepričati poslušanu priču vlastitim riječima

Ishod: OŠ HJ B.1.4. Učenik se stvaralački izražava prema vlastitome interesu potaknut različitim iskustvima i doživljajima književnoga teksta.

- učenik će moći samostalno osmisлити nastavak priče primjenjujući stečene jezične vještine i vlastiti aktivni rječnik

10. **Metode rada:** metoda upućivanja, metoda pripovijedanja, metoda heurističkog razgovora, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja, metoda slušanja, metoda doživljavanja, metoda tumačenja, demonstracije, metoda promatranja, metoda pisanja, metoda pokazivanja

11. Socijalni oblici rada: frontalni oblik rada, individualni oblik rada

12. Nastavna sredstva i pomagala: udžbenik Zlatna vrata 3, olovka, ploča, kreda, kutijice, škrinja, zrcalo, pisanka A, lista za samoprocjenu, zimska kapa

13. Unutarpredmetna korelacija:

- OŠ HJ A.1.1. Učenik razgovara i govori u skladu s jezičnim razvojem izražavajući svoje potrebe, misli i osjećaje.

- OŠ HJ A.1.5. Učenik upotrebljava riječi, sintagme i rečenice u točnome značenju u uobičajenim komunikacijskim situacijama.

14. Međupredmetna korelacija:

- Međupredmetna tema Osobni i socijalni razvoj: osr A.1.2. Upravlja emocijama i ponašanjem, osr A.1.1. Razvija sliku o sebi

- Međupredmetna tema Učiti kako učiti: uku A.1.3. Učenik spontano i kreativno oblikuje i izražava svoje misli i osjećaje pri učenju i rješavanju problema.

- Likovna kultura: OŠ LK A.1.1. Učenik prepoznaje umjetnost kao način komunikacije i odgovara na različite poticaje likovnim izražavanjem.

ORGANIZACIJA I TIJEK NASTAVNOG SATA

ETAPE NASTAVNOG SATA I VRIJEME	SADRŽAJ ILI AKTIVNOSTI UČITELJA	NASTAVNE METODE I OBLICI RADA	AKTIVNOSTI UČENIKA
Uvodni dio sata 5 minuta	Na početku sata učenici igraju igru pantomime. Jedan učenik dolazi pred ploču, izvlači papirić iz kutijice i pantomimom izražava biće, stvar, pojavu ili radnju, odnosno pojam koji je napisan na papiriću. Prvi učenik koji pogodi traženi pojam postaje pantomimičar, a igra se	Frontalni oblik rada Metoda demonstracije, metoda promatranja, metoda zaključivanja	Učenici igraju igru pantomime i pogađaju pojmove.

	odvija sve dok u kutijici ima pojmova za pogađanje. Na papirićima je napisano: snijeg, vući sanjke, ložiti/paliti vatru, ključ, škrinja. U slučaju da učenici ne mogu pogoditi neki pojam, učitelj im pomaže tako da istovremeno verbalno opisuje što pantomimičar radi. Nakon što učenici pogode sve pojmove, učitelj ih pohvaljuje za suradnju i uspješno odrađen zadatak, a zatim im govori: <i>Možete li navedene pojmove povezati u priču? Ima li netko kakvu ideju?</i>	Metoda upućivanja, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja, metoda pripovijedanja	Učenici slušaju učitelja, a zatim iskazuju svoja predviđanja.
Glavni dio sata 30 minuta	Učitelj poziva učenike da naprave polukrug na sredini učionice te im govori da se udobno smjeste kako bi poslušali priču o dječaku i zlatnome ključiću. Učitelj odlazi u sredinu polukruga, na glavu stavlja zimsku kapu i započinje s pripovijedanjem priče uz lagani pozadinski zvuk snježne oluje koji je prethodno uključio. Učitelj pripovijeda priču „Zlatni ključ“ (prilog 5) prema predlošku (prilog 6) te pritom prikazuje sve geste i izgovara navedene formule. Nakon pripovijedanja priče, učitelj potiče učenike na razgovor sljedećim pitanjima: <i>Kako vam se svidjela ova priča? O čemu priča govori? Kakav je kraj ove priče? Mislite li da je priča završena ili nije? Što mislite, što bi se sve moglo nalaziti u škrinji koju je dječak pronašao? Što se obično nalazi u škrinjama u različitim pričama? Što inače ljudi drže u</i>	Frontalni oblik rada Metoda upućivanja, Metoda pripovijedanja, metoda slušanja, metoda doživljavanja Metoda heurističkog razgovora	Učenici slušaju učitelja. Učenici slušaju učiteljevo pripovijedanje priče. Učenici sudjeluju u razgovoru, iznose zaključke i odgovaraju na pitanja.

	promatra reakcije učenika, a zatim ih upita da mu opišu što su to vrijedno vidjeli u drvenoj škrinji. Učitelj razgovara s učenicima o pozitivnim osobnim karakteristikama koje svatko od njih posjeduje, a zatim im zadaje zadatak da svatko od njih napiše na papirić 3 pozitivne osobne karakteristike svojeg prijatelja iz klupe. Učenici lijepe papiriće na plakat pod nazivom „Moj razred“ pored portreta svojeg prijatelja iz klupe koju su prethodno napravili na satu Likovne kulture, a zatim iznose učitelju i ostalim učenicima ono što su napisali. U svrhu formativnog vrednovanja, učitelj provodi aktivnost „Palac gore“ kako bi uvidio učeničko razumijevanje pozitivnih osobnih karakteristikama. Učitelj pitanja izražava u obliku tvrdnji kako bi ih učenici lakše razumjeli, a to su: <i>Razumijem što su pozitivne osobne karakteristike, Mogu navesti najmanje 5 osobnih pozitivnih karakteristika, Mogu navesti najmanje tri vlastite osobne pozitivne karakteristike.</i>	Metoda heurističkog razgovora Individualni oblik rada Metoda pisanja Frontalni oblik rada Metoda tumačenja Metoda upućivanja Metoda pokazivanja	Učenici sudjeluju u razgovoru, iznose zaključke i odgovaraju na pitanja. Učenici rješavaju zadatak. Učenici obrazlažu i komentiraju pozitivne osobne karakteristike koje su napisali. Učenici aktivno sudjeluju u formativnom vrednovanju.
--	--	--	--

6.3. Metodički model čitanja priče: „Priča o Rhodopese djevojci“

- 1. Razred:** 2. razred
- 2. Nastavni predmet:** Hrvatski jezik
- 3. Nastavna tema:** Priča
- 4. Nastavna jedinica:** „Priča o Rhodopese djevojci“
- 5. Domena/nastavno područje:** B. Književnost i stvaralaštvo
- 6. Tip nastavnoga sata:** sat interpretacije teksta
- 7. Ključni pojmovi:** priča, čitanje, nasilje, neprimjereno ponašanje
- 8. Metodički sustavi i pristupi:** interpretativni, korelacijsko – integracijski, komunikacijski
- 9. Odgojno-obrazovni ishodi:**

OŠ HJ B.2.1. Učenik izražava svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon slušanja/čitanja književnoga teksta i povezuje ih s vlastitim iskustvom.

- učenik će moći primiti i doživjeti priču „Priča o Rhodopese djevojci“

- učenik će moći izraziti svoj dojam o poslušanoj priči

- učenik će moći povezati postupke likova iz priče s vlastitim postupcima i postupcima osoba koje ga okružuju

- učenik će moći ispričati događaje iz svakodnevnog života koji su u svezi s događajima iz priče

- 10. Metode rada:** metoda upućivanja, metoda reproduktivnog razgovora, metoda heurističkog razgovora, metoda raspravljačkog razgovora, metoda interpretativnog čitanja, metoda logičkog čitanja, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja, metoda slušanja, metoda doživljavanja, metoda bilježenja, metoda pisanja, metoda dokazivanja, metoda tumačenja, metoda samovrednovanja, metoda demonstracije, metoda promatranja
- 11. Socijalni oblici rada:** frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru

12. Nastavna sredstva i pomagala: živa riječ učitelja, PowerPoint prezentacija, ploča, kreda, papiri A4 formata, magneti, računalo, projektor, pisanka B, olovka

13. Unutarpredmetna korelacija:

OŠ HJ A.2.1. Učenik razgovara i govori u skladu s temom iz svakodnevnoga života i poštuje pravila uljudnoga ophođenja.

14. Međupredmetna korelacija:

- Međupredmetna tema Zdravlje: zdr B.1.1 / A. Razlikuje primjereno od neprimjerenoga ponašanja, zdr B.1.1 / B. Prepoznaje nasilje u stvarnome i virtualnome svijetu.
- Međupredmetna tema osobni i socijalni razvoj: osr A.1.1. Razvija sliku o sebi., osr A.1.2. Upravlja emocijama i ponašanjem.
- Međupredmetna tema učiti kako učiti: uku A.1.4. Učenik oblikuje i izražava svoje misli i osjećaje.
- Međupredmetna tema Građanski odgoj i obrazovanje: goo C.1.1. Sudjeluje u zajedničkom radu u razredu, goo C.1.3. Promiče kvalitetu života u razredu.

ORGANIZACIJA I TIJEK NASTAVNOG SATA

ETAPE NASTAVNOG SATA I VRIJEME	SADRŽAJ ILI AKTIVNOSTI UČITELJA	NASTAVNE METODE I OBLICI RADA	AKTIVNOSTI UČENIKA
Uvodni dio sata 5 minuta	Na početku sata učenici igraju igru asocijacije. (učitelj je prethodno na ploči napravio tablicu s pojmovima i rješenjem što je prekrrio pomoću papira A4 formata i magneta). Učenici najprije ponavljaju pravila igre asocijacije, a zatim podižu ruke te, nakon što ih učitelj prozove,	Frontalni oblik rada Metoda upućivanja, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja	Učenici igraju igru asocijacije i pogađaju konačno rješenje.

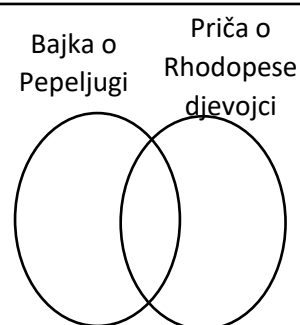
	otkrivaju određeno polje. Kada su sva polja otkrivena, učenici navode moguće konačno rješenje, a to je Pepeljuga. Nakon što učenici pogode konačno rješenje, učitelj potiče učenike na razgovor: <i>Poznajete li vi bajku o Pepeljugi? Ima li netko da mu je bajka o Pepeljugi najdraža? Zašto? Tko će nam ukratko prepričati bajku o Pepeljugi?</i> Nakon razgovora o Pepeljugi, učitelj najavljuje učenicima: <i>Sada se udobno smjestite zato što ću Vam ispričati jednu malo drugačiju bajku o Pepeljugi, odnosno pročitat ću vam priču o djevojci po imenu Rhodopese. U slučaju da čujete neku vama nepoznatu riječ, zapišite ju u bilježnicu.</i>	Metoda heurističkog razgovora Metoda upućivanja, metoda slušanja	Učenici odgovaraju na pitanja. Učenici slušaju učitelja.
Glavni dio sata 30 minuta	Učitelj čita priču (prilog 8) učenicima te im istovremeno prikazuje sličice pomoću PowerPoint prezentacije (prilog 7). Nakon čitanja priče, učitelj potiče učenike na razgovor o priči: <i>Kako vam se svidjela ova priča? Je li u priči bilo vama nekih nepoznatih riječi? Koje su vam riječi bile nepoznate?</i> Ukoliko je u priči bilo riječi koje su učenicima bile nepoznate, učitelj objašnjava njihovo značenje, a zatim im postavlja sljedeća pitanja: <i>Koji se likovi pojavljuju u ovoj priči? Tko je bila Rhodopese? Tko je bio njezin gospodar? Što je on radio po cijele dane? Je li starac imao i drugih sluškinja osim Rhodopese? U kakvom je odnosu Rhodopese bila sa sluškinjama? Kako su se sluškinje odnosile prema Rhodopese? Zašto?</i>	Frontalni oblik rada, Metoda interpretativnog čitanja, metoda demonstracije, metoda promatranja, metoda slušanja, metoda doživljavanja, metoda tumačenja, metoda heurističkog razgovora	Učenici slušaju učiteljevo interpretativno čitanje priče i promatraju sličice na PowerPoint prezentaciji. Učenici slušaju učitelja i odgovaraju na pitanja i Učenici sudjeluju u razgovoru,

	<i>Što su joj vikale? Je li Rhodopese imala nekih prijatelja? Tko su joj bili prijatelji? Što je s njima radila? Gdje? Što je starac darovao Rhodopese? Zašto? Kako je starčev dar utjecao na Rhodopesin odnos s ostalim sluškinjama? Kakvu vijest su sluškinje jednoga dana čule? Zašto se skup održavao? Je li Rhodopese otišla u kraljevu palaču? Zašto? Što se Rhodopese dogodilo kada su ju sluškinje ostavile kod rijeke? Što se dogodilo s njezinom papučom? Što je kralj pomislio kada je vidio papuču? Što je kralj objavio? Zašto? Kako je kralj shvatio da papuča pripada Rhodopese? Što su sluškinje na to rekle? Što im je on odgovorio? Kako je priča završila? Što mislite o tome kako se sluškinje odnose prema Rhodopese? Mislite li da su se sluškinje nasilnički odnosile prema Rhodopese? Zašto? Odnosi li se nasilje isključivo na tjelesno nasilje, odnosno primjenu neke sile? Što još podrazumijevamo nasiljem? Jeste li vi ikada doživjeli da je netko prema vama nasilan zato što ste po nečemu drugačiji ili ste vidjeli da se netko odnosa nasilnički prema nekome? Možete li navesti neki primjer? Koje bi bilo primjereno ponašanje prema osobama koje su drugačije od nas? Nakon razgovora o priči, učenici se dijele u parove. Zadatak učenika je navesti sličnosti i razlike između bajke o Pepeljugi i priče o Rhodopese djevojci te navesti što im je zajedničko. Učenici zadatak rješavaju na papir A4 formata. Učitelj zapisuje na ploču naslove</i>	Rad u paru Metoda razmišljanja, metoda zaključivanja, metoda pisanja	iznose zaključke i odgovaraju na pitanja. Učenici rješavaju zadatak u paru.
--	--	--	---

	priča te crta Vennove dijagrame u kojima će sintetizirati odgovore učenika. Učenici navode svoje odgovore, raspravljaju o njima te izvede zaključke. Kada nema više drugačijih odgovora, učenici precrtavaju Vennove dijagrame i prepisuju odgovore s ploče u svoje pisanke.	Frontalni oblik rada Metoda tumačenja, metoda dokazivanja, metoda raspravljačkog razgovora, metoda pisanja	Učenici navode svoje odgovore, razgovaraju o njima, izvede zaključke i prepisuju u pisanku.
Završni dio sata 5 minuta	Učenici individualno rješavaju listu samoprocjene (prilog 9), a zatim u paru razgovaraju o svojim odgovorima i smjernicama za poboljšanje buduće suradnje.	Individualni oblik rada, metoda logičkog čitanja, metoda zaključivanja, metoda samovrednovanja Rad u paru, metoda reproduktivnog razgovora	Učenici individualno rješavaju listu samoprocjene, a zatim o svojim odgovorima razgovaraju u paru.

Plan ploče:

	A	B	C
1	Kočija	Princ	Dobra vila
2	Cipelica	Polusestre	Ponoć
3	Bundeva	Maćeha	Ples
PEPELJUGA			

6.4. Metodički model pripovijedanja priče: „Vrt svjetlosti“

1. **Razred:** 4. razred
2. **Nastavni predmet:** Hrvatski jezik
3. **Nastavna tema:** Priča
4. **Nastavna jedinica:** „Vrt svjetlosti“
5. **Domena/nastavno područje:** B. Književnost i stvaralaštvo
6. **Tip nastavnoga sata:** sat interpretacije teksta
7. **Ključni pojmovi:** tema, likovi, poruka, pripovjedne tehnike
8. **Metodički sustavi i pristupi:** interpretativni, korelacijsko – integracijski, komunikacijski, stvaralački
9. **Odgojno-obrazovni ishodi:**

Ishod: OŠ HJ B.3.1. Učenik povezuje sadržaj i temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom.

- učenik će moći primiti i doživjeti tekst priče „Vrt svjetlosti“
- učenik će moći izraziti dojam i svoje emocije nakon slušanja priče
- učenik će moći izraziti svoje mišljenje o postupcima likova iz priče
- učenik će moći povezati temu priče s iskustvom iz vlastitog života
- učenik će moći navesti glavnu poruku priče

Ishod: OŠ HJ B.4.4. Učenik se stvaralački izražava potaknut književnim tekstom, iskustvima i doživljajima.

- učenik će moći pripovijedati priču iz perspektive drugog lika

10. Metode rada: metoda pripovijedanja, metoda reproduktivnog razgovora, metoda heurističkog razgovora, metoda logičkog čitanja, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja, metoda slušanja, metoda doživljavanja, metoda sastavljanja, metoda

tumačenja, metoda samovrednovanja, metoda pisanja, metoda demonstracije, metoda opisivanja, metoda zamišljanja

11. Socijalni oblici rada: frontalni oblik rada, rad u skupini

12. Nastavna sredstva i pomagala: živa riječ učitelja, fotografije tkalačkih stanova, ploča, kreda, magneti, pisanka D, olovka

13. Unutarpredmetna korelacija:

OŠ HJ A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom.

OŠ HJ A.4.2. Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i prepričava sadržaj poslušanoga teksta.

14. Međupredmetna korelacija:

- Priroda i društvo: PID OŠ B.4.1. Učenik vrednuje važnost odgovornoga odnosa prema sebi, drugima i prirodi.

- Međupredmetna tema Građanski odgoj i obrazovanje: goo B.2.1. Promiče pravila demokratske zajednice

- Međupredmetna tema Održivi razvoj: odr A.2.1. Razlikuje pozitivne i negativne utjecaje čovjeka na prirodu i okoliš, odr B.2.3. Opisuje kako pojedinac djeluje na zaštitu prirodnih resursa

- Međupredmetna tema Učiti kako učiti: uku B.2.4. Na poticaj učitelja, ali i samostalno, učenik samovrednuje proces učenja i svoje rezultate te procjenjuje ostvareni napredak.

ORGANIZACIJA I TIJEK NASTAVNOG SATA

ETAPE NASTAVNOG SATA I VRIJEME	SADRŽAJ ILI AKTIVNOSTI UČITELJA	NASTAVNE METODE I OBLICI RADA	AKTIVNOSTI UČENIKA
Uvodni dio sata 5 minuta	Učenici stoje u krugu u sredini učionice držeći se za ruke zatvorenih očiju. Učitelj u sredini kruga postavlja zelenu tkaninu te nekoliko sadnica cvijeća i travki. Učitelj pušta zvukovni zapis cvrkuta ptica i zujanja pčela, a zatim vodi učenike na zamišljeno putovanje prekrasnim vrtom. Učitelj govori učenicima: <i>Zamislite da trčite prekrasnim prostranim vrtom. Osjetite li mnoštvo prekrasnih mirisa? Što to miriše? Kada vas dotaknem, možete pomirisati. Učitelj se kreće među učenicima, a ispod nosa im pruža sadnicu cvijeta. Učitelj govori učenicima: „Je li to miris ruže, maćuhice, visibabe ili ljubičice? Vidite li i vi cvijeće raznovrsnih duginih boja koje je prepuno šarenih leptira i vrijednih pčelica koje oprašuju cvijeće. Čujete li njihovo zujanje? Zrake sunca protežu se kroz guste krošnje raznovrsnih stabala i ostavljaju toplinu na vašem licu. Dotaknite ga. Osjetite li toplinu sunčevih zraka? Čujete li ptičice koje cvrkuću s gustih krošnji? Prepoznajete li njihov cvrkut? Tako je, to su veliki crni kos i mali slavuj. Kada budete spremni, otvorite vaše oči, sjednite i udobno se smjestite kako bih vam ispričao priču o jednom takvom vrtu, vrtu svjetlosti.</i>	Frontalni oblik rada, metoda pripovijedanja, metoda opisivanja, metoda zamišljanja	Učenici slušaju i zamišljaju.

Glavni dio sata 30 minuta	Nakon što su svi učenici otvorili oči i sjeli na zelenu tkaninu, učitelj zamrači ostatak prostorije i zapali mirisnu svijeću kako bi označio početak pripovijedanja priče. Učitelj pripovijeda učenicima priču prema predlošku (prilog 10). Nakon učiteljevog pripovijedanja priča učenici se vraćaju na svoja mjesta. Učitelj potiče učenike na razgovor o priči: <i>Kako vam se sviđela ova priča? Zašto? Koje emocije je u vama pobudila ova priča? Je li u ovoj priči bilo nekih vama nepoznatih riječi? Koje su vam riječi bile nepoznate?</i> Učitelj objašnjava učenicima značenje nepoznatih riječi, a zatim na ploču zapisuje naslov priče i pomoću magneta postavlja fotografije tkalačkog stana (prilog 12). Učitelj upita učenike: <i>Zna li netko što se nalazi na ovim fotografijama? Tko se služi ovom spravom?</i> U slučaju da učenici ne znaju, učitelj im govori: <i>To je tkalački razboj ili tkalački stan. To je sprava koja služi za tkanje tkanine, a osobu koja tkalje tkaninu nazivamo tkalja.</i> Učitelj na ploču zapisuje pojmove i njihovo značenje te govori učenicima da isto prepisu u svoje bilježnice. Učitelj potiče daljnji razgovor sljedećim pitanjima: <i>Jeste li to ikada vidjeli? Gdje? Što mislite, koristi li se tkalački stan za tkanje i danas? Tko ga je nekada koristio? Što možete zaključiti, gdje ga možemo danas vidjeti? Tko je u priči koristio tkalački stan ili razboj? Što je Tkalja Prirode tkala? Zašto? Zašto je zlatna kugla bila važna za vrt? Tko je još stanovao u</i>	Frontalni oblik rada Metoda pripovijedanja, metoda slušanja, metoda doživljavanja, metoda heurističkog razgovora, metoda tumačenja, metoda pisanja, metoda demonstracije Metoda tumačenja Metoda pisanja Metoda heurističkog razgovora, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja	Učenici slušaju učiteljevo pripovijedanje priče. Učenici slušaju učitelja, odgovaraju na pitanja i prepisuju u pisanke. Učenici slušaju učitelja. Učenici prepisuju u pisanke. Učenici sudjeluju u razgovoru, iznose zaključke i odgovaraju na pitanja.
---	--	--	--

	<i>vrtu svjetlosti? Tko se najviše veselio vrtu? Kako je vrt utjecao na djecu? Što mislite zašto? Što se dogodilo s vrtom? Kako je Kralj-nije-ga-briga utjecao na zagađenje i uništenje vrta svjetlosti? Zašto je on naredio svojim podanicima da izgrade dvorce i rudnike? Što je još dao sagraditi? Zašto? Što se dogodilo sljedeći dan nakon izgradnje zida? Je li Kralj ozdravio? Što dogodilo nakon Kraljeve smrti? Tko je prvi prošao kroz pukotine u zidu? Koga je djevojčica upoznala iza zida? Što joj je Tkalja Prirode ispričala? Kako se djevojčica osjećala nakon što joj je Tkalja Prirode ispričala priču? Čiju je pomoć Tkalja Prirode tražila kako bi spasila vrt? Kako su djeca spasila vrt svjetlosti? Što mislite o postupcima Kralja-nije-ga-briga? Ima li ljudi poput Kralja-nije-ga-briga i u stvarnome životu? Na koji način oni zagađuju i uništavaju okoliš? Kako neodgovorno ponašanje utječe na prirodu? U priči se o vrtu, odnosno okolišu brine Tkalja Prirode, tko u stvarnome životu obavlja njezine poslove? Na koje načine svatko od nas može pridonijeti i utjecati na očuvanje i zaštitu okoliša? Što zaključujete, koja je tema ove priče? Koja je poruka ove priče? Nakon razgovora o priči, učenici odlaze na svoja mjesta. Učitelj dijeli učenike na tri skupine. Svaka skupina dobiva zadatak pisano prepričati priču iz perspektive drugačijeg lika. Prva skupina prepričava priču iz perspektive Kralja-nije-ga-briga, druga skupina prepričava priču iz</i>	Rad u skupini, Metoda razmišljanja, metoda sastavljanja	Učenici rješavaju zadatak u skupini.
--	--	--	---

	perspektive Tkalje Prirode i treća skupina prepričava priču iz perspektive djece. Svaka skupina ima 10 minuta za realizaciju zadatka.		
Završni dio sata 10 minuta	Nakon 10 minuta svaki predstavnik izlaže uradak svoje skupine, a zatim ga učitelj i ostali učenici komentiraju i razgovaraju o uspješnosti realizacije zadatka: <i>Je li skupina uspješno odradila zadatak? U kojem licu su prepričali priču? Koje su pripovjedne tehnike koristili? Što vam se posebno svidjelo u njihovom radu? Što je moglo biti bolje?</i> Nakon zajedničke analize svih uradaka, učenici unutar skupine rješavaju listu samoprocjene (prilog 11) kako bi procijenili uspješnost svoga rada i odnosa unutar skupine.	Frontalni oblik rada, Metoda pripovijedanja, metoda katehetskog razgovora Rad u skupini, Metoda logičkog čitanja, metoda razmišljanja, metoda zaključivanja, metoda samovrednovanja	Učenici izlažu svoje radove i komentiraju ih. Učenici rješavaju listu samoprocjene u skupini.

Plan ploče:

Vrt svjetlosti

tkalački razboj/tkalački stan - starinska sprava za tkanje tkanice

tkalja - osoba koja tkalje tkaninu pomoću tkalačkog stana

7. PRILOZI

Prilog 1) Tekst hrvatske narodne bajke „Zlatna jabuka“

Koji su najpoznatiji pisci bajki?
Kako su nastale narodne bajke?

Hrvatska narodna bajka

Zlatna jabuka

Bili jednom kralj i kraljica koji su imali kći jedinicu. Ona bi se po cijele dane u kraljevskom vrtu igrala zlatnom jabukom, koju joj bijaše darovao pradjed. Igrala se, igrala, dok joj tako jednoga dana jabuka nije upala u duboki zdenac.

Gorko je plakala. Nije znala tko će joj jabuku izvući iz zdenca. Uzalud je molila kad je najednom iz dubine ispuzala žaba krastača.

– A zašto ti plačeš? – upita žaba djevojčicu.

– Upala mi je zlatna jabuka u zdenac!

– Donijet ću ti je ako mi obećaš da ćeš mi ispuniti želju. Željela bih s tobom jesti za stolom.

– Možeš, samo mi donesi jabuku!

I žaba joj izvuče zlatnu jabuku iz zdenca. Djevojčica se odmah zagrala i isti tren zaboravila žabu. Jedva da je i čula kako je pljusnula na dnu zdenca.

Ali, kad se djevojčica naigrala, pa kod kuće gladna sjela za stol, netko iznenada pokuca na vrata. Djevojčica se nije obazirala, ali kad opet pokuca, kralj ustane od stola i otvori vrata. Na vratima ugleda veliku žabu.

– Što li je ovo?

Djevojčica se sjeti što je obećala.

– Što je ovo? – opet upita otac.

Tada im djevojčica ispriповjedi što je obećala žabi. I žaba skoči na stol i stade jesti s djevojčicom. Malena je kričala: – Sad me je strah!

Djed joj tada reče:

– Bilo tebe strah ili ne, obećala si i sad moraš ugoditi žabi, s njom za stolom jesti i piti.

Malena je žabi htjela dati vode, ali djed se naljutio na unuku:

– Ta nisi ti kći siromaha. Daj joj najboljeg pića, a ne običnu vodu!

Pekli smo rakiju pa je počasti kako valja.

Žaba se napila rakije i otišla. Ali navečer je opet bila za stolom. Djevojčici je tako prisjela i večera.

No, ujutro je djevojčica jela sama za stolom, a kad je žaba pokucala, djevojčica joj otvori vrata samo dopola. Provuče ruku i trgne žabu. Svom je snagom baci na dvorište. Žaba udari u zemlju, skoči u zrak, a u letu se pretvori u mladića.

– Oče, majko, djeđe! – vikala je djevojčica. Oni dotrčaše i ne mogaše se nadiviti lijepom momku.

– Znaite, ja sam kraljević, – stane im mladić objašnjavati – ali vještice su me pretvorile u žabu. Morao sam biti žabom sve dok me neka kraljevna svom snagom ne baci o zemlju.

– Sada to ne bih mogla učiniti – kraljevna će stidljivo. Zaljubila se u mladića, a kraljević je pak, zaljubljen i zahvalan, zaprosi od njezina oca. Ubrzo je kraljevna bila dovoljno odrasla za udaju pa na dvorima napraviše slavlje. Kraljević i kraljevna se oženiše, a onu im zlatnu jabuku nataknuše na svadbeni barjak.

zdenac – bunar
trgne – naglo povuče
barjak – zastava

Razgovaram – razumijem

1. Što te u bajci iznenadilo?
2. Kako je kraljevna upoznala žabu?
3. Što je žaba zatražila od djevojčice?
4. Je li djevojčica odmah ispunila obećanje? Zašto?
5. Pročitaj rečenice iz kojih saznaješ čemu je djed poučio djevojčicu.
6. Kako završava ova bajka? Ispričaj završetak bajke.
7. Voliš li čitati bajke? Zašto?

Prilog 2) Zadatak Stvaram

Povezujem

1. Ispuniš li uvijek ono što obećaš? Objasni.
2. Kako se osjećaš kada ti netko nešto obeća, a ne ispuni dano obećanje? Pričaj.
3. Kada bi sreo/srela žabu koja ti može ispuniti tri želje, koje bi to želje bile? Napiši.

- Usporedi svoj uradak s uratkom prijatelja/prijateljice. Razgovarajte o svojim željama. Mogu li se ostvariti i bez pomoći čarobne žabe?

Stvaram

- Složi plan priče pravilnim redoslijedom – napiši redne brojeve u kružice.

► Plan priče:

1. djevojčica, vrt, zlatna jabuka žaba, strah, večera
- jutro, žaba, mladić 2. jabuka, zdenac
- mladićevo objašnjenje, vjenčanje
- djedova pouka, čašćenje
- djevojčica, plač, obećanje žabi

► Sažetak priče:

- Izradite štapne lutke. Uprizorite bajku – izvedite igrokaz. Dočarajte svojim glasovima osjećaje likova i njihova raspoloženja.

RB., str. 96. i 97.

Prilog 3) Lista za samoprocjenu

	U potpunosti	Djelomično	Moram poraditi na tome
Mogu navesti likove iz priče.			
Prepoznajem mjesto radnje.			
Prepoznajem vrijeme radnje.			
Prepoznajem nestvarne događaje i likove.			
Mogu odrediti temu priče.			
Mogu odrediti redoslijed događaja u priči.			

Prilog 4) Tekst priče „Zlatni ključ“

Zlatni ključ

Zimi, kad je bio dubok snijeg, morao je siromašni dječak izaći te dovesti drva na sanjkama. Kad ih je skupio i utovario, a budući da mu je bilo hladno, nije još htio ići kući, nego je htio naložiti vatru i malo se ugrijati.

Odgurnuo je snijeg, pa kad je tako očistio tlo, našao je zlatni ključić. I pomislio da tamo gdje je ključić mora biti i ključanica te je stao kopati po zemlji i našao željezni ormarić.

- Kad bi samo ključ odgovarao! - pomisli on.

- U ormariću su sigurno vrijedne stvari.

Potražio je, ali nije bilo rupice za ključ, no napokon je otkrio jednu, ali tako malu da se jedva vidjela. Pokušao je, i ključić je izvrsno pristajao. Jednom je okrenuo, a mi moramo čekati da potpuno otključa i otvori poklopac.

Onda ćemo saznati kakve su sve divne stvari bile u ormariću.

braća Grimm

- Zašto je dječak pošao u šumu?
- Što je našao ispod snijega?
- Kakve je sve divne stvari dječak našao u kovčegu?
- Što je s njima učinio?

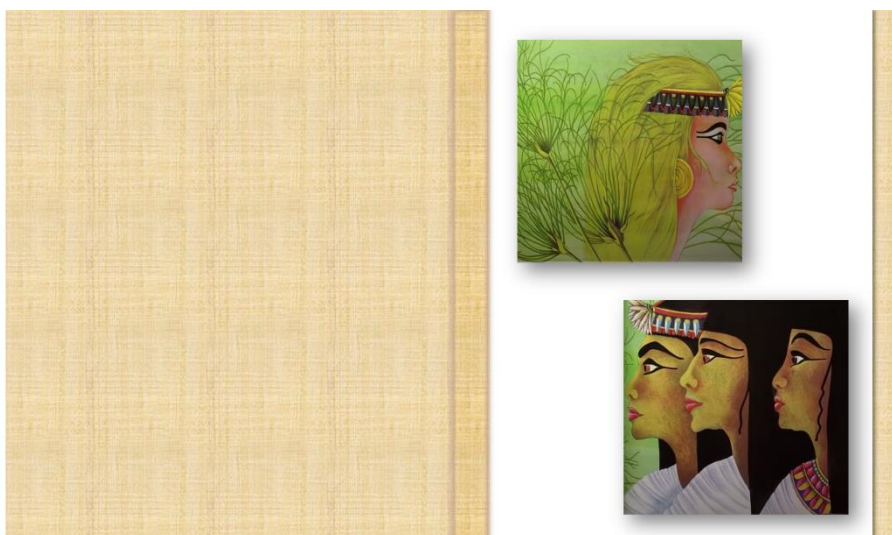
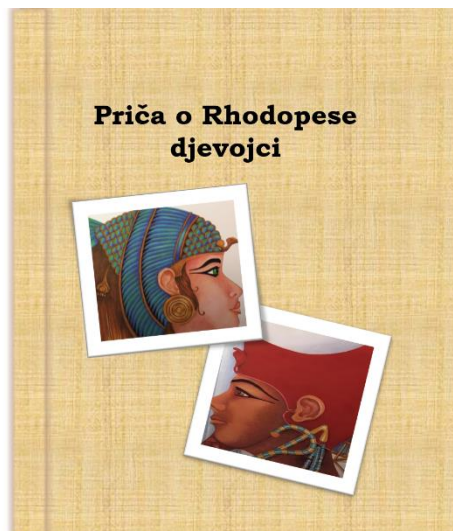

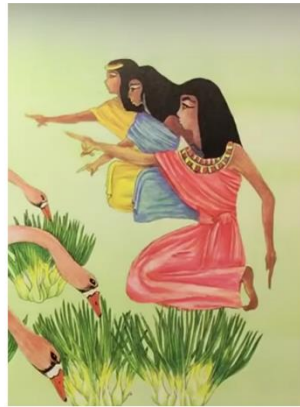
- Ova priča nije dovršena. Dovrši je. Zamisli da si dječak iz priče. Ispričaj što više o sebi – gdje i s kim živiš, kako provodiš svoje dane, imaš li prijatelje...

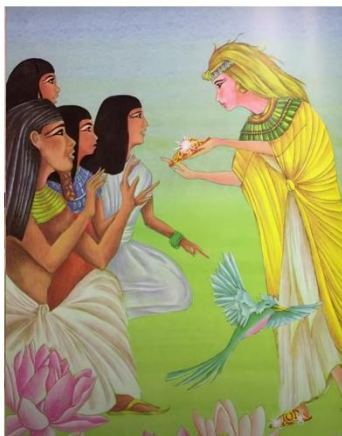
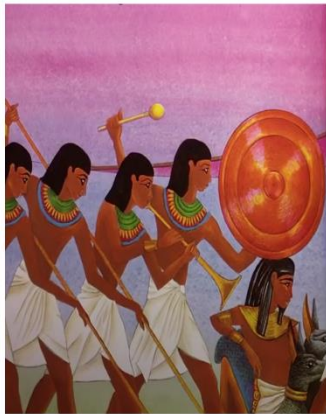
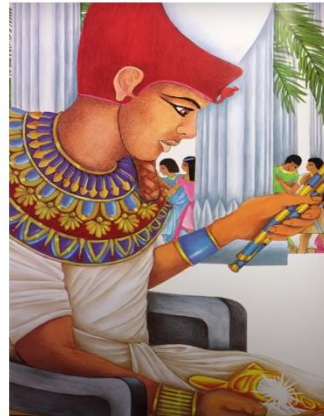
Prilog 5) Predložak za pripovijedanje priče „Zlatni ključ“: prikaz shemi, gesta i formula

SHEMA	GESTE	FORMULE
Dječak skuplja drva	Vuče sanjke i podiže cjepanice.	<i>Bio jednom jedan siromašni dječak.</i>
Loži vatru	Trlja ramena prekrivenih ruku, slaže drva za logorsku vatru, pali vatru.	
Čisti tlo i pronalazi ključić	Briše pod i podiže ključić u razini očiju.	
Razmišlja	Stavi prst na bradu i uputi pogled u zrak.	<i>Tamo gdje je ključ, negdje blizu mora biti i neka ključanica!</i>
Pronalazi drvenu škrinju	Ushićeno podiže ruke u visinu ramena, podiže drvenu škrinju iznad glave.	<i>Unutra su sigurno vrijedne stvari! Kada bi samo ključ odgovarao...</i>
Traži ključanicu	Okreće škrinju i pregledava ju sa svih strana.	
Pronalazi ključanicu	Ushićeno otvara usta, gleda slušatelje, jednom okreće ključ.	<i>A sada mi moramo čekati da dječak potpuno otključa škrinju, a zatim ćemo saznati koje su se sve vrijedne i divne stvari unutra nalazile.</i>

Prilog 6) PowerPoint za čitanje priče „Priča o Rhodopese djevojci“

Prilog 7) Tekst priče „Priča o Rhodopese djevojci“

Priča o Rhodopese djevojci

SLAJD 2:

Jednom davno, jako davno, gdje se vode zelene rijeke ulijevaju u veliko plavo more, življaše mlada djevojka po imenu Rodophese. Ona je bila skromna sluškinja odvedena u roblje još kao dijete te odnesena niz rijeku, daleko od doma.

SLAJD 3:

*Njezin je gospodar bio starac koji je po cijele dane spavao u sjeni drveta. Zbog svoje lijenosti nikada nije vidio kako ostale sluge u kući zlostavljaju i ismijavaju Rhodopese. Ismijavali su je jer je izgledala drugačije od njih. Njihova je kosa bila ravna i crna, a njezina kovrčava i zlatna. Svi oni su imali smeđe oči, a njezine su bile prekrasne zelene. Njihova je koža bila crna i gruba, a Rhodopese je imala svijetlu kožu i ružičaste usne, zbog čega su ju ostale djevojke zvale Ružičasta Rhodopese. Sluškinje su je tjerale raditi teške poslove i po cijele su dane na nju vikale: **Odjeću treba prati, prati, prati, halje treba krpati, krpati, krpati, pokupi masnoću, pod izribaj, kruh ispeci, vrata poliraj.** Rhodopese nije imala drugih prijatelja, osim ptica i životinja. Naučila je ptice da jedu iz njezine ruke, i majmuna da sjedi na njezinu ramenu. Svako jutro kada je prala rublje na rijeci, stari bi se nilski konj izvukao na obalu kako bi joj bio blizu. Rhodopese je svaki dan bio isti. Ostale su djevojke od jutra do mraka vikale na nju: **Odjeću treba prati, prati, prati, halje treba krpati, krpati, krpati, pokupi masnoću, pod izribaj, kruh ispeci, vrata poliraj.***

SLAJD 4:

Na kraju dana, ako Rhodopese nije bila preumorna, odlazila je do rijeke družiti se sa svojim životinjskim prijateljima. Ako je imala dovoljno snage, pjevala je s njima i plesala. Jedne večeri dok je skakutala uoklolo lakša od zraka, činilo se da joj stopala tek ovlaš dodiruju tlo, starac se probudio iz sna i gledao je kako pleše. Veoma je cijenio njezinu ljepotu i vještinu i pomisli da netko tako darovit ne bi trebao biti bez cipela. Tako starac naruči par papuča za Rhodopese. Bile su obrubljene crveno-ružičastim zlatom, a potplati su bili izrađeni od mekane kože. Tek su je tada ostale sluškinje zamrzile jer su bile ljubomorne na njezine prekrasne papuče. „Jednoga dana ču se glas da kralj održava veliki skup i da su svi pozvani. Kralj je tražio najljepšu ženu u zemlji koja će postati njezinom kraljicom. Rhodopese je jako željela ići s ostalim sluškinjama jer je znala da će biti plesa, pjesme i mnogo ukusne hrane. Kada su se sluškinje spremale na odlazak, odjevene u najfiniju odjeću, okrenuše se prema Rhodopese i zadaše joj još više posla nego ikada prije.

SLAJD 5:

Tada se sve popeše na splav i uputiše se niz rijeku, prema kraljevoj palači, a tužnu Rhodopese ostaviše na obali. Dok je na rijeci prala odjeću, pjevušila je tužnu pjesmu. Nakon nekog vremena starom nilskom konju dosadi ta tužna pjesma, pa pljusnu u rijeku. Pljuskanje vode namoči Rhodopesine papuče. Ona ih brzo uze, obrisa vodu i stavi ih na sunce da se suše. Dok je ona dalje radila sve poslove, nebo postade tamno. Pogledavši prema gore, ugleda sokola kako se brzo spušta prema dolje, zgrabi jednu njezinu papuču i odleti. Rhodopese se jako prestraši jer je znala da je ta ptica što joj je ukrala papuču čarobna. Drugu papuču spremi u džep.

SLAJD 6:

U međuvremenu je kralj sjedio na svome prijestolju, gledajući preko ljudi bilo mu je veoma dosadno. Mnogo bi više volio voziti se u svojoj kočiji. Odjednom, sokol se sruči prema dolje i u kraljevo krilo spusti papuču od ružičasto crvenog zlata. Iznenaden, ali znajući da je to znak, objavljuje da sve djevojke u zemlji moraju probati obuti tu papuču, i da će vlasnica papuče postati njegovom kraljicom.

SLAJD 7:

Rhodopese je čula zvuk gonga i treštanje truba. Tada ugleda ružičasta svilena jedra kraljeva broda. Potrči i sakrije se u rogoz, odakle je dobro vidjela kako kraljevski brod vuku do obale i kako sluškinje trčeći prilaze obuti papuču. Kada su sluškinje vidjele papuču, znale su da pripada Rhodopese. Nisu ništa rekle, već su pokušale svoja stopala ugurati u papuču. Tada kralj spazi Rhodopese kako se skriva u rogozu i pozva je da proba obuti papuču.

SLAJD 8:

*Ona gurnu svoje usko stopalo u papuču, pa iz džepa izvadi drugu, obu je i poče plesati. Kralj, očaran ljepotom i vješt看 plesanjem, zaprosi je da mu bude kraljica. Ostale su djevojke vikale da je ona sluškinja, baš poput njih i da nije dovoljno vrijedna ili lijepa da bi bila kraljica. Kralj im odgovori: **Ona je najljepša žena u mojoj zemlji – njezine su oči zelene poput rijeke, njezina je kosa čupava poput papirusa, a njezine su usne ružičaste poput lopočeva cvijeta.** Rhodopese i kralj vjenčali su se uz slavlje koje je trajalo cijeli dan i noć, te veći dio idućeg dana, i jako su dugo sretno živjeli. Ovo je bila priča o Rhodopese djevojci i sve je to bila istina, kao što vi vidite mene i ja vidim vas.*

Prilog 8) Lista za samoprocjenu realizacije rada u paru

	U potpunosti	Djelomično	Moramo poraditi na tome
Aktivno sam sudjelovao/sudjelovala u radu u paru.			
Pozorno sam slušao/slušala sugovornika tijekom razgovora.			
Nisam prekidao/prekidala sugovornika u razgovoru.			
Poštivao/poštivala sam mišljenje, ideje i stavove svojeg sugovornika.			

Prilog 9) Predložak za pripovijedanje priče „Vrt svjetlosti“

SHEMA	GESTE	FORMULE
Veliki i prekrasan vrt	Predruči obje ruke ispred tijela, istovremeno ih povlači sa strane u visini ramena. Spušta ih na koljena.	<i>Bio jednom jedan prekrasan vrt koji se protezao daleko i široko...</i>
Stanovnici vrta		
Zlatna kugla	Podiže ruku visoko iznad glave, spušta ju i spaja dlanove i	<i>Na sredini najvećeg brežuljka.</i>

	oblikuje kuglu. Naginje se prema publici i širi ruke.	
Tkalja prirode	Gesta laštenja, punjenja košare, tkanja	<i>U podnožju brežuljka živjela je žena koja se brinula o zlatnoj kugli.</i>
		<i>Zlatna kugla je trebala vrt, a vrt je trebao zlatnu kuglu. A djeca su uživala igrajući se na tako prekrasnom mjestu.</i>
Kralj-nije-ga-briga	Pokazuje lijevom rukom na tlo, pokazuje desnom rukom u zrak.	<i>Nije se brinuo ni o cvijeću...pticama...djeci. Brinuo se o blagu kojeg je volio prikupljati i sakupljati.</i>
Vrt, Tkalja prirode i kugla	Odruči ruke u razini ramena, a zatim ih dva puta istovremeno približi ispred tijela.	<i>Vrt je postajao sve manji i manji... Tkalji Prirode je bilo sve teže i teže... Kugla postade mutnosiva.</i>
Nema lijepoga vrta i stanovnika		
Mutnosiva kugla i ružan vrt		
Nakon nekog vremena Kralj promisli		<i>Kakav užas pogled. Moram pokušati sakriti ovu mutnosivu kuglu – zbog nje se osjećam nekako neugodno.</i>
Kameni zid	Podiže ruke visoko u zrak	
Kralj-nije-ga-briga se razboli		<i>Svakim je danom bivao sve sivlji i sivlji, i njegova je bolest postala toliko opasna da je umro prije proljeća te godine.</i>

Kralj-nije-ga-briga umire		
Zid puca	Gesta eksplozije	
Djevojčica prolazi kroz pukotinu i susreće Tkalju priode		<i>Nadam se da si došla na vrijeme.</i>
Priča		
Djevojčica plače	Briše oči	<i>Moramo vratiti vrt i moramo vratiti sjaj mutnosivoj kugli.</i>
		<i>Postoji način da se to učini, ali ja sam prestara da to učinim sama. Trebat ću tvoju pomoć i pomoć sve djece u zemlji. Morate biti spremni jako naporno raditi. Vрати se kroz pukotinu u zidu i sakupi svu djecu koju možeš naći – tada ću vam reći što morate učiniti. Nadam se da ćete doći na vrijeme, nadam se da ćete doći na vrijeme.</i>
Djevojčica okuplja djecu		
Tkaljino blago	Vadi kutijicu iz džepa	<i>Ovo je moje blago. Sakupila sam ga u vrtu prije nego su ga prekopali. Uz vašu pomoć i mnogo napornoga rada, mi možemo zasijati sjeme i vratiti vrt. Tada ću moći tkati novu prirodnu tkaninu i moći ćemo mutnosivoj kugli vratiti sjaj.</i>

Upute	Gesta kopanja, sijanja i zalijevanja	
Sakupljanje	Gesta branja i stavljanja u košaru	
Tkanje	Gesta tkanja	
Djeca	Gesta laštenja	
Zlatna kugla	Širi ruke i zrak pa na stranu	
Zid		<i>Djeca su zlatnu kuglu svakoga dana laštala, laštala i laštala pa sve dok nije toliko zasjala da se zbog nje veliki kameni zid... srušio...</i>
		<i>Nato se zlatna svijetlost proli zemljom da je prelijepi vrt opet imao snage protezati se daleko i široko...</i>

Prilog 10) Lista za samoprocjenu uspješnosti realizacije rada u skupine

	U potpunosti	Djelomično	Moramo poraditi na tome
Zadatak smo realizirali u dogovorenom vremenu.			
Predstavnik skupine odredili smo na pravedan način.			
Svi smo podjednako sudjelovali u realizaciji zadatka.			
Poštivali smo mišljenja i ideje svakog člana skupine podjednako.			
Tijekom realizacije zadatka uljudno smo komunicirali jedni s drugima.			

Prilog 11) Slike tkalačkog stana

8. ZAKLJUČAK

„Dobre priče ukorjenjuju u djetetovoj duši i s vremenom urode vrlinama.“⁴

- Platon

Tema ovog diplomskog rada su metodičke mogućnosti primjene priče u razrednoj nastavi, a glavni cilj rada je bio istražiti na koji način i s kojim ciljem se priča sve može primijeniti u razrednoj nastavi te stečene spoznaje objediniti i prikazati metodičkim modelima.

Kao što je rekao Platon, dobre dječje priče uistinu mogu uroditi vrlinama. Međutim, ono je moguće samo kada su s djecom interpretirane na pravilan i vjerodostojan način. Priče, osim što djeci omogućuju stjecanje određenih spoznaja, poučavaju ih i određenim odgojnim i moralnim vrijednostima. Osim toga, pažljivo odabrane priče mogu imati i terapijsko djelovanje. Pripovijedanje, čitanje i stvaranje priča predstavljaju izrazito složene procese, odnosno načine na koje priču možemo primijeniti u nastavi. Kako bismo navedene procese uspješno realizirali s učenicima, izrazito je bitna prethodna detaljna i temeljita priprema te posjedovanje određenih kompetencija i iskustva. Osim toga, navedene procese možemo i obogatiti primjenom različitih sredstava, igrom, pokretom i dramatizacijom. Nažalost, u odgojno-obrazovnom procesu priče se najčešće interpretiraju modelom školske interpretacije kojim teško da ćemo ostvariti puni potencijal dječje priče. Njezina bitna karakteristika je da ima točno određene nastavne faze te zakonitosti i sadržaje koji se u pojedinoj nastavnoj fazi moraju realizirati. Osim toga, bitno je istaknuti kako je čitanje i stvaranje češća odgojno-obrazovna praksa u učenju i poučavanju Hrvatskoga jezika dok je pripovijedanje kao proces izrazito zanemaren.

U radu su priloženi metodički modeli različitih načina primjene priče u razrednoj nastavi, odnosno modeli školske interpretacije te stvaranja, čitanja i pripovijedanja priče. Navedeni metodički modeli osmišljeni su i izrađeni na predlošku priča koje su odabrane na temelju istraživanja različitih zbirki priča. Metodičkim modelima

⁴ <https://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/simbolizam/inicijacijski-put-junaka-iz-bajki/>

prikazano je kako pažljivo odabrane i osmišljene aktivnosti, motivacija, uporaba vizualnih i auditivnih sredstava i drugih predmeta te realizacija rituala može uvelike doprinijeti obogaćenju procesa interpretacije dječjih priča. Također, modelima je prikazano kako interpretacijom dječjih priča možemo ostvariti brojne odgojno-obrazovne ishode u nastavi Hrvatskoga jezika i drugih nastavnih predmeta, ali i odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetnih tema. Možemo zaključiti da su mogućnosti primjene i načini interpretacije dječje priče u nastavi Hrvatskoga jezika nebrojene i da je moguća njihova brojna korelacija s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama.

9. LITERATURA

Izvori:

1. Ivić, S. i Krmpotić, M. (2020). *ZLATNA VRATA 3: čitanka i hrvatski jezik s dodatnim digitalnim sadržajima u trećem razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga d. d.
2. Kurikulum HJ-a: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 15.4.2021., s: <https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
3. Kurikulum PID-a: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 15.4.2021., s: <https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
4. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Matematika za osnovne škole i gimnazije*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 15.4.2021., s: <https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
5. Kurikulum LK: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 15.4.2021., s: <https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
6. Kurikulum TZK: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura za osnovne škole i gimnazije*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 15.4.2021., s: <https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
7. Kurikulum GKGU: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnih predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 15.4.2021., s: <https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
8. Kurikulum GOO: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum međupredmetne teme Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje*

- škole*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 16.4.2021., s:
<https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
9. Kurikulum UIKT: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije za osnovne i srednje škole*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 16.4.2021., s:
<https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
10. Kurikulum ODR: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj za osnovne i srednje škole*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 16.4.2021., s:
<https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
11. Kurikulum OSR: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 16.4.2021., s:
<https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
12. Kurikulum UKU: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 16.4.2021., s:
<https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
13. Kurikulum POD: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum međupredmetne teme Poduzetništvo za osnovne i srednje škole*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 16.4.2021., s:
<https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
14. Kurikulum ZDR: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum međupredmetne teme Zdravlje za osnovne škole i srednje škole*. Zagreb: Narodne novine. Pribavljeno: 16.4.2021., s:
<https://skolazazivot.hr/kurikulumi-2/>
15. NPIP: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: GIPA. Pribavljeno: 15.4.2021., s:
<http://www.os-msgamirsek-vrbanja.skole.hr/upload/os-msgamirsek->

vrbanja/images/static3/3221/attachment/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf

16. Pavličević-Franić, D., Velički, V., Aladrović Slovaček, K. i Domišljanović, V. (2019). *ČITAM I PIŠEM 1: hrvatska čitančica - radni udžbenik iz hrvatskoga jezika i književnosti za prvi razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa d.d.

Literatura:

1. Bašić, I. (2011). *Biblioterapija i poetska terapija*. Zagreb: Balans centar.
2. Bušljeta, R. i Piskač, D. (2018). *Literarna biblioterapija u nastavi književnosti*. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta.
3. Crnković, M. (1987). *Sto lica priče: antologija dječje priče s interpretacijama*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Crnković, M. (1984). *Dječja književnost: priručnik za studente i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Crnković, M. (1986). *Dječja književnost: priručnik za studente i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Crnković, M. i Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti: od početka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.
7. Hameršak, M i Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international.
8. Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
9. Lazzarich, M. (2019). *Metodika Hrvatskoga jezika u razrednoj nastavi*. Rijeka: Učiteljski fakultet u Rijeci.
10. Perrow, S. (2010). *Bajke i priče za laku noć: terapijske priče za djecu*. Velika Mlaka: Ostvarenje d.o.o.
11. Pintarić, A. (2008). *Umjetničke bajke: teorija, pregled i interpretacije*. Osijek: Filozofski fakultet u Osijeku.

12. Seyffert, S. (2006). *Pođimo u zemlju mašte: putovanja iz mašte, zagonetke za opuštanje i priče za laku noć*. Split: harfa d.o.o.
13. Težak, D. i Težak, S. (1997). *Interpretacija bajke*. Zagreb: DiVič.
14. Težak, S. (1969). *Literarne, novinarske, recitatorske i srodne družine: priručnik za nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
15. Težak, S. (1996). *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*. Zagreb: Školska knjiga.
16. Velički, V. (2013). *Pričanje priča – stvaranje priča: povratak izgubljenom govoru*. Zagreb: ALFA d. d.
17. Visinko, K. (2009). *Dječja priča: povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga.
18. Visinko, K. (2014). *Čitanje: poučavanje i učenje*. Zagreb: Školska knjiga d. d.
19. Vukonić-Žunić, J., Delaš, B. (2006). *Lutkarski medij u školi: priručnik za učitelje i voditelje lutkarskih družina*. Zagreb: Školska knjiga.

Mrežno dostupni radovi

1. Banov, E., Rogina, T., Sokač, M., Salaj, E. i Katić, M. (2018). *Zbornik studentskih radova: priča i pričanje u nastavi. Štorije*. Pribavljeno: 7.5.2021., sa: <https://www.bib.irb.hr/970841?rad=970841>
1. Dujmović, M. (2006). *STORYTELLING AS A METHOD OF EFL TEACHING. Metodički obzori*. Pribavljeno: 5.6.2021., sa: <https://hrcak.srce.hr/11514>
2. Grahovac Pražić, V. i Marijić, A. (2014). *IVANA BRLIĆ-MAŽURANIĆ U ČITANKAMA ZA RAZREDNU NASTAVU*. Magistra Iadertina. Pribavljeno: 10.6.2021., sa: <https://hrcak.srce.hr/137241>
3. Martinović, I. i Stričević, I. (2011). *Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu*. Libellarium, Pribavljeno: 10.5.2021., sa: <https://hrcak.srce.hr/92392>

4. Pavličević-Franić, D. (2017). *ROMAN HRVOJA KOVAČEVIĆA TAJNA MAČJE ŠAPE KAO PARADIGMATSKI PRIMJER LINGVODIDAKTIČKOGA PREDLOŠKA U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA*. Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi. Pristupljeno: 9.6.2021. sa: <https://hrcak.srce.hr/192973>
5. Valjan Vukić, V. (2016). *Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika - višestruke perspektive*. Školski vjesnik. Pribavljeno: 15.5.2021., sa: <https://hrcak.srce.hr/177319>

Elektronički izvori

1. Mrežna stranica Škole za život. Pribavljeno: 10.5.2021., sa: <https://skolazazivot.hr/>
2. Mrežna stranica Osnovne škole Domovinske Zahvalnosti Knin. Pribavljeno: 15.5.2021., sa: http://os-domovinske-zahvalnosti-kn.skole.hr/nastava/aktivnosti/lutkarska_sekcija
3. Egipatska priča o Pepeljugi. Pribavljeno: 6.6.2021., sa: <https://www.youtube.com/watch?v=dSVflc4l8Lk&t=19s>
4. Fotografija tkalačkog stana. Pribavljeno: 1.6.2021., sa: <https://www.vjeraidjela.com/wp-content/uploads/2014/12/Tkala%C4%8Dki-stan-Etnolo%C5%A1ki-odjel.jpg>
5. Slike tkalačkog stana. Pribavljeno: 1.6.2021 sa: https://hr.wikipedia.org/wiki/Tkala%C4%8Dki_stan#/media/Datoteka:Etnografski_muzej_tkanje_300109.jpg, <https://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/simbolizam/inicijacijski-put-junaka-iz-bajki/>

Prilozi:

1. Slika 1: Primjer shemi, gesta i formula. Pribavljeno: 20.4.2021. u Velički, V. (2013). *Pričanje priča – stvaranje priča: Povratak izgubljenom govoru*. Zagreb: ALFA d. d.
2. Prilog 1) Tekst hrvatske narodne bajke „Zlatna jabuka“. Pribavljeno: 27.5.2021. u Ivić, S., Krmpotić, M. (2020). *ZLATNA VRATA 3 - čitanka i hrvatski jezik s dodatnim digitalnim sadržajima u trećem razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga d. d.
3. Prilog 2) Zadatak Stvaram. Pribavljeno: 27.5.2021. u Ivić, S., Krmpotić, M. (2020). *ZLATNA VRATA 3 - čitanka i hrvatski jezik s dodatnim digitalnim sadržajima u trećem razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga d. d.
4. Prilog 3) Lista za samoprocjenu
5. Prilog 4) Tekst priče „Zlatni ključ“. Pribavljeno 28.5.2021. u Pavličević-Franić, D., Velički, V., Aladrović Slovaček, K., Domišljanović, V. (2019). *ČITAM I PIŠEM 1: Hrvatska čitančica - Radni udžbenik iz hrvatskoga jezika i književnosti za prvi razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa d.d.
6. Prilog 5) Predložak za pripovijedanje priče „Zlatni ključ“: prikaz shemi, gesta i formula.
7. Prilog 6) PowerPoint prezentacija za čitanje priče „Priča o Rhodopese djevojci“.
8. Prilog 7) Tekst priče „Priča o Rhodopese djevojci“. Pribavljeno 30.5.2021. u Perrow, S. (2010). *Bajke i priče za laku noć: Terapeutske priče za djecu*. Velika Mlaka: Ostvarenje d.o.o.
9. Prilog 8) Lista za samoprocjenu realizacije rada u paru.
10. Prilog 9) Predložak za pripovijedanje priče „Vrt svjetlosti“.
11. Prilog 10) Lista za samoprocjenu uspješnosti realizacije rada u skupine
12. Prilog 11) Slike tkalačkog stana